

TRƯỜNG ĐẠI HỌC HOA LƯ
KHOA VĂN HÓA DU LỊCH

Phạm Thị Ánh Nguyệt

NGHIÊN CỨU PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HOÁ
TẠI HUYỆN KIM BẢNG, TỈNH HÀ NAM

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Mã sinh viên: 2551030053

NINH BÌNH, 2025

TRƯỜNG ĐẠI HỌC HOA LƯ
KHOA VĂN HÓA DU LỊCH

Phạm Thị Ánh Nguyệt

NGHIÊN CỨU PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HOÁ
TẠI HUYỆN KIM BẢNG, TỈNH HÀ NAM

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Mã sinh viên: 2551030053

Giáo viên hướng dẫn: ThS. Vũ Thị Hương

NINH BÌNH, 2025

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan khóa luận tốt nghiệp là kết quả nghiên cứu của cá nhân tôi với đề tài “Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam”, được thực hiện dưới sự hướng dẫn khoa học của Th.S Vũ Thị Hương. Tất cả những nội dung, dữ liệu, tư liệu và kết quả phân tích trong khóa luận tốt nghiệp do tôi tự tìm hiểu, thu thập, phân tích và luận giải một cách khách quan, trung thực có nguồn gốc rõ ràng. Tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm nếu có sự không trung thực trong sử dụng tài liệu không hợp lệ hoặc thông tin không chính xác trong quá trình thực hiện công trình nghiên cứu này.

Ninh Bình, ngày tháng năm 2025

Sinh viên

Phạm Thị Ánh Nguyệt

XÁC NHẬN CỦA NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

Giảng viên hướng dẫn đã xác nhận sinh viên sửa khóa luận theo góp ý của hội đồng chấm Khóa luận tốt nghiệp ngày 13 tháng 05 năm 2025.

.....
.....
.....
.....

Ninh Bình, ngày tháng năm 2025

Người hướng dẫn

Th.S Vũ Thị Hường

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Tên bảng	Nội dung bảng	Trang
Bảng 2.1	Thống kê di tích tại Kim Bảng	36
Bảng 2.2	Tổng hợp cơ sở lưu trú tiêu biểu tại Kim Bảng	47
Bảng 2.3	Bảng số liệu thống kê lượt khách du lịch đến Kim Bảng từ 2020 – 2024	52
Bảng 2.4	Doanh thu dịch vụ du lịch tại Kim Bảng giai đoạn 2020 – 2024	57
Bảng 2.5	Mức độ hài lòng của khách du lịch đối với các dịch vụ của điểm đến	62

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

Tên biểu đồ	Nội dung biểu đồ	Trang
Biểu đồ 1	Những điểm đến du lịch văn hóa tại Kim Bảng được khách du lịch yêu thích	55

DANH MỤC VIẾT TẮT

DLQG	Du lịch Quốc Gia
DLTC	Danh lam thắng cảnh
HĐND	Hội đồng nhân dân
HU	Huyện ủy
UBND	Ủy ban nhân dân
NQ/TW hoặc TU	Nghị quyết/ Trung ương
KL	Kết luận
VITM	Hội chợ Du lịch quốc tế
ITE	Viện giáo dục kỹ thuật

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
XÁC NHẬN CỦA NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC.....	ii
DANH MỤC BẢNG BIỂU	iii
DANH MỤC BIỂU ĐỒ.....	iii
DANH MỤC VIẾT TẮT.....	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Tổng quan tình hình nghiên cứu.....	2
3. Mục đích nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	5
4.1. Đối tượng nghiên cứu.....	5
4.2. Phạm vi nghiên cứu.....	5
5. Phương pháp nghiên cứu.....	5
6. Ý nghĩa khoa học và ý nghĩa thực tiễn	6
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ DU LỊCH VĂN HÓA	7
1.1. Một số khái niệm	7
1.1.1. Du lịch.....	7
1.1.2. Du lịch văn hóa	9
1.2. Đặc điểm du lịch văn hóa.....	10
1.3. Điều kiện phát triển du lịch văn hóa	12
1.4. Vai trò của du lịch văn hóa	16
1.5. Bài học kinh nghiệm phát triển du lịch văn hoá tại một số địa phương	18
1.5.1. Bài học kinh nghiệm chung trong phát triển du lịch văn hóa	18
1.5.2. Kinh nghiệm phát triển du lịch văn hóa tại một số địa phương ở Việt Nam.....	20
TIỂU KẾT CHƯƠNG 1	24

CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HÓA.....	25
TẠI HUYỆN KIM BẢNG, TỈNH HÀ NAM	25
2.1. Khái quát chung về huyện Kim Bảng	25
2.1.1. Điều kiện tự nhiên	25
2.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội.....	28
2.2. Các điều kiện phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng	31
2.2.1. Điều kiện chung	31
<i>2.2.1.1. Điều kiện kinh tế phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng</i>	<i>31</i>
<i>2.2.1.2. Chính sách phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng.....</i>	<i>32</i>
<i>2.2.1.3. An ninh và an toàn du lịch</i>	<i>35</i>
2.2.2. Điều kiện đặc trưng.....	35
<i>2.2.2.1. Tài nguyên du lịch văn hóa</i>	<i>35</i>
<i>2.2.2.2 Cơ sở hạ tầng.....</i>	<i>44</i>
<i>2.2.2.3 Cơ sở vật chất kỹ thuật.....</i>	<i>46</i>
<i>2.2.2.4. Nguồn lao động</i>	<i>49</i>
<i>2.2.2.5. Dịch vụ bổ sung khác.....</i>	<i>50</i>
2.3. Thực trạng phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng	51
2.3.1. Thị trường khách	51
2.3.2. Doanh thu.....	56
2.3.3. Sản phẩm du lịch.....	58
2.4. Đánh giá chung	62
2.4.1. Thuận lợi	62
2.4.2. Khó khăn.....	64
TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	67
CHƯƠNG 3. MỘT SỐ GIẢI PHÁP ĐỂ PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HÓA TẠI HUYỆN KIM BẢNG TỈNH HÀ NAM	68
3.1. Quan điểm định hướng chính sách của tỉnh và của huyện Kim Bảng..	68
3.1.1. Quan điểm định hướng chính sách của tỉnh Hà Nam	68
3.1.2. Quan điểm định hướng chính sách của huyện Kim Bảng.....	71

3.2. Một số giải pháp cụ thể của du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng.....	72
3.2.1. Tăng cường công tác quản lý nhà nước về phát triển du lịch văn hóa.	72
3.2.2. Đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao.....	73
3.2.3. Phát triển cơ sở hạ tầng và dịch vụ du lịch.....	75
3.2.4. Đẩy mạnh công tác xúc tiến, quảng bá và tiếp thị du lịch văn hóa....	77
TIÊU KẾT CHƯƠNG 3	78
KẾT LUẬN	79
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Là một tỉnh nằm ở phía nam của đồng bằng Bắc Bộ, Hà Nam hội tụ đầy đủ những yếu tố văn hoá, sinh thái – tâm linh. Cùng với hệ thống di tích lịch sử văn hóa phong phú, những làng nghề truyền thống mang đậm bản sắc vùng đồng bằng Bắc Bộ. Chính những giá trị văn hóa – lịch sử này đã tạo nên sự hấp dẫn, thu hút du khách. Hà Nam sở hữu hệ thống tài nguyên du lịch văn hóa phong phú với nhiều điểm đến thu hút lượng lớn khách tham quan như Quần thể danh thắng tâm linh Tam Chúc, chùa Địa Tạng Phi Lai, chùa Bà Đanh, chùa Long Đọi Sơn và Vương Cung thánh đường Sở Kiện. Bên cạnh đó, tỉnh còn nổi bật với các di tích lịch sử, làng nghề truyền thống và danh lam thắng cảnh như nhà Bá Kiến nguyên mẫu làng Vũ Đại, khu du lịch Kẽm Trống, Đền Trúc - Ngũ Động Sơn, đền Trần Thương, làng kho cá Vũ Đại, làng trống Đọi Tam, làng dệt lụa Nha Xá... Đây là những nguồn lực quan trọng góp phần định hình sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù của địa phương. Theo Quyết định số 1606/QĐ-UBND năm 2018, Hà Nam đã được phê duyệt quy hoạch tổng thể phát triển du lịch đến năm 2030, tầm nhìn đến 2050, tạo nền tảng cho việc khai thác hiệu quả các giá trị văn hóa và cảnh quan. Một trong những định hướng trọng tâm trong phát triển sản phẩm du lịch là du lịch sinh thái kết hợp tâm linh và du lịch văn hóa gắn với lễ hội đặc sắc.

Trong hai năm gần đây, du lịch Hà Nam đã dần khẳng định vị thế của mình bằng việc được nhận những danh hiệu “Điểm đến văn hóa địa phương hàng đầu thế giới” năm 2023 và giải thưởng "Điểm đến du lịch mới nổi hàng đầu châu Á" năm 2024 của Tổ chức giải thưởng Du lịch Thế giới (World Travel Awards) (Nguồn: *Sở Văn hoá Thể thao và Du lịch Hà Nam, 2024 10/09/2024* <https://bvhttdl.gov.vn/>). Điều này cho thấy phát triển du lịch văn hoá - tâm linh là một trong những lợi thế sẵn có của tỉnh Hà Nam. Để đạt được mục tiêu năm 2025 đón được 4 triệu lượt khách, tổng doanh thu 5.900 tỷ đồng và đến năm 2030 đạt 7.6 triệu lượt khách, doanh thu đạt 10.300 tỷ đồng như trong quy hoạch đề ra, đòi hỏi cần phải có nhiều giải pháp đồng bộ như đầu tư cơ sở hạ tầng, đẩy mạnh công tác quảng bá du lịch, nâng cao chất lượng đội ngũ lao động, nâng cao chất lượng

và đa dạng hoá sản phẩm... Bên cạnh đó, phát huy được thế mạnh du lịch văn hoá của địa phương thì huyện Kim Bảng là địa phương có nguồn tài nguyên du lịch độc đáo, đa dạng, nổi bật là hệ thống hang động Ngũ Động Sơn, núi Ngọc, chùa Bà Đanh, đền thờ bà Lê Chân và Di tích lịch sử văn hóa núi Cấm, Ao Dong – hang Luồn..., huyện Kim Bảng có tiềm năng, lợi thế để phát triển các loại hình du lịch sinh thái, du lịch tâm linh, thám hiểm hang động và lễ hội. Đặc biệt là Khu du lịch quốc gia Tam Chúc. Trong năm 2017, toàn huyện đã đón hơn 80.000 lượt khách du lịch, tăng 266% so với năm 2016. Để đạt được mục tiêu đến năm 2025 Kim Bảng phấn đấu trên 2,5 triệu lượt khách/năm, doanh thu dịch vụ du lịch tăng bình quân 35% – 40%/năm, chuyển dịch từ 3.000 – 5.000 lao động nông nghiệp sang phục vụ ngành du lịch, dịch vụ. Có thể nói việc phát triển du lịch ở Kim Bảng đã và đang đem lại hiệu quả thiết thực trong việc gìn giữ, bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống chính là lợi thế để Kim Bảng phát triển du lịch văn hóa, đem lại nền kinh tế cho địa phương.

Xuất phát từ thực tiễn đó, sinh viên đã lựa chọn đề tài “Phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam” làm luận văn tốt nghiệp. Thông qua việc nghiên cứu tác giả mong muốn phát triển du lịch văn hoá – một trong những lợi thế của huyện Kim Bảng, để góp phần đa dạng các sản phẩm du lịch, thu hút khách du lịch tại Kim Bảng.

2. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Nghiên cứu về phát triển du lịch văn hóa cũng có nhiều tác giả đề cập đến dưới các góc độ đa dạng, tiêu biểu có thể kể đến như:

Đề tài “Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tại tỉnh Quảng Ninh” (2015) của Đồng Thị Huệ đã tổng hợp hệ thống lý thuyết và phân tích thực trạng, đánh giá tiềm năng cùng hoạt động du lịch văn hóa địa phương. Từ đó, nghiên cứu đề xuất các giải pháp phát triển phù hợp, đồng thời đảm bảo bảo tồn di sản và thúc đẩy sự bền vững trong ngành du lịch văn hóa Quảng Ninh.

Đề tài “Đánh giá các yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển du lịch văn hóa tại tỉnh Sóc Trăng” (2016) của nhóm tác giả Võ Thị Thiên Thanh, Hồ Thị Minh Thơ, Huỳnh Thị Thu Phương đã khảo sát thực trạng và phân tích các nhân tố tác động đến sự tăng trưởng du lịch văn hóa địa phương. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất các định hướng và giải pháp nhằm thúc đẩy phát triển du lịch văn hóa tại Sóc Trăng một cách hiệu quả.

Đề tài “Nghiên cứu tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tâm linh tỉnh Đồng Tháp” (2017) của đồng tác giả Nguyễn Minh Triết và Mai Võ Ngọc Thanh đã đánh giá tổng quan về nguồn lực và thực trạng phát triển loại hình du lịch văn hóa tâm linh tại Đồng Tháp. Nghiên cứu cũng đề xuất các giải pháp nhằm khai thác tối ưu tiềm năng, góp phần nâng cao hiệu quả và thúc đẩy sự phát triển bền vững của lĩnh vực này trên địa bàn tỉnh.

Đề tài “Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tỉnh Vĩnh Phúc” (2023) của tác giả Luyện Hồng Anh đã phân tích các khía cạnh liên quan đến du lịch văn hóa, bao gồm điểm đến, cơ sở hạ tầng và sản phẩm du lịch đặc thù của tỉnh. Nghiên cứu làm rõ thực trạng khai thác sản phẩm du lịch văn hóa, đồng thời chỉ ra những thách thức trong quá trình phát triển ngành. Trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý và phát triển bền vững du lịch văn hóa tại Vĩnh Phúc.

Bên cạnh đó, các đề tài nghiên cứu về phát triển du lịch tại Hà Nam cũng được nhiều tác giả nghiên cứu dưới các góc độ khác nhau. Có thể kể đến một số công trình như sau:

Đề tài khóa luận tốt nghiệp năm 2010 của Nguyễn Thị Vân Anh với nội dung “Hiện trạng và giải pháp phát triển du lịch huyện Kim Bảng” đã hệ thống hóa cơ sở lý luận cơ bản và phân tích thực trạng hoạt động du lịch tại địa phương này. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất các định hướng chiến lược và giải pháp nâng cao hiệu quả phát triển du lịch bền vững cho huyện Kim Bảng.

Tác giả Lê Ngọc Thắng trong nghiên cứu “Phát triển du lịch tâm linh tại tỉnh Hà Nam” (2012) đã tập trung hệ thống hóa cơ sở lý luận và đánh giá thực trạng loại hình du lịch tâm linh tại địa phương. Trên cơ sở phân tích hiện trạng, đề tài đề xuất các giải pháp chiến lược nhằm thúc đẩy sự phát triển bền vững của du lịch tâm linh ở Hà Nam.

Đề tài “Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tỉnh Hà Nam” của tác giả Vũ Thị Phương Nhung (2014) đã hệ thống hóa cơ sở lý luận, phân tích thực trạng ngành du lịch và du lịch văn hóa tại địa phương, từ đó đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả phát triển du lịch văn hóa trên địa bàn tỉnh Hà Nam.

Đề tài “Tìm hiểu các di tích lịch sử văn hóa nhằm phát triển du lịch văn hóa ở huyện Duy Tiên, tỉnh Hà Nam trong giai đoạn hiện nay” của tác giả Nguyễn Thị Huê (2023) đã hệ thống hóa cơ sở lý luận về di tích lịch sử, khảo sát các điểm di tích tiêu biểu, đồng thời đánh giá thực trạng khai thác di sản lịch sử văn hóa phục vụ du lịch. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả bảo tồn và xây dựng kế hoạch phát triển du lịch di sản hợp lý.

Các công trình nghiên cứu về du lịch văn hóa và du lịch tại Hà Nam đóng vai trò là nguồn tư liệu tham khảo quan trọng giúp tác giả hoàn thiện đề tài. Mặc dù đã có nhiều nghiên cứu đa dạng về du lịch văn hóa và du lịch trên địa bàn tỉnh, nhưng các công trình tập trung phân tích chuyên sâu về phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng vẫn còn hạn chế, chủ yếu dừng lại ở việc đánh giá thực trạng và đề xuất giải pháp chung cho du lịch của huyện. Do đó, đề tài “Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam” mang tính mới mẻ và có giá trị bổ sung cho lĩnh vực này. Khi hoàn thành tác giả mong muốn đóng góp vào việc phát triển du lịch tại huyện Kim Bảng tỉnh Hà Nam với sự đa dạng của các sản phẩm du lịch thông qua khai thác các giá trị văn hoá truyền thống tại địa phương.

3. Mục đích nhiệm vụ nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu:

Thông qua việc nghiên cứu lý luận về phát triển du lịch, thực tiễn tiềm năng các giá trị văn hoá. Tác giả nghiên cứu phát triển du lịch văn hoá nhằm khai thác tiềm năng lợi thế của huyện Kim Bảng tỉnh Hà Nam, góp phần đa dạng hoá các sản phẩm du lịch, thu hút khách du lịch.

Nhiệm vụ nghiên cứu:

Để làm được điều đó đề tài tập trung vào các nhiệm vụ sau:

- Cơ sở lý luận và thực tiễn về du lịch văn hóa.
- Thực trạng phát triển du lịch văn hoá tại huyện Kim Bảng tỉnh Hà Nam.
- Từ đó đề ra một số giải pháp để phát triển du lịch văn hoá tại huyện Kim Bảng tỉnh Hà Nam.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu lý luận và thực tiễn liên quan đến phát triển loại hình du lịch văn hóa. Từ các giá trị văn hoá thực tế, đề ra được một số giải pháp phát du lịch văn hoá tại huyện Kim Bảng tỉnh Hà Nam.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu phát triển du lịch văn hoá tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam từ năm 2020 – 2024.

5. Phương pháp nghiên cứu

Đề tài tập trung một số phương pháp chủ yếu sau:

- *Phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu được vận dụng nhằm xử lý các nguồn tư liệu liên quan đến phát triển ngành du lịch và giá trị văn hóa đặc trưng của huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam. Qua đó, dữ liệu được phân tích nhằm xây dựng một bức tranh tổng thể, làm nền tảng để đề xuất các quan điểm, định*

hướng chiến lược và giải pháp thúc đẩy phát triển loại hình du lịch văn hóa tại địa phương.

- *Phương pháp điều tra khảo sát:* Tiến hành khảo sát các giá trị văn hóa phát triển du lịch đang được khai thác tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam thông qua đối tượng có liên quan đó là khách du lịch và các điểm tham quan về du lịch trên địa bàn.

6. Ý nghĩa khoa học và ý nghĩa thực tiễn

Đề tài mang tính ứng dụng, là tài liệu tham khảo cho sinh viên chuyên ngành du lịch và những người quan tâm đến hoạch định chính sách, xây dựng sản phẩm và phát triển loại hình du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam.

CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ DU LỊCH VĂN HÓA

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. Du lịch

Trong những năm gần đây, ngành du lịch Việt Nam đã có những bước tiến vượt bậc, trở thành một trong những lĩnh vực mũi nhọn góp phần thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và quảng bá hình ảnh đất nước ra thế giới. Sự phát triển nhanh chóng của du lịch tạo ra nhiều cách tiếp cận, góc nhìn và quan niệm khác nhau về vai trò, giá trị và cách thức khai thác tiềm năng du lịch. Mỗi giai đoạn phát triển của ngành đều có những xu hướng mới trong hành vi tiêu dùng, nhu cầu trải nghiệm và định hướng xây dựng sản phẩm du lịch. Do đó, khái niệm về du lịch ngày càng được hiểu đa dạng hơn – không chỉ đơn thuần là hoạt động tham quan, nghỉ dưỡng mà còn là phương tiện bảo tồn văn hóa, kết nối cộng đồng và phát triển bền vững.

Trước đây, hoạt động du lịch được hiểu là những chuyến đi có giới hạn rõ ràng về thời gian và không gian, chủ yếu phục vụ nhu cầu nghỉ ngơi, khám phá cá nhân của một nhóm nhỏ trong xã hội. Tuy nhiên, cùng với quá trình công nghiệp hóa và hiện đại hóa, du lịch đã chuyển mình từ hiện tượng cá biệt trở thành một hiện tượng xã hội phổ biến, đóng vai trò ngày càng quan trọng trong đời sống văn hóa – kinh tế của cộng đồng. Ban đầu, khách du lịch chủ yếu hướng đến việc tự thỏa mãn nhu cầu trải nghiệm, thư giãn và khám phá của bản thân. Sau này, các nhu cầu đi lại, ăn ở, giải trí... du lịch không chỉ đơn thuần là hoạt động mang tính cá nhân mà đã phát triển thành một lĩnh vực kinh doanh chuyên nghiệp nhằm đáp ứng đa dạng nhu cầu nghỉ dưỡng, khám phá, giao lưu văn hóa và hợp tác thương mại của du khách. Do đó, ngành du lịch được xác định là một ngành kinh tế dịch vụ tổng hợp, phục vụ nhu cầu di chuyển tạm thời khỏi nơi cư trú thường xuyên của con người. Theo định nghĩa của Tổ chức Du lịch Thế giới (UNWTO): *“Du lịch là hoạt động của những người di chuyển đến và lưu trú tại những địa điểm ngoài môi trường sống quen thuộc của họ trong thời gian không quá một*

năm liên tục, với mục đích nghỉ ngơi, công tác, kinh doanh hoặc các mục đích khác, miễn là không nhằm mục tiêu tạo ra thu nhập tại điểm đến”.

Theo định nghĩa của Hiệp hội Du lịch Vương quốc Anh (1976): *“Du lịch được hiểu là quá trình di chuyển tạm thời và có thời hạn ngắn của cá nhân đến các địa phương nằm ngoài khu vực cư trú và làm việc thường xuyên, kèm theo các hoạt động diễn ra trong thời gian lưu trú tại điểm đến. Nó bao gồm việc di chuyển cho mọi mục đích”.*

Theo khoản 1 Điều 3 Luật Du lịch 2017: *“Du lịch được định nghĩa là chuỗi hoạt động gắn liền với quá trình di chuyển của con người ra ngoài nơi cư trú thường xuyên, trong khoảng thời gian không vượt quá một năm liên tục. Mục đích của hành trình này nhằm thỏa mãn các nhu cầu như tham quan, nghỉ dưỡng, giải trí, nghiên cứu, trải nghiệm tài nguyên du lịch hoặc kết hợp với các mục tiêu hợp pháp khác”.*

Tổng quan, du lịch có thể được nhìn nhận như một quá trình dịch chuyển có tổ chức, trong đó cá nhân hoặc nhóm người tạm thời rời khỏi nơi cư trú thường xuyên đến một điểm đến khác trong một khoảng thời gian nhất định với mục đích phi thương mại như khám phá, trải nghiệm, thư giãn, nghiên cứu văn hóa hoặc tham gia các sự kiện đặc thù. Từ góc độ du khách, du lịch là một hành vi tiêu dùng đặc thù, phản ánh nhu cầu được nghỉ ngơi, khám phá, học hỏi và tìm kiếm sự mới lạ. Du khách không chỉ là người thụ hưởng dịch vụ mà còn là trung tâm của chuỗi giá trị du lịch, đồng thời đóng vai trò tích cực trong việc định hình xu hướng phát triển sản phẩm và định hướng thị trường điểm đến. Ở khía cạnh kinh tế ngành, du lịch là một lĩnh vực kinh doanh tổng hợp, có tính liên ngành cao và bao trùm nhiều lĩnh vực như lưu trú, lễ hành, vận chuyển, ẩm thực, dịch vụ giải trí và hướng dẫn du lịch. Với vai trò là một ngành kinh tế dịch vụ, du lịch tạo ra giá trị gia tăng thông qua việc cung ứng các sản phẩm và dịch vụ trải nghiệm, đồng thời đóng góp trực tiếp vào tăng trưởng GDP, tạo việc làm và thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng bền vững.

1.1.2. Du lịch văn hóa

Hiện nay, du lịch văn hóa đang trở thành xu hướng phát triển nổi bật tại nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam, được đánh giá là thị trường giàu tiềm năng với nhiều giá trị văn hóa đặc sắc để khai thác và phát triển. Vì thế, khái niệm về du lịch văn hóa hiện nay có nhiều cách được tiếp cận dưới nhiều góc độ khác nhau, tùy theo mục tiêu nghiên cứu và định hướng phát triển của từng tổ chức hay quốc gia.

Theo tổ chức Du lịch thế giới (UNWTO): *" Du lịch văn hóa bao gồm các hoạt động của du khách với mục đích chính là tìm hiểu và khám phá các giá trị văn hóa, như tham gia các chương trình nghiên cứu nghệ thuật biểu diễn, trải nghiệm lễ hội và sự kiện văn hóa, tham quan di tích lịch sử, đền đài, cũng như du lịch nghiên cứu về thiên nhiên, văn hóa dân gian và hành hương"* . Cách tiếp cận này nhấn mạnh động cơ tham gia của du khách – đó là nhu cầu khám phá, học hỏi và trải nghiệm các giá trị văn hóa.

"Du lịch văn hóa là phân ngành du lịch tập trung vào việc khám phá các di tích và di chỉ lịch sử. Loại hình này không chỉ góp phần tích cực trong công tác bảo tồn, tu bổ di sản mà còn thể hiện hiệu quả trong việc duy trì và phát huy giá trị văn hóa. Đồng thời, du lịch văn hóa đáp ứng nhu cầu của cộng đồng địa phương, mang lại lợi ích toàn diện về mặt kinh tế, xã hội và văn hóa" . Theo hội đồng quốc tế các di chỉ và di tích (ICOMOS). Cách hiểu này đặt trọng tâm vào vai trò tích cực của du lịch trong việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa, cho thấy mối quan hệ biện chứng giữa phát triển du lịch và công tác bảo tồn di sản, trong đó du lịch trở thành một công cụ hỗ trợ hiệu quả cho việc gìn giữ các giá trị lịch sử – văn hóa.

Theo Luật Du lịch Việt Nam 2017 cho rằng: *"du lịch văn hóa được định nghĩa là loại hình du lịch phát triển dựa trên việc khai thác các giá trị văn hóa, đồng thời góp phần bảo tồn và phát huy di sản văn hóa truyền thống, tôn vinh những giá trị văn hóa mới của nhân loại"*. Theo quan điểm mở rộng, du lịch văn hóa bao gồm các hình thức du lịch yêu cầu tôn trọng, bảo vệ và phát huy bản sắc

văn hóa dân tộc. Do đó, các loại hình như du lịch lễ hội, du lịch di tích lịch sử - văn hóa, du lịch cộng đồng bản làng... đều có thể coi là du lịch văn hóa.

Từ những khái niệm nêu trên, du lịch văn hóa có thể được hiểu là loại hình du lịch lấy văn hóa cả vật thể và phi vật thể làm nền tảng để xây dựng sản phẩm, đồng thời hướng tới mục tiêu khai thác có trách nhiệm, bảo tồn bền vững và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống cũng như hiện đại. Đây là loại hình du lịch có khả năng tạo nên sự giao thoa văn hóa giữa các vùng, miền và quốc gia; thúc đẩy nhận thức cộng đồng về giá trị di sản; đồng thời góp phần tích cực vào phát triển kinh tế – xã hội. Qua đó, tác giả lựa chọn tiếp cận du lịch văn hóa như một loại hình du lịch đặc thù, khai thác các giá trị văn hóa truyền thống gắn liền với cộng đồng địa phương. Với cách tiếp cận này giúp tác giả làm rõ mối quan hệ tác động qua lại giữa phát triển du lịch và bảo tồn văn hóa, đồng thời phân tích cách thức địa phương vận dụng tài nguyên văn hóa như một nguồn lực chiến lược để thúc đẩy phát triển du lịch theo hướng bền vững và hài hòa giữa lợi ích kinh tế – văn hóa – xã hội.

1.2. Đặc điểm du lịch văn hóa

Du lịch văn hóa là một loại hình du lịch đặc thù ở hữu những đặc trưng riêng biệt sau đây:

Một là, gắn liền với những giá trị văn hóa truyền thống

Những giá trị văn hóa truyền thống chính là tài nguyên du lịch nhân văn, nó bao gồm cả tài nguyên văn hóa vật thể gồm các di tích lịch sử, công trình kiến trúc, bảo tàng, di sản thế giới như chùa đình, đền, lăng tẩm,... và tài nguyên văn hóa phi vật thể bao gồm các lễ hội truyền thống, nghệ thuật biểu diễn, tập quán xã hội, cùng với các hình thức văn học dân gian như chèo, tuồng, và các sự kiện văn hóa đặc sắc khác. Đây là nền tảng cốt lõi của du lịch văn hóa, giúp hình thành các sản phẩm du lịch mang tính đặc trưng của từng vùng miền. Các điểm đến du lịch văn hóa thường có giá trị lịch sử lâu đời và mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc. Ví dụ, quần thể di tích Cố đô Huế không chỉ thu hút du khách bởi hệ thống kiến

trúc cung đình đặc sắc mà còn bởi các nghi thức cung đình, nghệ thuật nhã nhạc đã được UNESCO công nhận là di sản phi vật thể.

Hai là, kết hợp giữa tham quan và trải nghiệm

Du lịch văn hóa không đơn thuần dừng lại ở việc tham quan các điểm di tích, mà còn khuyến khích du khách tham gia các hoạt động trải nghiệm, tương tác với cộng đồng địa phương để hiểu rõ hơn về giá trị văn hóa bản địa. Các hoạt động trải nghiệm có thể bao gồm:

Tham gia lễ hội truyền thống: Du khách có thể hòa mình vào không khí nhộn nhịp của các lễ hội dân gian như Lễ hội Lim Bắc Ninh, Lễ hội Chùa Hương Hà Nội, hoặc Carnival Rio Brazil.

Học và thực hành các nghề thủ công truyền thống: Một số điểm đến như làng gốm Bát Tràng, làng lụa Hội An, làng chạm khắc gỗ Đồng Kỵ cung cấp trải nghiệm trực tiếp cho du khách với việc vừa tham quan vừa học và thực hành nghề.

Trải nghiệm ẩm thực đặc sắc: Du khách có cơ hội tham gia các workshop nấu ăn, khám phá quy trình chế biến các món ăn truyền thống đa dạng, từ phở Việt Nam đến sushi Nhật Bản. Việc kết hợp giữa quan sát và trải nghiệm nấu ăn giúp du khách không chỉ nhìn thấy mà còn trực tiếp cảm nhận và có thể tìm hiểu sâu hơn về nền văn hóa ẩm thực của điểm đến.

Ba là, đối tượng khách có tính chuyên biệt cao

Khác với du lịch đại chúng, du lịch văn hóa thường thu hút những nhóm khách có nhu cầu tìm hiểu và trải nghiệm văn hóa sâu sắc, bao gồm:

Khách du lịch học thuật: đối với nhóm khách này bao gồm các nhà nghiên cứu, sinh viên, học giả quan tâm đến lịch sử, nghệ thuật, tôn giáo phục vụ cho việc học tập nghiên cứu.

Khách du lịch gia đình: Nhiều gia đình lựa chọn du lịch văn hóa như một hình thức giáo dục trải nghiệm cho con cái, giúp nâng cao nhận thức văn hóa và

kỹ năng sống cho trẻ thông qua hoạt động tham quan, tương tác và khám phá di sản tại điểm đến.

Do vậy, chương trình du lịch văn hóa thường được xây dựng dựa trên các yếu tố đặc trưng của điểm đến, kết hợp với việc nghiên cứu thị trường và nhu cầu của du khách. Tuy nhiên, mức độ cá nhân hóa và tối ưu hóa trải nghiệm còn phụ thuộc vào khả năng của đơn vị tổ chức và sự đa dạng trong nhu cầu của từng nhóm khách hàng.

Bốn là, tính bảo tồn và tính phát huy

Tính bảo tồn và tính phát huy là hai nguyên tắc cốt lõi trong phát triển du lịch văn hóa. Bảo tồn hướng đến việc gìn giữ các giá trị văn hóa truyền thống – bao gồm di tích, lễ hội, làng nghề – nhằm duy trì bản sắc địa phương và đảm bảo tính nguyên trạng của tài nguyên du lịch. Do đó, việc bảo tồn đòi hỏi phải có chiến lược lâu dài, đồng bộ giữa nhà nước, chính quyền địa phương và cộng đồng dân cư. Trong khi đó, phát huy là quá trình khai thác hợp lý các giá trị đó để hình thành sản phẩm du lịch đặc thù, gia tăng tính hấp dẫn điểm đến và tạo giá trị gia tăng cho cộng đồng.

Năm là, du lịch văn hóa tính vùng miền mang tính đặc thù

Du lịch văn hóa có đặc trưng nổi bật là tính vùng miền, thể hiện qua sự khác biệt về lịch sử, tín ngưỡng, phong tục, ngôn ngữ và sản phẩm truyền thống của từng địa phương. Đây chính là yếu tố tạo nên tính đặc thù của sản phẩm du lịch văn hóa, giúp phân biệt điểm đến này với điểm đến khác trong quá trình cạnh tranh và định vị trên thị trường du lịch.

1.3. Điều kiện phát triển du lịch văn hóa

Để phát triển du lịch văn hóa cần đáp ứng nhiều điều kiện, trong đó chúng ta có thể nhắc đến một số điều kiện cơ bản sau:

****Điều kiện chung***

Điều kiện kinh tế: Khi nền kinh tế phát triển, thu nhập của người dân tăng lên, chất lượng cuộc sống được nâng cao, từ đó tạo điều kiện thuận lợi cho việc tham gia vào các hoạt động du lịch nhằm khám phá và trải nghiệm các giá trị văn hóa, lịch sử. Đặc biệt, nhóm du khách quan tâm đến du lịch tâm linh, lễ hội truyền thống cũng có xu hướng tăng lên trong bối cảnh kinh tế phát triển. Đồng thời, sự phát triển kinh tế cũng góp phần tạo điều kiện thuận lợi cho việc đầu tư, nâng cấp cơ sở hạ tầng và dịch vụ hỗ trợ du lịch như giao thông vận tải, thông tin liên lạc, y tế, viễn thông, ngân hàng, bảo hiểm, chế biến thực phẩm... Những yếu tố này không chỉ nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch văn hóa. Khi kinh tế phát triển thì các giá trị văn hóa đương đại cũng phát triển, ví dụ như nhà hát, các chương trình ca nhạc, các sự kiện tổ chức nhiều hơn.

Điều kiện chính sách: Ở mỗi quốc gia đối với thể chế và những chính sách về văn hóa và du lịch cũng sẽ ảnh hưởng đến sự phát triển du lịch và du lịch văn hóa khác nhau. Và môi trường tốt cho sự phát triển mạnh mẽ của văn hóa chính là những chính sách tạo điều kiện thuận lợi khuyến khích sự phát triển của một nền văn hóa tiên tiến, lành mạnh đậm đà bản sắc dân tộc.

Điều kiện an ninh và an toàn du lịch: Một trong những điều kiện thiết yếu để phát triển du lịch văn hóa bền vững là đảm bảo an ninh và an toàn tại các điểm đến. Môi trường du lịch an toàn, ổn định và thân thiện không chỉ tạo dựng niềm tin cho du khách, đặc biệt là khách quốc tế, mà còn góp phần nâng cao hình ảnh điểm đến trên thị trường du lịch. Việc thiết lập hệ thống quản lý rủi ro và ứng phó sự cố tại các khu, điểm du lịch là cần thiết nhằm giảm thiểu thiệt hại do thiên tai, dịch bệnh hay tai nạn có thể xảy ra trong quá trình trải nghiệm. Ngoài ra, công tác duy trì vệ sinh môi trường, quản lý chất lượng dịch vụ, đảm bảo an toàn thực phẩm cùng với phòng cháy chữa cháy cần được ưu tiên triển khai nghiêm túc. Đồng thời, nâng cao nhận thức cộng đồng về bảo vệ tài nguyên du lịch và giữ gìn không gian văn hóa là yếu tố quan trọng để tạo dựng môi trường du lịch an toàn, bền vững và hấp dẫn.

****Điều kiện đặc trưng***

Bên cạnh những điều kiện chung, du lịch văn hóa còn phụ thuộc vào các yếu tố đặc thù, tạo nên sức hấp dẫn và lợi thế cạnh tranh riêng biệt.

Điều kiện tài nguyên du lịch văn hóa: Tài nguyên du lịch văn hóa có hai loại hình cơ bản là tài nguyên văn hóa vật thể gồm các di tích lịch sử, kiến trúc, di sản vật thể như đền, chùa, cung điện, di chỉ khảo cổ, bảo tàng, lễ hội, các công trình di sản khác. Đây là những tài nguyên hữu hình mà du khách có thể trực tiếp tham quan, tìm hiểu và khám phá. Loại thứ hai là tài nguyên văn hóa phi vật thể gồm các giá trị văn hóa truyền thống như phong tục, tập quán, nghệ thuật biểu diễn (hát xẩm, múa rối nước, chèo, cải lương, v.v.), âm nhạc, lễ hội, ngôn ngữ và các hình thức văn hóa phi vật thể khác. Đây là những tài nguyên vô hình gắn liền với đời sống văn hóa, tinh thần của cộng đồng và đóng góp vào sự đa dạng, phong phú của văn hóa địa phương. Trong di sản văn hóa phi vật thể, phong tục tập quán là một phần không thể thiếu của mỗi cộng đồng, được hình thành và duy trì qua nhiều thế hệ. Tuy nhiên, trong bối cảnh hiện đại hóa và toàn cầu hóa, nhiều giá trị truyền thống đang đối mặt với nguy cơ mai một hoặc biến đổi không mong muốn. Tác động của truyền thông đại chúng và văn hóa ngoại lai có thể làm suy giảm tính nguyên bản của phong tục tập quán. Mặc dù có thể phục dựng, nhưng điều này thường chỉ mang tính hình thức và không thay thế được giá trị nguyên bản. Vì vậy, bảo tồn và phát huy phong tục cần sự phối hợp giữa cộng đồng, nhà nghiên cứu và cơ quan quản lý để duy trì bản sắc văn hóa trong phát triển du lịch.

Điều kiện về công tác quản lý và tổ chức các hoạt động du lịch: Công tác quản lý và tổ chức du lịch yêu cầu quy hoạch và hoạch định chiến lược phát triển du lịch rõ ràng, từ việc định hướng các khu vực phát triển sản phẩm du lịch đến việc tổ chức triển khai các hoạt động cụ thể. Các cơ quan quản lý cần xây dựng các tiêu chuẩn và quy trình thanh, kiểm tra chất lượng dịch vụ du lịch, đảm bảo việc bảo tồn tài nguyên và văn hóa trong suốt quá trình khai thác. Đồng thời, đào tạo và nâng cao năng lực chuyên môn cho đội ngũ nhân lực, đặc biệt là hướng dẫn

viên và cán bộ quản lý, đóng vai trò quan trọng trong việc truyền tải giá trị văn hóa và bảo đảm chất lượng dịch vụ du lịch bền vững.

Đối với cơ sở hạ tầng du lịch: Mạng lưới giao thông hiệu quả đóng vai trò then chốt trong việc tăng cường khả năng tiếp cận điểm đến của du khách. Việc đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng vận tải, đặc biệt là các tuyến đường kết nối các khu di sản và điểm du lịch văn hóa, sẽ thúc đẩy sự phát triển bền vững của ngành du lịch. Bên cạnh đó, cơ sở hạ tầng du lịch còn bao gồm các yếu tố liên quan đến hệ thống thông tin truyền thông, dịch vụ y tế chăm sóc sức khỏe, bảo hiểm du lịch, và mạng lưới tài chính ngân hàng. Những yếu tố này đảm bảo điều kiện an toàn, tiện nghi và thuận lợi cho du khách trong suốt hành trình, đồng thời phản ánh mức độ sẵn sàng và chất lượng phục vụ của địa phương đối với hoạt động du lịch.

Đối với cơ sở vật chất – kỹ thuật du lịch: Để thúc đẩy phát triển du lịch văn hóa một cách bền vững, cần xây dựng và hoàn thiện hệ thống cơ sở vật chất kỹ thuật đồng bộ, hiện đại, bao gồm cơ sở lưu trú, ẩm thực, điểm đến tham quan, khu giải trí và các tiện ích mua sắm phục vụ nhu cầu của du khách. Đây là nền tảng quan trọng hỗ trợ hoạt động đón tiếp và phục vụ du khách. Bên cạnh đó, việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm như phục dựng lễ hội, biểu diễn nghệ thuật truyền thống hay thiết kế các tour chuyên đề sẽ góp phần tạo dấu ấn khác biệt và gia tăng giá trị cảm nhận cho du khách. Ngoài ra, các khách sạn, khu nghỉ dưỡng, homestay cần được phát triển theo hướng thân thiện với môi trường và phù hợp với văn hóa địa phương. Sự phát triển du lịch văn hóa đòi hỏi phải đáp ứng các điều kiện nền tảng của ngành du lịch nói chung, bao gồm sự phối hợp đồng bộ giữa các yếu tố kinh tế, chính sách quản lý, an ninh trật tự, tài nguyên du lịch và hệ thống cơ sở hạ tầng kỹ thuật. Trong đó, tài nguyên văn hóa và chất lượng dịch vụ là những yếu tố then chốt tạo nên sức hấp dẫn của sản phẩm du lịch văn hoá.

Nguồn lao động trong du lịch: Là nhân tố cơ bản quyết định chất lượng trải nghiệm du lịch và năng lực cạnh tranh của điểm đến trên thị trường du lịch. Trong bối cảnh du lịch văn hóa ngày càng đòi hỏi cao về tính chuyên sâu và trải nghiệm đích thực, lực lượng lao động cần được trang bị kiến thức về di sản văn hóa,

nghiệp vụ hướng dẫn, giao tiếp liên văn hóa, cùng với kỹ năng phục vụ du khách theo chuẩn mực chuyên nghiệp.

1.4. Vai trò của du lịch văn hóa

Du lịch văn hóa đóng vai trò quan trọng trong hệ sinh thái du lịch, góp phần bảo tồn, phát huy di sản, phát triển kinh tế, quảng bá hình ảnh quốc gia và thúc đẩy giao lưu giữa các nền văn hóa. Với đặc trưng khai thác các giá trị văn hóa làm nền tảng phát triển, loại hình du lịch này không chỉ đáp ứng nhu cầu trải nghiệm của du khách mà còn tạo động lực cho sự phát triển bền vững của địa phương và đất nước.

Thứ nhất là, góp phần bảo tồn và phát huy di sản văn hóa

Một trong những chức năng thiết yếu của du lịch văn hóa là góp phần tăng cường công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa. Khi các giá trị văn hóa địa phương được phát triển cho du lịch, điều này thường tạo động lực thúc đẩy chính quyền và cộng đồng địa phương tăng cường đầu tư cho công tác bảo tồn di sản, trùng tu các di tích lịch sử – văn hóa và phục hồi những giá trị văn hóa truyền thống, qua đó góp phần nâng cao tính hấp dẫn và tính bền vững của điểm đến du lịch văn hóa. Bên cạnh đó, sự phát triển của du lịch văn hóa còn tạo ra môi trường thuận lợi cho việc duy trì và phục hồi các loại hình nghệ thuật dân gian, lễ hội truyền thống, làng nghề thủ công. Ví dụ, múa rối nước được trình diễn tại Văn Miếu – Quốc Tử Giám, hát quan họ trong lễ hội Lim, nhã nhạc cung đình tại Đại Nội Huế, hay đờn ca tài tử trong tour du lịch miệt vườn ở Nam Bộ đều là ví dụ điển hình cho việc gắn kết di sản phi vật thể với hoạt động du lịch. Những hoạt động trình diễn di sản trong không gian du lịch không chỉ gia tăng giá trị trải nghiệm cho du khách mà còn góp phần bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống, từ đó duy trì và phát triển bền vững di sản trong bối cảnh hiện đại.

Thứ hai là, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế địa phương và quốc gia

Du lịch văn hóa không chỉ tạo doanh thu trực tiếp từ vé tham quan mà còn kích thích các ngành liên quan như khách sạn, nhà hàng, vận chuyển, hướng dẫn

viên, quà lưu niệm phát triển. Khi giá trị văn hóa không được khai thác, chúng chỉ tồn tại như tiềm năng chưa tạo ra được kinh tế. Phát triển du lịch văn hóa thông qua các chương trình đặc trưng giúp tối ưu hóa giá trị kinh tế. Ví dụ, lễ hội Gióng tại Sóc Sơn không chỉ bảo tồn giá trị văn hóa, mà còn tạo ra nguồn thu cho cộng đồng địa phương qua các dịch vụ du lịch như lưu trú, ẩm thực và bán đặc sản. Tương tự, ở Quảng Nam, các lễ hội truyền thống như Lễ hội Cơm mới, kết hợp với các tour chuyên đề văn hóa dân tộc thiểu số, đã thúc đẩy kinh tế địa phương thông qua các dịch vụ hướng dẫn, sản phẩm thủ công và ẩm thực đặc sản.

Bên cạnh đó, ngành du lịch văn hóa tạo cơ hội việc làm cho lao động địa phương tăng thu nhập cho người dân, bao gồm cả những người có trình độ cao gồm hướng dẫn viên, chuyên gia bảo tồn và những lao động phổ thông như bán hàng lưu niệm, dịch vụ ăn uống. Đồng thời việc phát triển du lịch cũng góp phần gia tăng giá trị kinh tế của di sản, các di tích lịch sử, làng nghề truyền thống khi được khai thác hợp lý có thể trở thành nguồn thu nhập ổn định cho địa phương. Nhờ vậy, đời sống người dân ở các điểm đến du lịch cũng được cải thiện.

Thứ ba là, quảng bá hình ảnh văn hóa địa phương trong nước và quốc tế

Một điểm du lịch thành công không chỉ thu hút khách tham quan mà còn trở thành biểu tượng văn hóa giúp địa phương được biết đến rộng rãi hơn. Những di tích nổi tiếng như Quần thể danh thắng Tràng An Ninh Bình, phố cổ Hội An hay di sản Ca trù không chỉ là điểm du lịch hấp dẫn mà còn là những "đại sứ văn hóa" giúp quảng bá hình ảnh Việt Nam ra thế giới. Ngoài ra, sự xuất hiện của khách quốc tế tạo động lực cho cộng đồng địa phương học hỏi, nâng cao kỹ năng phục vụ, đặc biệt là giao tiếp ngoại ngữ. Nhờ đó, văn hóa Việt Nam không chỉ được truyền thông rộng rãi mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc giao thoa, tiếp nhận các giá trị tinh túy từ các nền văn hóa quốc tế.

Thứ tư là, thúc đẩy giao lưu, hội nhập văn hóa giữa các dân tộc

Du lịch văn hóa là cầu nối giúp các dân tộc trong và ngoài nước hiểu nhau hơn thông qua trải nghiệm thực tế. Du khách có thể tham gia vào các hoạt động

như ở homestay tại vùng Tây Bắc, học làm bánh tét ở Nam Bộ, hoặc trải nghiệm đời sống của người Chăm ở Ninh Thuận. Những trải nghiệm này giúp du khách hiểu sâu hơn về phong tục, tập quán của từng dân tộc, từ đó nâng cao tinh thần đoàn kết, tôn trọng sự đa dạng văn hóa. Ngoài ra, hoạt động du lịch còn tạo cơ hội cho cộng đồng bản địa tiếp cận các xu hướng đổi mới trong phát triển kinh tế - xã hội. Chẳng hạn, nhiều cộng đồng dân tộc thiểu số trước đây chỉ sống dựa vào nông nghiệp tự cung tự cấp, nhưng nhờ du lịch, họ có thể phát triển các mô hình homestay, du lịch trải nghiệm, từ đó có thêm thu nhập mà vẫn giữ được bản sắc văn hóa.

Thứ năm là, nâng cao ý thức bảo vệ môi trường và phát triển bền vững

Một trong những nguyên tắc quan trọng của du lịch văn hóa là phát triển bền vững, tức là khai thác tài nguyên du lịch nhưng vẫn đảm bảo sự cân bằng giữa bảo tồn và phát triển. Nhiều điểm đến đã triển khai các mô hình du lịch bền vững như giảm thiểu rác thải nhựa, ứng dụng năng lượng tái tạo và khuyến khích du khách tôn trọng cảnh quan cùng giá trị văn hóa bản địa. Việc bảo vệ môi trường không chỉ là trách nhiệm của các doanh nghiệp lữ hành mà còn đòi hỏi sự tham gia tích cực của cộng đồng địa phương và khách du lịch. Những chiến dịch như "Nói không với túi ni lông", "Du lịch không rác thải" hay các tour du lịch kết hợp bảo vệ môi trường như nhặt rác trên biển, trồng cây trong rừng đều góp phần nâng cao ý thức về trách nhiệm của du khách. Du lịch văn hóa không chỉ tạo ra giá trị kinh tế mà còn góp phần quan trọng trong bảo tồn di sản, truyền tải bản sắc văn hóa, thúc đẩy giao lưu văn hóa và nâng cao ý thức bảo vệ môi trường. Khi được quản lý và phát triển hợp lý, loại hình này có thể trở thành động lực thúc đẩy sự phát triển bền vững ở cả cấp địa phương và quốc gia.

1.5. Bài học kinh nghiệm phát triển du lịch văn hoá tại một số địa phương

1.5.1. Bài học kinh nghiệm chung trong phát triển du lịch văn hóa

Phát triển du lịch văn hóa là một quá trình đòi hỏi sự kết hợp hài hòa giữa bảo tồn, khai thác hợp lý và đổi mới sáng tạo. Các địa phương muốn phát triển bền vững cần học hỏi từ những mô hình thành công, rút ra kinh nghiệm từ thực

tiền đề nâng cao giá trị văn hóa, thu hút khách du lịch và góp phần phát triển kinh tế - xã hội.

Một trong những yếu tố then chốt trong phát triển du lịch văn hóa là việc bảo tồn, gìn giữ và khai thác hiệu quả các giá trị di sản văn hóa nhằm hình thành các sản phẩm du lịch đặc trưng, hấp dẫn và mang bản sắc riêng. Nhiều địa phương đã thành công trong việc kết hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển du lịch theo hướng bền vững, giúp các giá trị văn hóa không chỉ được duy trì mà còn trở thành động lực thu hút khách du lịch. Du lịch văn hóa sẽ không thể phát triển bền vững nếu di sản bị mai một hoặc khai thác quá mức. Do đó, các địa phương cần trùng tu, bảo tồn di sản một cách khoa học các công trình văn hóa, di tích lịch sử cần được trùng tu theo đúng nguyên bản, tránh việc biến đổi kiến trúc làm mất đi giá trị gốc. Ví dụ, nhiều địa phương đã áp dụng công nghệ 3D để phục dựng các di tích bị hư hại. Bên cạnh hệ thống kiến trúc mang giá trị lịch sử, các yếu tố văn hóa phi vật thể như nghệ thuật diễn xướng dân gian, lễ hội cổ truyền, tập tục sinh hoạt cộng đồng cũng cần được bảo vệ và phát huy. Việc lồng ghép các chương trình biểu diễn nghệ thuật truyền thống vào hoạt động phục vụ khách du lịch là một giải pháp thiết thực nhằm bảo tồn, tái hiện và quảng bá các giá trị văn hóa đặc sắc của địa phương. Ngoài ra, cũng cần gắn kết cộng đồng địa phương nhằm góp phần bảo tồn và phát triển du lịch văn hóa cộng đồng, họ không chỉ là người gìn giữ văn hóa mà còn là chủ thể của du lịch văn hóa.

Thay vì chỉ tập trung dựa vào việc khai thác du lịch văn hóa theo hướng tham quan đơn thuần, thì các địa phương cần đa dạng hóa sản phẩm để tăng trải nghiệm cho du khách. Những hướng phát triển chính bao gồm: Kết hợp các hoạt động như tham gia làm gốm tại làng Bát Tràng, dệt vải tại các làng nghề truyền thống hay học nấu các món ăn đặc sản địa phương. Thiết kế các chương trình du lịch trải nghiệm ẩm thực đặc trưng vùng miền, kết hợp tổ chức lớp học chế biến món ăn truyền thống và các sự kiện ẩm thực nhằm giới thiệu, lan tỏa giá trị văn hóa ẩm thực địa phương đến du khách trong và ngoài nước. Tổ chức các sự kiện lễ hội truyền thống gắn với du lịch, như Festival Huế, Lễ hội chọi trâu Đồ Sơn,

Lễ hội Gióng, nhằm thu hút du khách và tạo độc đáo, hấp dẫn riêng cho điểm đến. Phát triển các sản phẩm du lịch văn hóa vào ban đêm như phố đi bộ, chợ đêm, chương trình biểu diễn nghệ thuật ánh sáng, giúp kéo dài thời gian lưu trú và tăng sự chi tiêu của du khách góp phần nâng cao hiệu quả kinh tế.

Những bài học kinh nghiệm trên cho thấy phát triển du lịch văn hóa không chỉ đơn thuần là khai thác di sản mà còn đòi hỏi một chiến lược bài bản, kết hợp giữa bảo tồn, đổi mới sáng tạo và ứng dụng công nghệ. Việc đa dạng hóa sản phẩm, nâng cao chất lượng dịch vụ và thúc đẩy sự tham gia của cộng đồng sẽ giúp du lịch văn hóa phát triển bền vững, đóng góp vào sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

1.5.2. Kinh nghiệm phát triển du lịch văn hóa tại một số địa phương ở Việt Nam

Sở hữu hệ thống tài nguyên văn hóa phong phú, Việt Nam là điểm đến hội tụ bản sắc văn hóa đặc trưng, kết tinh giữa chiều sâu truyền thống và hơi thở hiện đại, tạo tiền đề vững chắc cho việc phát triển các sản phẩm du lịch văn hóa giàu bản sắc và có sức hấp dẫn cao đối với du khách trong nước và quốc tế. Việt Nam đã hình thành hệ thống sản phẩm du lịch văn hóa phong phú, bao gồm: hành trình khám phá di sản, trải nghiệm tín ngưỡng – tâm linh, các tour du lịch “về nguồn”, du lịch cộng đồng gắn với bản sắc văn hóa và nếp sống địa phương, cũng như các chương trình lễ hội truyền thống. Nhiều điểm đến đặc trưng đã trở thành biểu tượng du lịch nổi bật trên bản đồ du lịch quốc gia. Bên cạnh đó, các sự kiện văn hóa – du lịch được tổ chức theo đặc trưng vùng miền, góp phần tôn vinh giá trị bản địa và thu hút du khách thập phương. Những địa phương phát triển du lịch văn hóa tại Việt Nam như:

Hà Nội là một minh chứng điển hình cho việc khai thác hiệu quả di sản văn hóa vật thể và phi vật thể trong việc hình thành các sản phẩm du lịch đặc thù, đồng thời đảm bảo nguyên tắc bảo tồn đi đôi với phát triển. Từ những kinh nghiệm thực tiễn trong phát triển du lịch văn hóa tại Hà Nội, có thể rút ra nhiều bài học giá trị và định hướng phù hợp để vận dụng cho quá trình phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng. Hà Nội là điển hình trong việc phát triển du lịch văn hóa thông

qua đa dạng hóa sản phẩm và lồng ghép yếu tố văn hóa bản địa vào các hoạt động du lịch như tổ chức lễ hội truyền thống (Chùa Hương, Đền Hai Bà Trưng), trình diễn nghệ thuật dân gian (tuồng, chèo, múa rối nước), bảo tồn làng nghề (Bát Tràng, Vạn Phúc) và xây dựng các chương trình du lịch trải nghiệm di sản. Kim Bảng có thể vận dụng các kinh nghiệm này để thiết kế sản phẩm du lịch văn hóa chuyên đề, khai thác hiệu quả hệ thống di tích lịch sử, làng nghề và lễ hội truyền thống tại địa phương, góp phần xây dựng hình ảnh điểm đến và thúc đẩy phát triển du lịch bền vững.

Thành phố Hồ Chí Minh là thành phố năng động bậc nhất Việt Nam, không chỉ có các di tích lịch sử mà thành phố Hồ Chí Minh còn kết hợp sáng tạo trong phát triển du lịch văn hóa. Trong việc đẩy mạnh du lịch văn hóa sáng tạo thành phố Hồ Chí Minh đã tận dụng Khai thác du lịch tại các công trình mang dấu ấn lịch sử như bưu điện thành phố, Dinh Độc Lập, chợ Bến Thành. Tổ chức các sự kiện như lễ hội áo dài, lễ hội ánh sáng, kết hợp biểu diễn nghệ thuật hiện đại trong không gian đô thị. Thành phố đẩy mạnh quảng bá du lịch văn hóa qua nền tảng số, kết hợp du lịch thực tế ảo và ứng dụng thông minh. Từ cách tiếp cận sáng tạo và linh hoạt trong phát triển du lịch văn hóa của Thành phố Hồ Chí Minh, huyện Kim Bảng có thể rút ra nhiều bài học giá trị nhằm nâng cao chất lượng sản phẩm và hiệu quả khai thác tài nguyên văn hóa địa phương. Huyện Kim Bảng hoàn toàn có thể áp dụng theo chính sách quảng bá của Thành phố Hồ Chí Minh thông qua các sự kiện ca nhạc, phố đi bộ chợ đêm với cách tiếp cận linh hoạt các nền tảng công nghệ này Kim Bảng cần đầu tư hơn nữa vào marketing điểm đến, ứng dụng công nghệ số để quảng bá hình ảnh du lịch địa phương, từ đó nâng cao nhận diện thương hiệu văn hóa và thu hút dòng khách ổn định.

Đà Nẵng là điển hình trong việc kết hợp giữa du lịch văn hóa và các sản phẩm du lịch hiện đại. Với việc kết hợp du lịch văn hóa và du lịch hiện đại Đà Nẵng đã xây dựng các công trình du lịch văn hóa độc đáo như Bà Nà Hills kết hợp kiến trúc châu Âu với các yếu tố văn hóa Việt, tạo nên điểm đến hấp dẫn Tổ chức các sự kiện văn hóa – nghệ thuật lễ hội pháo hoa quốc tế Đà Nẵng (DIFF)

trở thành sự kiện du lịch văn hóa nổi bật, thu hút hàng trăm nghìn du khách mỗi năm. Vì vậy, Đà Nẵng trở thành điểm đến văn hóa – du lịch hàng đầu, với tốc độ tăng trưởng du khách cao. Từ mô hình phát triển du lịch văn hóa của Đà Nẵng, huyện Kim Bảng có thể rút ra nhiều bài học thiết thực nhằm nâng cao hiệu quả khai thác tài nguyên văn hóa, đồng thời nâng tầm thương hiệu điểm đến trong thời kỳ hội nhập và phát triển. Kim Bảng có thể áp dụng mô hình tổ hợp khu du lịch vui chơi giải trí lớn như Bà Nà Hill của Đà Nẵng vừa có yếu tố tâm linh sâu sắc, vừa có thể ngắm nhìn cảnh quan, vừa có tiềm năng trở thành trung tâm tổ chức các sự kiện văn hóa quy mô lớn, góp phần nâng cao trải nghiệm của du khách và kéo dài thời gian lưu trú. Đó là sự kết hợp hài hòa giữa bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống và đổi mới sản phẩm du lịch theo nhu cầu thị trường, để từ đó từng bước xây dựng Kim Bảng trở thành điểm đến văn hóa hấp dẫn, có khả năng cạnh tranh cao trong mạng lưới du lịch vùng và quốc gia.

Việt Nam sở hữu nền văn hóa đa dạng với hệ thống tài nguyên du lịch văn hóa phong phú, bao gồm cả di sản vật thể và phi vật thể có giá trị. Trong những năm qua, nhiều địa phương đã đạt được những thành công nhất định trong việc phát triển du lịch văn hóa, tạo ra những mô hình phát triển bền vững, thu hút đông đảo du khách trong nước và quốc tế. Từ thực tiễn đó, có thể rút ra những bài học kinh nghiệm quan trọng nhằm thúc đẩy du lịch văn hóa phát triển mạnh mẽ và hiệu quả hơn trong tương lai.

Từ kinh nghiệm các địa phương trên, bài học cho huyện Kim Bảng là cần xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù, xác lập chiến lược phát triển rõ ràng cả ngắn hạn và dài hạn, đồng thời huy động sự tham gia của cộng đồng địa phương như những "đại sứ du lịch" tận tâm, góp phần nâng cao chất lượng phục vụ và trải nghiệm cho du khách. Để khai thác hiệu quả tiềm năng và thế mạnh du lịch, đồng thời nâng cao vai trò của ngành trong phát triển kinh tế - xã hội, huyện Kim Bảng cần định hướng quy hoạch du lịch dài hạn, lựa chọn mô hình phát triển phù hợp, đồng thời chú trọng bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống, lễ hội đặc sắc nhằm tạo sức hút bền vững cho điểm đến. Phát triển sản phẩm du lịch đa dạng,

tổ chức các sự kiện văn hóa – du lịch nhằm thu hút khách, đồng thời xây dựng chiến lược quảng bá hiệu quả theo từng vùng và nhóm khách quốc tế, nội địa. Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực qua đào tạo chuyên sâu, tăng cường nhận thức cộng đồng về vai trò và trách nhiệm trong phát triển du lịch, kết hợp với quản lý nhà nước chặt chẽ để đảm bảo phát triển bền vững. Việc phát triển du lịch nói chung và du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng đòi hỏi xây dựng chiến lược, quy hoạch rõ ràng cùng các chính sách, giải pháp thúc đẩy bền vững. Cần đầu tư đồng bộ về hạ tầng và trang thiết bị kỹ thuật, đồng thời phát triển đa dạng các sản phẩm văn hóa đặc sắc để thu hút du khách. Bên cạnh đó, nâng cao công tác quảng bá điểm đến và đào tạo nguồn nhân lực chuyên môn phục vụ hiệu quả cho ngành du lịch văn hóa.

TIỂU KẾT CHƯƠNG 1

Hiện nay du lịch văn hóa là một lĩnh vực ngày càng trở nên quan trọng trong bối cảnh phát triển kinh tế và xã hội, không chỉ đáp ứng nhu cầu tham quan, khám phá giá trị văn hóa của du khách, mà còn góp phần bảo tồn di sản và thúc đẩy phát triển kinh tế – xã hội bền vững. Loại hình này gắn liền với di sản vật thể, phi vật thể, lễ hội, phong tục và nghệ thuật dân gian, tạo nên bản sắc cho điểm đến. Để phát triển hiệu quả, cần bảo đảm hạ tầng du lịch đồng bộ, môi trường an toàn – thân thiện, cơ chế quản lý phù hợp và sự tham gia của cộng đồng địa phương. Thông qua phân tích thực tiễn phát triển du lịch văn hóa tại Hà Nội, TP. Hồ Chí Minh và Đà Nẵng, chương này đã rút ra một số bài học như: lồng ghép văn hóa bản địa vào sản phẩm du lịch, phát triển tuyến điểm theo chủ đề, phát huy vai trò cộng đồng, và ứng dụng truyền thông trong định vị hình ảnh điểm đến. Những kinh nghiệm này là cơ sở tham khảo quan trọng giúp huyện Kim Bảng phát triển sản phẩm du lịch văn hóa hiệu quả. Tại chương 1 tác giả đã đặt nền tảng cho công việc nghiên cứu sâu hơn về các yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển du lịch văn hóa làm tiền đề cho các chương tiếp theo.

CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HÓA TẠI HUYỆN KIM BẢNG, TỈNH HÀ NAM

2.1. Khái quát chung về huyện Kim Bảng

2.1.1. Điều kiện tự nhiên

**Vị trí địa lý*

Cách Hà Nội khoảng 60 km, cách trung tâm tỉnh lỵ khoảng 12 km về phía Đông Nam. Huyện Kim Bảng có vị trí địa lý vào khoảng 20 độ 3 vĩ độ bắc, 105 độ 30 kinh độ đông, nằm gần các tuyến giao thông huyết mạch như quốc lộ 1A, 21A, 21B, 38B tạo điều kiện thuận lợi cho Kim Bảng trong việc kết nối với các địa phương lân cận. Với hệ thống giao thông thuận tiện, du khách từ Hà Nội có thể dễ dàng tiếp cận Kim Bảng thông qua đường bộ chỉ mất khoảng hơn một giờ di chuyển. Ngoài ra, huyện Kim Bảng còn sở hữu lợi thế về vị trí địa lý khi nằm gần trung tâm thành phố Phủ Lý, giúp mở rộng thị trường khách du lịch.

Bên cạnh đó, huyện Kim Bảng cũng có tiềm năng lớn để kết nối các tuyến du lịch của Ninh Bình, một trong những trung tâm du lịch trọng điểm quốc gia. Cách thành phố Hoa Lư khoảng 50 km về phía Nam, qua các tuyến đường như quốc lộ 10 và 1A với lợi thế gần các tuyến đường quan trọng, huyện có thể liên kết với các điểm đến nổi bật như Khu du lịch sinh thái Tràng An – Tam Cốc – Bích Động, nơi có cảnh quan thiên nhiên độc đáo kết hợp với giá trị văn hóa – lịch sử; chùa Bái Đính – một trong những quần thể chùa lớn nhất Đông Nam Á; Cố đô Hoa Lư – Kinh đô đầu tiên của Việt Nam, nơi hội tụ nhiều di tích lịch sử quan trọng; vườn quốc gia Cúc Phương – khu bảo tồn thiên nổi tiếng, phù hợp với du lịch sinh thái, nghiên cứu khoa học. Việc liên kết với các tuyến du lịch của Ninh Bình không chỉ tạo điều kiện để mở rộng thị trường du khách mà còn giúp Kim Bảng khai thác tiềm năng du lịch theo mô hình tour du lịch liên vùng, tăng thời gian lưu trú và chi tiêu của du khách. Với vị trí địa lý thuận lợi và hệ thống hạ tầng giao thông phát triển, Kim Bảng có nhiều điều kiện để trở thành một điểm đến du lịch tiềm năng. Với vị trí chiến lược cùng hạ tầng giao thông đồng bộ, Kim Bảng sở hữu nhiều lợi thế để phát triển thành điểm đến du lịch đầy tiềm năng.

**Địa hình*

Địa hình Kim Bảng thuộc vùng bán sơn địa, chuyển tiếp giữa đồng bằng thấp phía bắc sông Đáy và vùng đồi núi đá vôi phía nam. Khu vực phía tây của huyện có nguồn gốc karst, hình thành hệ thống hang động, đầm hồ tự nhiên phong phú – đây là tài nguyên địa hình đặc thù có tiềm năng lớn để khai thác du lịch sinh thái, du lịch khám phá và trải nghiệm. Bên cạnh đó, cảnh quan nông thôn xen kẽ các thung lũng nhỏ ven sông cũng tạo nên nét hấp dẫn cho các loại hình du lịch cộng đồng và nghỉ dưỡng.

**Khí hậu*

Với khí hậu mang những đặc điểm chung của tỉnh Hà Nam nằm trong vùng khí hậu nhiệt đới gió mùa điển hình của đồng bằng sông Hồng, với đặc trưng phân hóa theo mùa rõ rệt: mùa đông lạnh và mùa hạ nóng, mưa nhiều. Đây là lợi thế thuận lợi để phát triển đa dạng sản phẩm du lịch quanh năm, nhất là du lịch văn hóa và sinh thái. Kim Bảng chịu ảnh hưởng khí hậu chung của tỉnh với nhiệt độ trung bình năm 23,4°C, thấp nhất khoảng 16,3°C vào tháng 1 và cao nhất 29,8°C vào tháng 7. Lượng mưa trung bình hàng năm đạt 1.641 mm, cùng với độ ẩm không khí trung bình khoảng 81,5%, tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển các loại hình du lịch sinh thái và văn hóa tại địa phương.

**Sông ngòi*

Huyện Kim Bảng sở hữu hệ thống thủy lợi đa dạng với hai con sông chính là sông Đáy và sông Nhuệ, cùng mạng lưới kênh rạch dày đặc. Ngoài ra, các ao hồ, đầm lầy và kênh mương nhỏ cũng đóng vai trò quan trọng trong việc cung cấp và dự trữ nước, nhất là vào mùa khô khi mực nước các sông lớn giảm thấp, tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển du lịch sinh thái và nghỉ dưỡng. Tiêu biểu trong hệ thống thủy văn của huyện là hồ Tam Chúc – một hồ nước tự nhiên lớn có giá trị cảnh quan nổi bật, đóng vai trò quan trọng trong phát triển loại hình du lịch sinh thái và tâm linh tại khu du lịch Tam Chúc.

**Hệ thống động thực vật*

Kim Bảng có hệ sinh thái động thực vật với thảm thực vật tự nhiên phân bố thưa thớt, chủ yếu trên các vùng đồi núi đá, hạn chế về độ phong phú nhưng góp phần tạo nên cảnh quan đặc trưng cho du lịch sinh thái. Tài nguyên rừng phân bố không đều xen kẽ giữa đất lâm nghiệp, đất trồng cây lâu năm, cây nông nghiệp và đất thổ cư. Có 2 loại rừng chính là rừng phòng hộ và sản xuất. Những năm gần đây nhân dân đã đầu tư trồng các loại cây ăn quả như nhãn, vải, na,... Ngoài tác động phòng hộ giữ đất, giữ nước và các giá trị kinh tế thảm thực vật ở Kim Bảng còn là nơi trú ẩn và sinh sống của các loài động vật hoang dã như các loài chim quý, thú rừng và các loài bò sát. Đặc biệt, những loài như khỉ, chồn, rắn và nhiều loài chim như hạc, cò, chim công có thể là điểm tham quan thú vị hấp dẫn, thu hút khách du lịch ưa thích loại hình du lịch sinh thái, tham quan, nghiên cứu,...

**Tài nguyên khoáng sản*

Tài nguyên khoáng sản đa dạng tại Kim Bảng tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển các hoạt động khai thác và chế biến công nghiệp, góp phần nâng cao tiềm năng phát triển kinh tế địa phương. Mặc dù mang lại lợi ích kinh tế lớn nhờ các nguồn tài nguyên phong phú như đá vôi, đolômit và than bùn, song lại có những ảnh hưởng đến môi trường, đặc biệt là đối với phát triển du lịch. Quá trình khai thác khoáng sản công nghiệp có thể tạo ra bụi bẩn, ô nhiễm không khí và nguồn nước, không chỉ ảnh hưởng đến sức khỏe cộng đồng mà còn làm suy giảm giá trị cảnh quan và môi trường, vốn là yếu tố quan trọng trong thu hút du khách, đặc biệt là du lịch sinh thái và du lịch văn hóa. Do đó, việc phát triển du lịch tại Kim Bảng cần chú trọng đến việc bảo vệ môi trường và cân nhắc hạn chế khai thác khoáng sản ở những khu vực có tiềm năng du lịch, nhằm duy trì sự bền vững và thu hút du khách.

2.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội

- *Điều kiện kinh tế:*

+ *Về công nghiệp:* Huyện Kim Bảng có nền công nghiệp phát triển mạnh mẽ, với 298 doanh nghiệp hoạt động hiệu quả trong các lĩnh vực chủ yếu như may công nghiệp, sản xuất vật liệu xây dựng, cơ khí, chế biến gỗ, đồ thủ công mỹ nghệ,... thu hút hơn 12.000 lao động. Đặc biệt, trong đó có 83 doanh nghiệp được huyện triển khai đã đầu tư đồng bộ cơ sở hạ tầng tại một số cụm công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp khác và khu công nghiệp Đồng Văn IV với diện tích 300 ha, đạt tỷ lệ lấp đầy 93,5%. Ngoài ra, huyện cũng chú trọng bảo tồn, duy trì và phát triển làng nghề, tiêu biểu là làng nghề gốm Quyết Thành, góp phần tạo ra các sản phẩm du lịch đặc trưng.

+ *Về nông nghiệp:* Trong những năm gần đây, huyện Kim Bảng đã dần khẳng định vị thế của mình trên bản đồ du lịch với diện mạo ngày càng khởi sắc của một huyện nông thôn mới với tốc độ tăng trưởng kinh tế bình quân hàng năm tăng trên 13%. Cơ cấu kinh tế Kim Bảng chuyển biến tích cực với sự gia tăng tỷ trọng công nghiệp, xây dựng và du lịch dịch vụ, đồng thời giảm tỷ trọng nông - lâm - thủy sản. Bên cạnh đó, công tác giảm nghèo được xác định là nhiệm vụ hàng đầu, nên đã được tập trung chỉ đạo, số hộ nghèo giảm từ năm 2011 đến năm 2021 là trên 5.000 hộ, tỷ lệ hộ nghèo năm 2021 giảm còn 1,34% thấp hơn mức bình quân của tỉnh.

+ *Về dịch vụ - du lịch:* Kim Bảng đang đẩy mạnh phát triển kinh tế dịch vụ của huyện đã và đang ngày càng phát triển rộng khắp với tổng doanh thu dịch vụ tiêu dùng xã hội và mức bình quân năm tăng trên 21% đã đạt 4.733 tỷ đồng năm 2021 (Nguồn: <https://byvn.net/FuWu>). Để mở rộng và phát triển kinh tế dịch vụ, huyện Kim Bảng đã tập trung thu hút đầu tư, triển khai nhiều công trình và dự án du lịch - thương mại quy mô lớn nhằm đáp ứng nhu cầu du lịch ngày càng tăng của xã hội. Tiêu biểu là các dự án như sân golf Kim Bảng, khu văn hóa tâm linh Tam Chúc, khu du lịch quốc tế đa năng..., những dự án này góp phần đa dạng hóa

sản phẩm du lịch, nâng cao chất lượng dịch vụ và khẳng định vị thế của huyện trên bản đồ du lịch.

+ *Về vốn đầu tư*: Huyện đã thu hút được 28 dự án khu đô thị, nhà ở thương mại và khu dịch vụ vào địa bàn 16 xã, thị trấn. Trong đó, 05 dự án đang triển khai đầu tư và huy động các nguồn lực tập trung xây dựng cơ sở hạ tầng và trú trọng nhất là cơ sở hạ tầng gắn với xây dựng nông thôn mới như trường học, trạm y tế, các công trình nước sạch; Đồng thời tổng vốn đầu tư phát triển trên địa bàn trong 10 năm tăng bình quân trên 25%, đến năm 2021 đạt 6.950 tỷ đồng. Việc xây dựng hệ thống hạ tầng đồng bộ không chỉ cải thiện chất lượng cuộc sống người dân mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển du lịch bền vững. Huyện Kim Bảng đã ghi nhận nhiều kết quả tích cực trong phát triển kinh tế - xã hội, với tốc độ tăng trưởng kinh tế bình quân trên 14,84%/năm giai đoạn 2020 - 2022, và GRDP đầu người đạt 67,1 triệu đồng năm 2022 (Nguồn: *doanh nghiệpkinhhtexanh.vn*).

Phát triển du lịch đã tạo điều kiện thuận lợi để kêu gọi các nhà đầu tư kinh doanh, đặc biệt là du lịch văn hóa của Kim Bảng nói riêng và của tỉnh nói chung. Những dự án đang được đầu tư và khai thác được quan tâm và trú trọng nhất là loại hình du lịch tâm linh như: khu du lịch Tam Chúc, chùa Bà Đanh sẽ góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế địa phương. Tổng quan, ngành du lịch đã và đang đóng vai trò quan trọng trong cải thiện đời sống người dân tại Kim Bảng. Các cơ quan chức năng tỉnh Hà Nam và huyện Kim Bảng đã chú trọng phát triển du lịch, nhận thức rõ vai trò của ngành này trong phát triển kinh tế – xã hội. Để đạt mục tiêu bền vững, cần xây dựng chiến lược phát triển du lịch, đặc biệt là khai thác các giá trị văn hóa địa phương, kết hợp bảo tồn di sản, phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng và nâng cao hạ tầng du lịch, môi trường du lịch bền vững là yếu tố cốt lõi để thúc đẩy du lịch Kim Bảng trở thành ngành kinh tế mũi nhọn trong tương lai.

- Điều kiện xã hội

+ *Hoạt động văn hóa – thể thao*: Song song với phát triển kinh tế, huyện Kim Bảng đặc biệt chú trọng nhiệm vụ xây dựng và phát triển văn hóa - xã hội. Các di tích kiến trúc, tập quán, tín ngưỡng và hình thái văn hóa nghệ thuật tại các

làng xã được bảo tồn bền vững. Ngoài ra các lễ hội truyền thống cũng đã được huyện duy trì bảo tồn và phát triển theo tinh thần lưu giữ và kế thừa những giá trị tốt đẹp của văn hoá dân tộc và có những nét đặc trưng mang sắc thái văn hoá riêng của địa phương. Không chỉ là nét đẹp văn hóa dân tộc, sự phong phú độc đáo của lễ hội truyền thống còn là một sản phẩm du lịch tâm linh hấp dẫn nhiều du khách đến tham quan chiêm bái văn cảnh. Kim Bảng là mảnh đất có bề dày truyền thống với nhiều di tích lịch sử văn hóa được xếp hạng, cùng các lễ hội văn hóa độc đáo hấp dẫn và đặc sắc. Do đó, huyện Kim Bảng đã tập trung phát triển, quảng bá và tối ưu hóa các điểm đến du lịch, nhằm thu hút du khách và nâng cao hiệu quả khai thác tiềm năng du lịch của địa phương. Huyện Kim Bảng đã đăng cai tổ chức Lễ hội Chùa Tam Chúc và Đại lễ Vesak Liên hiệp quốc tại Chùa Tam Chúc năm 2019, sự kiện này không chỉ thu hút đông đảo du khách quốc tế và trong nước mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc quảng bá hình ảnh văn hóa Việt Nam, đặc biệt là văn hóa Phật giáo, ra thế giới.

+ *Đảm bảo an sinh xã hội*: Huyện Kim Bảng đã ghi nhận nhiều kết quả tích cực trong công tác giảm nghèo và đảm bảo an sinh xã hội, với tỷ lệ hộ nghèo giảm xuống 1,78% năm 2024, thấp hơn mức bình quân tỉnh. Các chính sách hỗ trợ việc làm và tăng thu nhập được thực hiện hiệu quả, góp phần ổn định đời sống. Đồng thời, phát triển du lịch đã tạo thêm nhiều việc làm trong ngành dịch vụ, góp phần cải thiện thu nhập và nâng cao chất lượng cuộc sống cho người dân địa phương.

+ *Giáo dục – đào tạo*: Tỉnh chú trọng chỉ đạo phát triển đồng bộ công tác đào tạo nguồn nhân lực phục vụ du lịch. Hệ thống trường học, cơ sở giáo dục được đầu tư hiện đại, đảm bảo chất lượng dạy và học. Bên cạnh đó, huyện Kim Bảng đã tập trung đào tạo nguồn nhân lực cho ngành du lịch, tổ chức các khóa huấn luyện nghiệp vụ như hướng dẫn viên, quản lý khách sạn và lễ tân. Các khóa đào tạo chuyên sâu về du lịch bền vững và bảo tồn di sản được tổ chức nhằm nâng cao chất lượng phục vụ và đáp ứng yêu cầu phát triển ngành du lịch chuyên nghiệp.

+ *Y tế và chăm sóc sức khỏe*: Hệ thống chăm sóc sức khỏe tại Kim Bảng được nâng cấp với Trung tâm Y tế huyện và các trạm y tế xã trang bị đầy đủ thiết bị hiện đại, đáp ứng tốt nhu cầu phục vụ cộng đồng. Chẳng hạn, trong mùa cao điểm du lịch, các trạm y tế tại các điểm du lịch như Chùa Tam Chúc luôn sẵn sàng phục vụ du khách và đảm bảo công tác sơ cứu kịp thời khi cần thiết. Việc này không chỉ đảm bảo sức khỏe cộng đồng mà còn tạo dựng niềm tin cho du khách khi đến tham quan, nghỉ dưỡng tại Kim Bảng, góp phần nâng cao chất lượng trải nghiệm du lịch.

Huyện Kim Bảng đang phát triển nhanh chóng, chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng công nghiệp, dịch vụ và du lịch. Bên cạnh đó, các điều kiện xã hội ngày càng được cải thiện, góp phần nâng cao chất lượng sống của người dân và tạo môi trường thuận lợi cho phát triển du lịch bền vững.

2.2. Các điều kiện phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng

2.2.1. Điều kiện chung

2.2.1.1. Điều kiện kinh tế phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng

Cùng với sự chỉ đạo quyết liệt trong phát triển kinh tế - xã hội, Kim Bảng đã tập trung đầu tư vào du lịch văn hóa, xem đây là ngành trọng điểm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế địa phương. Kinh tế của tỉnh và huyện đã có sự tăng trưởng ổn định, tạo điều kiện thuận lợi cho việc huy động nguồn lực đầu tư vào các công trình du lịch và bảo tồn di sản văn hóa. Các dự án lớn như nâng cấp quần thể di tích đền thờ Nữ tướng Lê Chân, chùa Bà Đanh, và Bát Cảnh Sơn được đầu tư mạnh mẽ, không chỉ bảo tồn giá trị lịch sử mà còn tăng cường tiềm năng thu hút khách du lịch. Đồng thời, việc kết nối các tuyến du lịch như Bái Đính - Tam Chúc - Chùa Hương đã tạo ra một trục du lịch liên vùng, nâng cao vị thế của Kim Bảng trên bản đồ du lịch Việt Nam.

Để phát triển du lịch văn hóa Kim Bảng đã chú ý đầu tư vào cơ sở hạ tầng, cải thiện hệ thống thông tin, nâng cấp các tuyến đường. Bên cạnh đó, cho xây dựng các bãi đỗ xe thuận tiện tránh ùn tắc sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho khách du lịch di chuyển đến các điểm tham quan. Với sự phát triển các khu, cụm công

nghiệp tại Kim Bảng góp phần thúc đẩy kinh tế và tạo nền tảng hạ tầng thuận lợi cho du lịch văn hóa. Các dịch vụ du lịch như lưu trú, ẩm thực, mua sắm ngày càng được nâng cao, đáp ứng nhu cầu trải nghiệm của du khách. Ngoài ra, việc bảo tồn và phát huy giá trị các di sản văn hóa truyền thống như di tích lịch sử, lễ hội, làng nghề được ưu tiên, góp phần tạo sức hút đặc sắc cho du lịch văn hóa Kim Bảng, thu hút du khách trong và ngoài nước đến tham quan, trải nghiệm.

2.2.1.2. Chính sách phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng

Trong định hướng phát triển kinh tế - xã hội, huyện Kim Bảng đặc biệt chú trọng lĩnh vực thương mại, dịch vụ, trong đó có du lịch. Triển khai thực hiện Nghị quyết số 12-NQ/TU của Tỉnh ủy Hà Nam, ngày 11/01/2022, UBND huyện Kim Bảng đã ban hành Kế hoạch số 09/KH-UBND nhằm cụ thể hóa các mục tiêu phát triển thương mại, dịch vụ gắn với tiềm năng du lịch văn hóa địa phương. Trên cơ sở đó, huyện xác định công tác quy hoạch và chuẩn bị quỹ đất là khâu then chốt để thu hút đầu tư vào các loại hình dịch vụ du lịch như khu nghỉ dưỡng, khách sạn, nhà hàng và điểm vui chơi giải trí. Ban Thường vụ Huyện ủy đã giao UBND huyện phối hợp chặt chẽ với các sở, ngành của tỉnh trong việc xây dựng quy hoạch phát triển không gian du lịch – dịch vụ, ưu tiên các khu vực có tiềm năng như thị trấn Ba Sao và dọc theo các tuyến quốc lộ, tỉnh lộ. Đồng thời, huyện Kim Bảng chủ động đẩy nhanh tiến độ giải phóng mặt bằng, tạo quỹ đất sạch phục vụ các dự án đầu tư quy mô lớn trong lĩnh vực du lịch như sân golf, khu du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng...

Huyện tập trung thực hiện hiệu quả chính sách an sinh xã hội, đồng thời nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo để hỗ trợ phát triển bền vững. Cụ thể, năm 2023, Trung tâm Giáo dục nghề nghiệp – Giáo dục thường xuyên huyện đã phối hợp tổ chức các lớp bồi dưỡng nghiệp vụ lễ tân, buồng phòng, phục vụ bàn và kỹ năng giao tiếp trong môi trường du lịch cho học viên tại thị trấn Ba Sao và các xã có tiềm năng du lịch. Không những vậy, huyện Kim Bảng đã chủ động quy hoạch đầu tư xây dựng các cơ sở hạ tầng, giao thông, kết nối các điểm du lịch với nhau trọng tâm là khu du lịch Tam Chúc – Ba Sao nhằm để tạo ra một chuỗi du lịch thu

hút khách thăm quan. Ngoài ra, huyện cũng sẽ quy hoạch vùng sản xuất nông sản đặc sản như rau sắng, mật ong rừng, phát triển đàn dê, bảo tồn loài cá chôi. Đồng thời, phục dựng lại làng gốm Quyết Thành – Thị trấn Quế, dệt vải thổ cẩm xã Đồng Hóa nhằm tạo ra những sản phẩm du lịch đặc trưng của địa phương liên quan đến văn hóa ẩm thực, lưu trú nhà hàng, khách sạn. Đặc biệt, các công tác quảng bá du lịch cũng được đẩy mạnh, huyện cũng đưa ra các chính sách tổ chức và bồi dưỡng tập huấn cho đội ngũ hướng dẫn viên. Kim Bảng đã sử dụng các kênh truyền thông hiện đại bao gồm mạng xã hội và website du lịch để giới thiệu các điểm đến văn hóa, di tích lịch sử và các sản phẩm du lịch độc đáo của địa phương. Những chính sách này không chỉ nâng cao nhận thức của khách du lịch mà còn thu hút sự đầu tư từ các doanh nghiệp trong ngành.

Với định hướng xây dựng 2030 phát triển đến 2050 theo hướng đô thị xanh, hiện đại thông minh, có bản sắc và phát triển bền vững được UBND tỉnh Hà Nam phê duyệt tại quyết định số 2025/QĐ-UBND ngày 26/11/2021, định hướng xây dựng Kim Bảng trở thành đô thị loại IV trước năm 2025, huyện xác định quy hoạch các không gian xanh với mục tiêu thu hút, xã hội hoá đầu tư, phát triển các khu vui chơi giải trí kết hợp với các công viên chuyên đề như: Công viên Ngũ Phúc thuộc khu đô thị trung tâm; công viên chuyên đề kết hợp vui chơi giải trí tiếp giáp khu vực quy hoạch trung tâm hành chính, văn hoá đô thị; khu phức hợp thể thao, giải trí sân golf Kim Bảng hiện đã đầu tư, đi vào hoạt động 27/36 hố golf; sân golf 36 hố và khu phụ trợ xã Tượng Lĩnh hiện đã đầu tư và đi vào hoạt động 18/36 hố; quy hoạch khu phức hợp thể thao, giải trí, sân golf đồi Hoa Sen dự kiến sẽ quy hoạch 36 hố và các hoạt động vui chơi, giải trí đa chức năng khác theo quy hoạch tỉnh.

Thực hiện việc tổ chức triển khai theo quy hoạch, thu hút đầu tư các khu vui chơi giải trí đã thay đổi diện mạo đô thị Kim Bảng vào năm 2050, nhằm đóng góp vào phát triển kinh tế - xã hội, từng bước hoàn thiện mục tiêu phát triển Kim Bảng trở thành đô thị xanh. Hằng năm, huyện chỉ đạo cơ quan chuyên môn rà soát và đề xuất danh mục dự án ưu tiên thu hút đầu tư; phối hợp với các sở ngành kêu

gọi các nhà đầu tư tiềm năng phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo thực hiện đồng bộ chính sách ưu đãi và cam kết với nhà đầu tư. Chính quyền địa phương cũng chủ động hợp tác với các tổ chức, doanh nghiệp trong và ngoài nước để thúc đẩy phát triển du lịch văn hóa. Kêu gọi, thu hút, xúc tiến đầu tư các dự án thương mại như siêu thị, trung tâm thương mại tại các trục đường lớn, các trục cảnh quan như đường T3, đường tránh quốc lộ 1A,... Sự hợp tác này không chỉ giúp nâng cao chất lượng dịch vụ mà còn tạo ra các sản phẩm du lịch phong phú và đa dạng nhằm đáp ứng nhu cầu của khách du lịch.

Các quy hoạch và chiến lược quảng bá, xúc tiến du lịch của huyện sẽ được công bố rộng rãi nhằm thu hút nguồn lực xã hội, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng và tạo điều kiện để nhân dân thực hiện quyền giám sát trong quá trình triển khai. Việc công khai thông tin góp phần tăng cường minh bạch, hỗ trợ điều chỉnh quy hoạch và phát triển hạ tầng du lịch, đồng thời xây dựng phương án sắp xếp địa giới hành chính phù hợp với định hướng phát triển bền vững của địa phương. Điều này nhằm nâng cao chất lượng phát triển đô thị Kim Bảng theo yêu cầu Nghị quyết số 06 của Bộ Chính trị ngày 24/01/2022 về quy hoạch, xây dựng và quản lý đô thị đến năm 2030, tầm nhìn 2045, cùng kết luận số 48 ngày 30/01/2023 về tiếp tục thực hiện sắp xếp các đơn vị hành chính cấp huyện, xã giai đoạn 2023-2030.

Thực hiện chính sách phát triển du lịch văn hóa của tỉnh, hiện nay tại Kim Bảng đang từng bước khẳng định vai trò quan trọng trong việc nâng cao giá trị kinh tế, bảo tồn gìn giữ các giá trị văn hóa truyền thống địa phương. Với sự đầu tư đồng bộ cơ sở hạ tầng, tổ chức sự kiện văn hóa và đào tạo nguồn nhân lực, Kim Bảng đang trở thành một điểm đến hấp dẫn tuyệt vời dành cho những du khách ưa chuộng và yêu thích khám phá về văn hóa lịch sử. Phát triển bền vững du lịch văn hóa không chỉ tạo ra giá trị kinh tế mà còn bảo tồn và tôn vinh đặc trưng văn hóa địa phương.

2.2.1.3. An ninh và an toàn du lịch

An ninh và an toàn du lịch là những yếu tố quan trọng tạo ra môi trường an toàn, thân thiện trong việc phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng. Việc đảm bảo môi trường du lịch ổn định, thân thiện và văn minh không chỉ nâng cao trải nghiệm của du khách mà còn góp phần xây dựng hình ảnh điểm đến đáng tin cậy và hấp dẫn. Tại Khu du lịch Tam Chúc, huyện đã triển khai mô hình "Khu du lịch an toàn, văn minh, thân thiện" với các biện pháp bảo vệ an ninh, hệ thống giám sát và nâng cao chất lượng dịch vụ, giúp du khách yên tâm khi tham quan. Đồng thời, Kim Bảng chú trọng phát triển du lịch gắn với bảo vệ môi trường và bảo tồn văn hóa truyền thống, như hệ thống quản lý rác thải và các hoạt động bảo vệ cảnh quan. Huyện cũng khuyến khích sự tham gia của cộng đồng trong việc bảo vệ an ninh và gìn giữ di sản văn hóa, tạo dựng môi trường du lịch bền vững, thân thiện và hấp dẫn, góp phần thu hút du khách và thúc đẩy phát triển du lịch lâu dài. Thông qua các mô hình và biện pháp cụ thể, địa phương đã và đang xây dựng hình ảnh điểm đến an toàn, văn minh và thân thiện, góp phần thu hút du khách và thúc đẩy phát triển du lịch bền vững.

2.2.2. Điều kiện đặc trưng

2.2.2.1. Tài nguyên du lịch văn hóa

Kim Bảng sở hữu nguồn tài nguyên du lịch văn hóa đa dạng và giá trị, làm nền tảng vững chắc cho phát triển du lịch đặc thù. Các di tích lịch sử - văn hóa phân bố rộng khắp, phản ánh rõ nét đời sống tín ngưỡng, tôn giáo và truyền thống cách mạng của địa phương. Nhiều di tích có kiến trúc độc đáo, gắn với truyền thuyết, anh hùng dân tộc hoặc giai đoạn lịch sử tiêu biểu, tạo nên sức hấp dẫn đối với du khách. Dưới đây là bảng tổng hợp một số loại hình tài nguyên nhân văn tiêu biểu phục vụ phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng:

Bảng 2.1. Thống kê di tích tại Kim Bảng

STT	Di tích cấp quốc gia	Vị trí	Di tích cấp tỉnh	Vị trí
1	Đình Phương Thượng	Xã Lê Hồ	Đền Thượng	Xã Nguyễn Úy
2	Chùa Bà Đanh – Núi Ngọc	Xã Ngọc Sơn	Văn chỉ Đồng Lạc	Xã Đồng Hóa
3	Chùa Quế Lâm	Thị trấn Quế	Chùa Đền Phương Lâm	Xã Đồng Hóa
4	Đền Ba Dân	Xã Tân Sơn	Đình, chùa Phương Khê	Xã Ngọc Sơn
5	Đình Phương Lâm	Xã Đồng Hóa	Đình Thụy Sơn	Xã Tân Sơn
6	Đình Nhật Tân	Xã Nhật Tân	Đền Chanh	Xã Văn Xá
7	Đình Lạc Nhuế	Xã Đồng Hóa	Đền Bà Giát	Xã Lê Hồ
8	Đền Trúc – Ngũ Động Thi Sơn	Xã Thi Sơn	Đình, chùa Hồi Trung	Xã Thụy Lôi
9	Quần thể DLTC Bát Cảnh Sơn	Xã Tượng Lĩnh	Đình Khuyến Công	Xã Lê Hồ
10	DTLS căn cứ địa Lát Sơn	Xã Thanh Sơn	Đình Khả Phong	Xã Khả Phong
11	Quần thể DLTC Tam Chúc	Thị trấn Ba Sao	Chùa Phương Đàn	Xã Lê Hồ
12	-		Đình Yên Lạc	Xã Đồng Hóa
13	-		Đình Đền Văn Bồi	Xã Nhật Tựu
14	-		Đình Cát Nguyên	Xã Nguyễn Úy
15	-		Đình Cao Mật	Xã Lê Hồ
16	-		Đình Đá Do Lễ - Đền Quốc Mẫu	Xã Liên Sơn

Nguồn: Phòng văn hóa và thông tin huyện Kim Bảng năm 2025

Đến nay, Kim Bảng có hệ thống di tích lịch sử - văn hóa đa dạng, gồm 11 di tích cấp quốc gia và 16 di tích cấp tỉnh. Đây là nguồn lực du lịch quan trọng, góp phần khẳng định bản sắc văn hóa riêng và tiềm năng phát triển du lịch văn hóa - tâm linh tại địa phương. Hệ thống di tích của huyện Kim Bảng có giá trị lịch sử - văn hóa sâu sắc và nhiều điểm đến đã được khai thác phục vụ du lịch, đặc biệt là nhóm di tích tâm linh như Quần thể du lịch tâm linh Tam Chúc, Chùa Bà Đanh – Núi Ngọc, Đền Trúc – Ngũ Động Thi Sơn, Quần thể Bát Cảnh Sơn. Đây đều là những điểm thu hút lượng lớn du khách tham quan và hành hương mỗi năm. Tuy nhiên, một số di tích cấp tỉnh vẫn chưa được khai thác đúng tiềm năng hoặc mới dừng lại ở mức phục vụ cộng đồng địa phương. Để tối ưu hóa nguồn tài nguyên du lịch này, cần có các chiến lược đầu tư, bảo tồn và phát triển sản phẩm du lịch đặc thù như xây dựng các tuyến du lịch kết nối giữa các di tích cấp quốc gia và cấp tỉnh nhằm tạo sản phẩm du lịch trải nghiệm xuyên suốt. Phát triển mô hình du lịch kết hợp giữa du lịch tâm linh, sinh thái và trải nghiệm văn hóa - làng nghề để tăng tính hấp dẫn. Đầu tư nâng cấp hạ tầng du lịch như bãi đỗ xe, đường giao thông, hệ thống lưu trú gần các di tích để phục vụ du khách tốt hơn. Tăng cường hoạt động xúc tiến và quảng bá điểm đến trên nền tảng số, mạng xã hội nhằm mở rộng thị trường và thu hút khách du lịch nội địa lẫn quốc tế. Với định hướng phát triển bền vững, việc khai thác hợp lý các di tích lịch sử - văn hóa của huyện Kim Bảng không chỉ góp phần bảo tồn giá trị truyền thống mà còn thúc đẩy ngành du lịch địa phương phát triển mạnh mẽ, tạo động lực cho kinh tế - xã hội của khu vực.

Trải qua với bề dày lịch sử hàng trăm năm, văn hóa của Hà Nam có thể được coi là sự thống nhất đa dạng hóa hợp thành bởi hai bộ phận văn hóa là: văn hóa vùng đồng bằng ở phía Đông và văn hóa vùng đồi núi ở phía Tây. Để tạo nên bản sắc văn hóa của Hà Nam các thế hệ đã không ngừng sáng tạo, lưu truyền, bồi đắp, lan tỏa nền văn hóa trên vùng đất giàu giá trị truyền thống này, không chỉ vừa mang những đặc điểm và tính chất chung văn hóa của Việt Nam, vùng đồng bằng châu thổ sông Hồng mà còn vừa mang những nét độc đáo, đặc sắc riêng của vùng đất này. Sở hữu nhiều di tích, lịch sử văn hóa đa dạng độc đáo với các lễ hội

truyền thống Kim Bảng cũng là một trong những địa phương in đậm dấu tích của nền văn hóa Đông Sơn cùng với thị xã Duy Tiên, huyện Bình Lục với 05 chiếc trống đồng đã được phát hiện. Không chỉ sở hữu những giá trị văn hóa lịch sử truyền thống mà tại tỉnh Hà Nam còn có tục thờ tín ngưỡng tâm linh cũng khá phổ biến, nhất là tục thờ Tứ pháp, phần lớn ở huyện Kim Bảng tập trung nhiều với những di tích thờ tự và có các di tích được xếp hạng như: chùa Quê Lâm di tích cấp quốc gia, đền Bà Giát di tích cấp tỉnh... Một số lễ hội truyền thống tiêu biểu tại Kim Bảng như: Lễ hội Chùa Bà Đanh – Núi Ngọc, lễ hội Chùa Tam Chúc, lễ hội Đền Trúc, lễ hội đền Bà Lê Chân,... Để làm nổi bật giá trị văn hóa phi vật thể, các lễ hội truyền thống tại Kim Bảng không chỉ là sinh hoạt văn hóa cộng đồng mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc thu hút khách du lịch và quảng bá bản sắc địa phương.

**Các điểm du lịch*

Đối với di tích lịch sử, tâm linh, đây là nền tảng cốt lõi trong phát triển sản phẩm du lịch văn hóa tại các điểm du lịch như:

Khu du lịch Tam Chúc

Khu du lịch Tam Chúc, nằm tại thị trấn Ba Sao (huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam), là điểm nhấn tiêu biểu trong chuỗi sản phẩm du lịch văn hóa – lịch sử – tâm linh của địa phương. Nằm ẩn mình trong quần thể núi đá vôi ngập nước độc đáo, mang phong cảnh nước non hữu tình, gắn liền với truyền thuyết “Tiền Lục Nhạc - hậu Thất Tinh” kể về sự hình thành chùa Tam Chúc, với câu chuyện về bảy ngôi sao, trong đó các vì sao phía trước mang đến sự thịnh vượng, còn những ngôi sao phía sau bảo vệ và mang lại bình an cho con người. Đây là quần thể danh thắng – di tích đã được xếp hạng di tích quốc gia. Chùa Tam Chúc mới xây dựng với quy mô lớn nhất Việt Nam năm 2019, với cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ, hệ thống di tích lịch sử phong phú và các hoạt động văn hóa tâm linh đặc sắc, Tam Chúc không chỉ thu hút du khách trong nước mà còn cả quốc tế.

Khu du lịch Tam Chúc – một trong những ngôi chùa quy mô lớn nhất Việt Nam – nổi bật với kiến trúc đặc sắc, là điểm nhấn du lịch tâm linh tiêu biểu, kết hợp hài hòa giữa không gian tín ngưỡng và cảnh quan thiên nhiên. Chùa Tam Chúc được thiết kế với nhiều công trình kiến trúc độc đáo, bao gồm các điện thờ, tượng Phật và các khu vực sinh hoạt tâm linh. Chùa Tam Chúc sở hữu kiến trúc đậm bản sắc truyền thống Việt, kết hợp hài hòa yếu tố hiện đại, tạo nên không gian du lịch tâm linh trang nghiêm và thanh tịnh. Nơi đây thường xuyên diễn ra các sự kiện như lễ cầu an, lễ hội Phật giáo, thu hút đông đảo tín đồ và du khách. Những hoạt động này không chỉ mang giá trị tín ngưỡng mà còn góp phần quảng bá văn hóa bản địa và phong tục truyền thống tới khách tham quan. Nằm giữa khung cảnh thiên nhiên tuyệt đẹp, với hồ Tam Chúc rộng lớn và những dãy núi xanh bao quanh. Du khách có thể trải nghiệm các hoạt động du lịch sinh thái như chèo thuyền, dạo bộ ven hồ hoặc thư giãn, hòa mình vào không gian thiên nhiên trong lành và yên bình. Khu du lịch còn có các tuyến đường đi bộ được bố trí hài hòa, giúp du khách dễ dàng khám phá cảnh quan thiên nhiên và các điểm tham quan trong khu vực. Các hoạt động ngoài trời như trekking, leo núi cũng được tổ chức, mang lại trải nghiệm thú vị cho du khách.

Khu du lịch Tam Chúc không chỉ là điểm đến tâm linh mà còn là trung tâm tổ chức nhiều lễ hội và sự kiện văn hóa quy mô lớn. Các hoạt động nổi bật như lễ hội cầu an, lễ Phật đản được tổ chức định kỳ, thu hút hàng triệu lượt du khách. Đặc biệt, lễ hội Chùa Tam Chúc diễn ra vào ngày 12 tháng Giêng âm lịch hằng năm là dịp để cộng đồng và du khách bày tỏ lòng thành kính, đồng thời khám phá giá trị tâm linh truyền thống. Ngoài ra, khu du lịch còn tổ chức các chương trình nghệ thuật dân gian, hội thảo văn hóa – tâm linh, góp phần làm phong phú trải nghiệm du lịch văn hóa cho du khách trong và ngoài nước. Khu du lịch Tam Chúc tại huyện Kim Bảng là một điểm du lịch văn hóa, lịch sử và tâm linh đặc sắc, mang lại nhiều giá trị cho du khách và cộng đồng. Với sự kết hợp hoàn hảo giữa kiến trúc tâm linh, cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ và các hoạt động văn hóa phong phú, Tam Chúc không chỉ là điểm đến lý tưởng cho những ai tìm kiếm sự thanh tịnh và bình yên mà còn là nơi để khám phá và trải nghiệm văn hóa Việt Nam.

Chùa Bà Đanh

Chùa, còn có tên gọi là Bảo Sơn Tự, là một điểm du lịch tâm linh tiêu biểu của huyện Kim Bảng, thờ Pháp Vũ – thuộc hệ thống tín ngưỡng Tứ Pháp (Pháp Vân, Pháp Vũ, Pháp Lôi, Pháp Điện), phổ biến tại các chùa ở miền Bắc Việt Nam. Năm 1994, chùa Bà Đanh – Núi Ngọc được nhà nước xếp hạng là di tích quốc gia. Chùa Bà Đanh, với lịch sử hàng nghìn năm, là một minh chứng sống động cho kiến trúc truyền thống Việt Nam, nổi bật với những họa tiết chạm khắc tinh xảo, kết hợp với không gian thanh tịnh, mang đến cho du khách cảm giác bình yên và thư thái. Đặc biệt, với không gian trang nghiêm và giá trị văn hóa sâu sắc, nơi đây không chỉ thu hút những tín đồ tôn thờ Phật mà còn là điểm đến lý tưởng cho những ai tìm kiếm sự tĩnh lặng và sự gắn kết với di sản tâm linh truyền thống của dân tộc.

Chùa không chỉ là điểm đến tâm linh mà còn là không gian văn hóa, nơi tổ chức nhiều lễ hội và sinh hoạt tín ngưỡng. Du khách tới đây vừa hành hương, vừa khám phá giá trị lịch sử, văn hóa và bản sắc địa phương. Các tour du lịch có thể được thiết kế kết hợp giữa tham quan chùa và trải nghiệm các hoạt động văn hóa như lễ hội, ẩm thực địa phương. Được xem là một trong những ngôi chùa đẹp và cổ kính nhất miền Bắc Việt Nam, chùa Bà Đanh không chỉ thu hút du khách bởi vẻ đẹp kiến trúc mà còn bởi không khí yên bình, thanh tịnh tạo điều kiện cho việc tham quan và chiêm bái.

Đền Thờ Bà Lê Chân

Đền thờ bà Lê Chân, tọa lạc tại thôn Lát Sơn, xã Thanh Sơn, huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam, được xây dựng vào thế kỷ 16 nhằm tưởng niệm nữ tướng Lê Chân, người đã có công lớn trong cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng. Đền thờ không chỉ là điểm du lịch tâm linh mà còn là biểu tượng văn hóa, ghi dấu tinh thần yêu nước và truyền thống đấu tranh của dân tộc. Các nghi lễ tại đền thường diễn ra trang trọng, thu hút đông đảo du khách và tín đồ tham gia. Đền thờ bà Lê Chân tổ chức lễ hội vào ngày 13/7 âm lịch hàng năm, là dịp để người dân và du khách cùng nhau tưởng nhớ và tri ân công lao của bà. Lễ hội không chỉ có các nghi thức

tôn giáo mà còn có các hoạt động văn hóa nghệ thuật, như múa hát, trình diễn các trò chơi dân gian, góp phần tạo nên một không gian du lịch tâm linh sôi động, hấp dẫn, đồng thời tạo cơ hội để người dân và du khách kết nối với di sản văn hóa địa phương.

Đền Trúc – Ngũ Động Thi Sơn

Đền Trúc là một di tích lịch sử cấp quốc gia, nổi bật không chỉ bởi vẻ đẹp thiên nhiên hoang sơ mà còn bởi giá trị văn hóa, tâm linh sâu sắc. Được xây dựng để thờ Thái úy Lý Thường Kiệt, một trong những anh hùng dân tộc. Sở hữu những đặc điểm độc đáo, hài hòa với thiên nhiên, gắn kết chặt chẽ với khu rừng trúc bao quanh và hệ thống hang động Ngũ Động Thi Sơn. Đền Trúc không chỉ là điểm đến tâm linh cho du khách mà còn là một không gian văn hóa, nơi diễn ra các nghi lễ tôn vinh Thái úy Lý Thường Kiệt, thu hút đông đảo tín đồ Phật giáo và du khách hành hương. Lễ hội diễn ra hàng năm từ ngày mùng 1 tháng 1 đến mùng 1 tháng 2 âm lịch. Ngoài các nghi thức rước xách, tế lễ, các trò chơi dân gian, lễ hội đền Trúc không thể thiếu hát Dặm, một loại dân ca nghi lễ độc đáo và đặc sắc.

Các sản phẩm du lịch văn hóa, lịch sử và tâm linh của huyện Kim Bảng không chỉ là nguồn tài nguyên quý giá cho phát triển du lịch mà còn là cầu nối giữa quá khứ và hiện tại, giữa các thế hệ. Việc khai thác hiệu quả những sản phẩm này sẽ giúp Kim Bảng khẳng định vị thế của mình trong bản đồ du lịch văn hóa của tỉnh Hà Nam và cả nước. Đồng thời, các sản phẩm này góp phần bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống và nâng cao thu nhập cho cộng đồng địa phương.

Với hệ thống di tích lịch sử - văn hóa đa dạng, huyện Kim Bảng có nhiều tiềm năng để phát triển du lịch văn hóa. Sự đa dạng của các di sản, từ di tích cấp quốc gia, cấp tỉnh đến các lễ hội truyền thống và tín ngưỡng bản địa, tạo điều kiện thuận lợi để hình thành các sản phẩm du lịch đặc sắc, thu hút du khách trong và ngoài nước. Các điểm đến không chỉ sở hữu giá trị lịch sử, tâm linh mà còn là động lực phát triển du lịch hành hương, trải nghiệm văn hóa và sinh thái cộng đồng. Đặc biệt, việc khôi phục các lễ hội truyền thống như lễ hội chùa Bà Đanh, đua thuyền trên sông Đáy hay hát Dặm Quyển Sơn giúp gia tăng tính hấp dẫn cho

điểm đến, nâng cao trải nghiệm du khách và kéo dài thời gian lưu trú. Ngoài ra, sự kết nối giữa các di tích lịch sử với cảnh quan tự nhiên và các làng nghề truyền thống như gốm Quyết Thành tạo nên tính liên kết vùng trong phát triển du lịch. Đây là nền tảng quan trọng để xây dựng các tuyến du lịch văn hóa chuyên đề, khai thác tối đa tiềm năng di sản gắn với bảo tồn và phát huy giá trị truyền thống. Nếu được quy hoạch bài bản và đầu tư hợp lý, Kim Bảng có thể trở thành một trung tâm du lịch văn hóa tiêu biểu của Hà Nam, góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội bền vững.

**Làng nghề truyền thống*

Không chỉ sở hữu nhiều giá trị văn hóa di tích lịch sử mà huyện Kim Bảng còn sở hữu những giá trị văn hóa của các làng nghề truyền thống. Đặc biệt một số làng nghề tiêu biểu của Kim Bảng như: Làng gốm, mộc, mây giang đan, dệt thổ cẩm,... Những làng nghề này cũng góp phần không nhỏ trong việc phát triển văn hóa địa phương, trong đó phải kể đến làng nghề gốm Quyết Thành được công nhận là làng nghề truyền thống năm 2004 là một trong những làng nghề có tuổi đời lâu nhất tại Kim Bảng nói riêng và Hà Nam nói chung cho đến nay làng gốm này, đã có sự phát triển mạnh mẽ. Làng nghề có sản phẩm đặc trưng là gốm son, với màu đỏ tươi bắt mắt, chất gốm cứng như đá cùng với đa dạng các sản phẩm như các đồ dùng gia dụng trong gia đình tiêu biểu là chum, vại, nồi niêu, ấm trà, chén, đĩa hay các đồ dùng trong trang trí như tượng thờ, linh vật, bình hoa... Được làm từ nguyên liệu đất sét và qua đôi bàn tay tài hoa của các nghệ nhân đã tạo nên những sản phẩm tinh tế, độc đáo đa dạng và bắt mắt, nhiều năm qua các sản phẩm này không chỉ phân phối ở địa phương mà còn được tiêu thụ tại các tỉnh lân cận. Trên hành trình du lịch phía Tây thành phố Phủ Lý, đến với Hà Nam du khách có thể tham quan chiêm bái tại khu du lịch tâm linh chùa Tam Chúc và ghé thăm chùa Bà Đanh - Núi Ngọc kết hợp cùng với làng nghề gốm Quyết Thành để có thể trải nghiệm và lựa chọn cho mình những sản phẩm gốm truyền thống có ý nghĩa khi đem về làm quà tặng cho người thân và bạn bè trong hành trình ghé thăm Kim Bảng.

Làng nghề gốm Quyết Thành không chỉ giữ vai trò sản xuất truyền thống mà còn là tiềm năng quan trọng để phát triển du lịch văn hóa. Với đặc trưng làng nghề lâu đời, sản phẩm gốm son mang giá trị thẩm mỹ và nghệ thuật cao, Quyết Thành hội tụ đủ điều kiện để trở thành một điểm đến hấp dẫn trong hành trình khám phá văn hóa địa phương. Từ góc độ phát triển du lịch văn hóa, làng nghề gốm Quyết Thành đáp ứng các yếu tố quan trọng như tính độc đáo, tính bản địa, và giá trị truyền thống. Du khách có thể trải nghiệm tour tham quan làng nghề với hướng dẫn chi tiết về quy trình chế tác gốm, mang lại hiểu biết sâu sắc và trải nghiệm hấp dẫn. Nhiều tour du lịch còn tổ chức các lớp học làm gốm, nơi du khách có thể tự tay tạo ra sản phẩm gốm cho riêng mình. Đây là trải nghiệm đặc sắc, giúp du khách kết nối sâu sắc với di sản văn hóa và nghệ thuật truyền thống. Đến Hà Nam, trên hành trình du lịch phía Tây thành phố Phủ Lý, du khách có thể chiêm viếng Khu du lịch tâm linh Tam Chúc, ghé thăm chùa Bà Đanh - Núi Ngọc cùng làng nghề gốm Quyết Thành để trải nghiệm và lựa chọn cho mình những sản phẩm gốm truyền thống từ làng nghề, không chỉ để làm quà lưu niệm mà còn để ủng hộ nghề truyền thống của địa phương.

Bên cạnh đó, huyện Kim Bảng cũng nổi bật với nghề dệt vải thổ cẩm truyền thống thuộc xã Đồng Hóa, đây là một sản phẩm văn hóa độc đáo và giàu giá trị nghệ thuật. Nghề dệt thổ cẩm không chỉ mang giá trị thủ công mỹ nghệ mà còn là yếu tố cốt lõi trong di sản văn hóa địa phương. Quy trình sản xuất vải thổ cẩm tại Đồng Hóa bao gồm nhiều bước công phu, từ việc chọn nguyên liệu đến hoàn thiện sản phẩm. Sản phẩm thổ cẩm tại xã Đồng Hóa rất đa dạng, bao gồm nhiều loại sản phẩm khác nhau, từ đồ dùng hàng ngày đến các sản phẩm trang trí nghệ thuật. Các sản phẩm khăn, chăn, áo và túi xách đa dạng về kiểu dáng, màu sắc, không chỉ mang tính thẩm mỹ cao mà còn đảm bảo độ bền, đáp ứng nhu cầu sử dụng thường ngày của người dân. Làng nghề còn sản xuất nhiều sản phẩm trang trí như tranh thêu, bình hoa, và các tác phẩm nghệ thuật. Sản phẩm thổ cẩm tại Đồng Hóa được thiết kế tinh xảo, thể hiện rõ nét bản sắc văn hóa dân tộc. Các nghệ nhân địa phương sáng tạo nhiều tác phẩm nghệ thuật độc đáo, góp phần quảng bá giá trị truyền thống và thu hút du khách qua các triển lãm chuyên đề. Không chỉ mang

giá trị sử dụng, các sản phẩm còn là biểu tượng văn hóa đặc trưng của cộng đồng. Du khách khi đến đây có thể tham gia tour trải nghiệm làng nghề, được hướng dẫn chi tiết quy trình chế tác thổ cẩm, tạo nên trải nghiệm văn hóa sâu sắc. Điều này không chỉ giúp du khách hiểu rõ hơn về nghề dệt mà còn tạo ra những trải nghiệm thú vị và có thể mua các sản phẩm thổ cẩm trực tiếp từ làng nghề đem về làm quà tặng cho gia đình, người thân hoặc bạn bè.

Có thể thấy, với hệ thống di tích lịch sử - văn hóa phong phú cùng các làng nghề truyền thống mang giá trị nghệ thuật và bản sắc địa phương. Sự kết hợp giữa các danh lam thắng cảnh như quần thể chùa Tam Chúc, đền Trúc - Ngũ Động Thi Sơn, chùa Bà Đanh - núi Ngọc với làng nghề gốm Quyết Thành không chỉ tạo nên tính đa dạng cho sản phẩm du lịch mà còn góp phần gia tăng trải nghiệm cho du khách. Bên cạnh đó, việc đầu tư nâng cấp cơ sở hạ tầng, khai thác hiệu quả giá trị cảnh quan, tín ngưỡng, kết hợp với phát triển dịch vụ thương mại – du lịch sẽ thúc đẩy quá trình hình thành các tuyến du lịch văn hóa đặc sắc, nâng cao sức hút của điểm đến. Nếu được định hướng theo mô hình du lịch bền vững, Kim Bảng hoàn toàn có tiềm năng trở thành một trong những trung tâm du lịch văn hóa tiêu biểu của khu vực.

2.2.2.2 Cơ sở hạ tầng

- Hệ thống giao thông vận tải và thông tin liên lạc

Hệ thống giao thông vận tải

Hệ thống giao thông vận tải của huyện Kim Bảng hiện là nền tảng quan trọng, hỗ trợ phát triển du lịch hiệu quả. Ngoài các tuyến đường liên xã, liên thôn được bê tông hóa đồng bộ, huyện còn sở hữu mạng lưới đường nông thôn được cải tạo với tỷ lệ bê tông hóa thuộc nhóm cao nhất trong tỉnh. Đồng thời, các tuyến quốc lộ trọng điểm như Quốc lộ 21 và Quốc lộ 22 kết nối trực tiếp với Quốc lộ 1A, tạo thuận lợi cho việc tiếp cận và phát triển các sản phẩm du lịch trên địa bàn. Ngoài các trục đường quốc lộ ra thì huyện còn có các đường tỉnh lộ.

Hệ thống thông tin liên lạc

Không chỉ hệ thống giao thông vận tải của huyện đang ngày càng phát triển, bên cạnh đó hệ thống thông tin liên lạc cũng đang tương đối phát triển mạnh. Hệ thống thông tin liên lạc tại Kim Bảng đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển du lịch, với việc phủ sóng thông tin di động và internet đạt tỷ lệ cao, tỷ lệ người dân có sử dụng dịch vụ 4G đạt 65%; tỷ lệ gia đình có kết nối internet cố định và Wifi đạt 82%. Tỷ lệ phủ sóng 4G trên địa bàn huyện đạt 98%, tạo điều kiện thuận lợi cho du khách trong việc truy cập thông tin và sử dụng các dịch vụ du lịch trực tuyến (*Nguồn: kimbang.hanam.gov.vn*). Bên cạnh đó, cũng tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp du lịch trong việc quảng bá sản phẩm và dịch vụ. Ngoài ra, hệ thống này cũng hỗ trợ quảng bá các sự kiện văn hóa, lễ hội và các điểm du lịch nổi bật thông qua các kênh truyền thông xã hội và nền tảng trực tuyến, thu hút sự chú ý của du khách. Các dịch vụ hỗ trợ khách hàng qua điện thoại và trực tuyến góp phần giải đáp thắc mắc, cung cấp thông tin cần thiết, nâng cao trải nghiệm và sự hài lòng của du khách. Hệ thống truyền thông cũng đóng vai trò quan trọng trong phát triển du lịch bền vững bằng cách truyền tải thông điệp về bảo vệ môi trường và thực hành du lịch có trách nhiệm. Đồng thời, nền tảng này kết nối cộng đồng địa phương với các hoạt động du lịch, tạo điều kiện thúc đẩy hợp tác và phát triển kinh tế bền vững cho người dân. Tóm lại, hệ thống thông tin liên lạc tại Kim Bảng là một yếu tố thiết yếu trong công việc phát triển du lịch, giúp nâng cao trải nghiệm của du khách và hỗ trợ doanh nghiệp trong ngành du lịch.

- Hệ thống cung cấp điện nước và cơ sở y tế

+ Về hệ thống điện nước:

Hệ thống cung cấp điện và nước tại Kim Bảng đang được nâng cấp và hoàn thiện hơn nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng tăng của du khách và cư dân địa phương. Hiện tại, hệ thống cấp nước sạch tại huyện Kim Bảng đã được mở rộng, với ba nhà máy và 12 trạm cấp nước tập trung, cung cấp nước sạch cho khoảng 99,7% dân số trên địa bàn. Tuy nhiên, để đáp ứng đầy đủ các tiêu chuẩn quốc gia về nước uống trực tiếp và phục vụ tốt hơn cho ngành du lịch, các cơ sở lưu trú và dịch vụ ẩm thực tại Kim Bảng cần đầu tư thêm vào hệ thống xử lý nước tinh khiết.

Việc lắp đặt hệ thống lọc nước không chỉ nâng cao chất lượng dịch vụ mà còn giúp tiết kiệm chi phí và tạo nên tiêu chuẩn cao cấp cho cơ sở kinh doanh. Vì thế, việc cải thiện chất lượng nước tại Kim Bảng là yếu tố quan trọng để nâng cao trải nghiệm du lịch tổng thể của du khách. Việc này không chỉ đảm bảo an toàn vệ sinh thực phẩm mà còn nâng cao chất lượng dịch vụ, góp phần thúc đẩy phát triển du lịch bền vững tại địa phương.

+ Cơ sở y tế:

Hiện nay, Kim Bảng có nhiều cơ sở y tế, bao gồm trạm y tế và một bệnh viện, phục vụ nhu cầu chữa bệnh của người dân và du khách. Chất lượng khám chữa bệnh của các cơ sở y tế đang ngày càng nâng cấp và các thiết bị y tế hiện đại cũng đang được trang bị đầy đủ nhằm đảm bảo sức khỏe cho người dân. Bên cạnh đó, đội ngũ y bác sĩ là một phần không thể thiếu trong việc khám chữa bệnh cũng cần phải có trình độ chuyên môn đã được đào tạo, có kinh nghiệm trong việc chăm sóc và đảm bảo sức khỏe cho người dân cũng như du khách. Vì thế, hệ thống cơ sở y tế cũng đóng một vai trò quan trọng trong việc phát triển du lịch tại Kim Bảng góp phần nâng cao chất lượng trải nghiệm và thu hút thêm nhiều du khách đến với địa phương.

2.2.2.3 Cơ sở vật chất kỹ thuật

-Cơ sở lưu trú

Hiện nay các cơ sở lưu trú của huyện đang dần phát triển và mở rộng, các khách sạn được xây dựng nhiều hơn nhằm để phục vụ nhu cầu ngày càng tăng của khách hàng không chỉ phục vụ khách qua đường, khách vắng lai như trước đây mà thêm vào đó là phục khách du lịch đến tham quan nghỉ ngơi tại đây với quy mô khá, trang thiết bị phục vụ được đầu tư và cải thiện để phục vụ tốt hơn, có cảnh quan gắn liền với thiên nhiên sinh thái. Ngoài Khách xá của Tam Chúc, Kim Bảng hiện có 2 khách sạn 3 sao là khách sạn Ngọc Lâm tại xã Khả Phong, khách sạn ĐTT Galaxy Tam Chúc tại thị trấn Ba Sao và 22 cơ sở kinh doanh dịch vụ lưu trú huyện Kim Bảng hiện có khoảng 400 phòng khách sạn. Tuy nhiên, hệ thống cơ sở lưu trú tại Kim Bảng trước đây chủ yếu là các nhà nghỉ quy mô nhỏ, phân

bố rải rác, tập trung phục vụ đối tượng khách vắng lai, khách bình dân hoặc khách qua đường với thời gian lưu trú ngắn. Việc khai thác loại hình dịch vụ này còn hạn chế, thiếu các dịch vụ bổ trợ cần thiết như ẩm thực, vui chơi giải trí, chăm sóc sức khỏe... dẫn đến chưa đáp ứng kịp xu hướng và yêu cầu ngày càng đa dạng của du khách.

Bảng 2.2. Tổng hợp cơ sở lưu trú tiêu biểu tại Kim Bảng

STT	Tên cơ sở lưu trú	Địa chỉ	Tiêu chuẩn	Số phòng
1	KS Ngọc Lâm	Khả Phong, Kim Bảng	3 sao	30
2	KS ĐTT Galaxy Tam Chúc	Thị trấn Ba Sao, Kim Bảng	3 sao	45
3	Khách Xá Tam Chúc	Khu du lịch Tam Chúc, Kim Bảng	3 sao	150
4	Các cơ sở lưu trú khác	Nhiều xã, thị trấn trên địa bàn huyện	-	175

Nguồn: Phòng văn hóa và thông tin huyện Kim Bảng tháng 3/ 2025

Với tổng số khoảng 400 phòng, hệ thống lưu trú tại Kim Bảng cơ bản đáp ứng nhu cầu của du khách, đặc biệt là trong các dịp lễ hội và hành hương tại chùa Tam Chúc. Phần lớn du khách đến đây trong ngày, với mục đích chính là tham quan và hành lễ, nên nhu cầu lưu trú qua đêm không cao. Tuy nhiên, để nâng cao trải nghiệm du lịch và thu hút du khách lưu trú dài ngày, việc đầu tư nâng cấp cơ sở vật chất, đa dạng hóa loại hình lưu trú và dịch vụ đi kèm là cần thiết. Thực trạng hệ thống lưu trú chủ yếu tập trung ở phân khúc từ 3 sao trở xuống cho thấy Kim Bảng chưa thực sự hấp dẫn nhóm khách du lịch cao cấp – đối tượng có khả năng chi tiêu cao. Nguồn khách hiện tại chủ yếu là khách đại chúng và trung lưu, dẫn đến mức chi tiêu bình quân còn thấp. Đây có thể là một trong những nguyên nhân lý giải cho việc doanh thu du lịch sụt giảm trong năm 2024, dù lượng khách vẫn ghi nhận xu hướng tăng, khu nghỉ dưỡng sinh thái gắn với cảnh quan tự nhiên

và di sản văn hóa, nhằm tạo điều kiện thúc đẩy du lịch bền vững và tăng nguồn thu cho địa phương. Việc phát triển các sản phẩm du lịch kết hợp giữa văn hóa, tâm linh và nghỉ dưỡng sẽ góp phần kéo dài thời gian lưu trú của du khách, từ đó thúc đẩy phát triển kinh tế địa phương và nâng cao vị thế của Kim Bảng trên bản đồ du lịch quốc gia.

-Cơ sở ăn uống

Không chỉ hệ thống lưu trú được đầu tư mở rộng, mà dịch vụ ẩm thực tại Kim Bảng cũng từng bước phát triển, với nhiều nhà hàng gắn liền cơ sở lưu trú nhằm đáp ứng nhu cầu ăn uống của du khách, góp phần nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch địa phương. Bên cạnh đó, cũng có các nhà hàng phục vụ ăn uống cũng khá nhiều nằm ở những khu vực đông dân cư như thị trấn, tại các điểm tham quan du lịch và dải rác nằm dọc các tuyến đường quốc lộ 21A và thị trấn Quế. Phần lớn nhà hàng tại địa phương có quy mô vừa và nhỏ, tập trung phục vụ ẩm thực dân dã và đặc sản vùng miền, đáp ứng phù hợp sở thích và ngân sách của du khách. Đặc biệt, do phần lớn khách đến Kim Bảng theo loại hình du lịch tâm linh, nên xu hướng tiêu dùng thực phẩm cũng có sự khác biệt. Nhiều du khách lựa chọn ẩm thực chay, dùng bữa đơn giản hoặc thụ lộc lễ ngay tại các điểm thờ tự, dẫn đến mức chi tiêu cho dịch vụ ăn uống không cao. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến quy mô và mô hình kinh doanh ẩm thực tại địa phương, khiến các cơ sở ăn uống chủ yếu tập trung vào phân khúc bình dân thay vì phát triển nhà hàng cao cấp. Đặc biệt, các cơ sở ăn uống tại thị trấn Quế và thị trấn Ba Sao, với lợi thế nằm gần khu du lịch quốc gia Tam Chúc, đóng vai trò quan trọng trong việc phục vụ nhu cầu ẩm thực của du khách. Ngoài ra, tại một số điểm du lịch khác, các nhà hàng cũng khai thác ẩm thực đặc trưng vùng núi, mang đến những món ăn độc đáo, giàu bản sắc địa phương, góp phần nâng cao trải nghiệm du lịch và tạo dấu ấn ẩm thực cho du khách. Do đó, việc nâng cao chất lượng dịch vụ ẩm thực, đa dạng hóa sản phẩm, cũng như xây dựng chiến lược quảng bá ẩm thực địa phương sẽ là yếu tố quan trọng trong việc gia tăng sức hấp dẫn điểm đến, kéo dài thời gian lưu trú và thúc đẩy sự phát triển bền vững của ngành du lịch tại Kim Bảng.

2.2.2.4. Nguồn lao động

Dân số lao động trong huyện Kim Bảng có tỷ lệ lao động trong độ tuổi chiếm 52,65% dân số, tuy nhiên, nguồn lao động phục vụ cho ngành du lịch vẫn chưa đáp ứng đủ yêu cầu phát triển. Theo dữ liệu hiện nay, nguồn nhân lực ngành du lịch còn hạn chế về số lượng và chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu chuyên môn. Phần lớn lao động vẫn chủ yếu hoạt động trong nông nghiệp, chỉ một phần nhỏ tham gia vào các ngành nghề phi nông nghiệp, trong đó có du lịch. Trình độ đào tạo nguồn nhân lực du lịch còn thấp, với chỉ 3,74% lao động đạt trình độ sơ cấp và công nhân kỹ thuật, trong khi tỷ lệ lao động từ trung cấp trở lên chỉ khoảng 4,05%. Để đáp ứng yêu cầu phát triển du lịch văn hóa, huyện Kim Bảng cần tập trung nâng cao chất lượng nguồn nhân lực du lịch thông qua đào tạo các kỹ năng chuyên môn như hướng dẫn, lưu trú, phục vụ, quản lý và bảo vệ môi trường du lịch. Việc mở rộng các chương trình đào tạo nghề, hợp tác với cơ sở giáo dục chuyên ngành nhằm chuẩn hóa và chuyên nghiệp hóa đội ngũ lao động sẽ là yếu tố then chốt thúc đẩy du lịch phát triển bền vững.

Hiện nay, nguồn lao động phục vụ du lịch tại Kim Bảng đang có sự phát triển mạnh mẽ, từ năm 2018 đến nay huyện có hơn 9.000 lực lượng lao động tham gia vào hoạt động du lịch trên địa bàn huyện, trong đó có hơn 2.000 lao động trực tiếp tham gia vào các hoạt động du lịch, bao gồm hướng dẫn viên, nhân viên khách sạn, và các dịch vụ ăn uống (Nguồn: *Sở văn hóa – Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam, năm 2025*). Sự gia tăng số lượng lao động tham gia vào lĩnh vực du lịch tại Kim Bảng cho thấy sức hút ngày càng lớn của ngành du lịch đối với thị trường lao động địa phương. Đặc biệt, với số lượng lao động trực tiếp ngày một tăng và chất lượng nhân lực được nâng cao thông qua đào tạo bài bản, ngành du lịch đang từng bước khẳng định vai trò là một lĩnh vực kinh tế tiềm năng, góp phần tạo việc làm, nâng cao thu nhập và thúc đẩy sự phát triển bền vững của du lịch địa phương.

Ngoài ra, sự tham gia tích cực của cộng đồng địa phương là yếu tố then chốt trong phát triển nguồn nhân lực du lịch. Nhiều hộ gia đình đã chủ động mở các dịch vụ homestay, cung cấp trải nghiệm lưu trú độc đáo cho du khách, đồng

thời giới thiệu các sản phẩm văn hóa và ẩm thực địa phương. Điều này không chỉ gia tăng thu nhập cho người dân mà còn hỗ trợ bảo tồn và phát huy di sản văn hóa đặc trưng của Kim Bảng.

Tuy nhiên, vẫn còn một số thách thức mà nguồn lao động tại Kim Bảng phải đối mặt, như việc thiếu hụt nhân lực có tay nghề cao trong một số lĩnh vực cụ thể như hướng dẫn viên, quản lý khách sạn – nhà hàng, nhân viên giao tiếp ngoại ngữ. Tại các điểm du lịch trọng điểm như Tam Chúc, phần lớn lao động là người địa phương, chưa được đào tạo chuyên sâu, kỹ năng phục vụ còn đơn giản, ảnh hưởng đến chất lượng dịch vụ và trải nghiệm du khách. Để khắc phục điều này, cần có sự đầu tư mạnh mẽ hơn từ chính quyền địa phương và các tổ chức liên quan nhằm nâng cao chất lượng nguồn lao động, đáp ứng nhu cầu phát triển của ngành du lịch trong tương lai.

2.2.2.5. Dịch vụ bổ sung khác

Hiện nay, hệ thống dịch vụ bổ sung phục vụ du lịch tại huyện Kim Bảng, đặc biệt là mua sắm tại các cửa hàng lưu niệm vẫn đang trong giai đoạn phát triển ban đầu. Các điểm bán hàng lưu niệm chủ yếu là những cửa hàng nhỏ lẻ, phân bố rải rác tại một số khu vực như Tân Sơn và thị trấn Quế. Sản phẩm lưu niệm phổ biến bao gồm gốm sứ từ làng gốm Quyết Thành và các sản phẩm dệt thổ cẩm từ Đồng Hóa. Tuy nhiên, việc thiếu vắng các cửa hàng lưu niệm quy mô lớn và hệ thống phân phối chuyên nghiệp đã hạn chế khả năng phục vụ và đáp ứng nhu cầu mua sắm của du khách. Điều này ảnh hưởng đến trải nghiệm tổng thể của du khách và làm giảm giá trị gia tăng từ hoạt động du lịch.

Ngoài ra, dịch vụ bổ sung của huyện Kim Bảng còn có cơ sở vui chơi giải trí. Trước đây cơ sở vui chơi giải trí cho du khách rất ít, đến thời điểm hiện tại để phục vụ và đáp ứng nhu cầu của khách thì khu vui chơi giải trí của huyện cũng đã và đang được đầu tư, xây dựng đưa vào hoạt động điển hình như du lịch thể thao, giải trí, tập trung là chuỗi sân golf Kim Bảng hiện đã đi vào hoạt động 27/36 hố golf, sân golf Tượng Lĩnh đi vào hoạt động 18/36 hố. Ngoài ra, huyện còn đầu tư xây dựng khu nghỉ dưỡng và vui chơi giải trí cao cấp Ba Sao Flamingo Golden

Hill; khu đô thị sinh thái nghỉ dưỡng, giải trí thể dục thể thao đặc biệt là sân golf tại các xã Thi Sơn, Liên Sơn,... Dịch vụ vui chơi giải trí có bước phát triển nhanh, đây được xem là bước tiến triển trong việc xây dựng cơ sở vật chất kỹ thuật nhằm phục vụ mục đích vui chơi giải trí của khách du lịch. Việc xây dựng các cơ sở vui chơi giải trí hiện đại sẽ thu hút được nhiều khách hơn, cũng đã được huyện xác nhận rõ đây là biện pháp tốt nhất để kéo dài thời gian lưu trú của khách du lịch khi đến tham quan tại đây góp phần làm tăng doanh thu của địa phương trong phát triển du lịch.

2.3. Thực trạng phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng

2.3.1. Thị trường khách

*Bảng 2.3. Bảng số liệu thống kê lượt khách du lịch đến Kim Bảng
từ 2020 – 2024*

<i>Năm</i>	<i>Tổng số lượng khách (Lượt khách)</i>	<i>Khách quốc tế</i>		<i>Khách nội địa</i>	
		<i>Số lượng khách(Lượt khách)</i>	<i>Tỷ lệ (%)</i>	<i>Số lượng khách(Lượt khách)</i>	<i>Tỷ lệ (%)</i>
2020	1,004,000	30,000	97.01	974,000	2.99
2021	1,508,000	21,300	98.59	1,486,700	1.41
2022	2,109,000	39,000	98.15	2,070,000	1.85
2023	2,600,000	40,000	98.46	2,560,000	1.54
2024	1,327,850	41,300	96.89	1,286,550	3.11
Tổng	8,548,850	171,600	97.99	8,377,250	2.01

Nguồn: Sở văn hóa - thể thao và du lịch tỉnh Hà Nam tháng 2/2025

Huyện Kim Bảng xác định du lịch là ngành kinh tế trọng điểm. Trong những năm gần đây, du lịch Kim Bảng, đặc biệt là du lịch văn hóa, đã phát triển vượt bậc, trở thành điểm đến thu hút cả khách quốc tế và nội địa. Theo báo cáo của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam, từ năm 2020 đến 2024, tổng lượt

khách quốc tế đến Kim Bảng đạt hơn 170 nghìn lượt, trong khi lượt khách nội địa vượt 8 triệu lượt. Qua bảng số liệu 2.3 có thể nhận thấy, lượng khách tăng qua các năm, đặc biệt năm 2020, 2021 và 2022 là những năm du lịch bị ảnh hưởng của dịch bệnh Covid và khách nội địa chiếm đa số so với khách quốc tế. Đến năm 2024, tổng lượt khách đạt 1.327.850, tăng 132% so với 1.004.000 lượt của năm 2020. Đây là những con số đáng mừng báo hiệu cho sự phục hồi tăng trưởng mạnh trở lại của du lịch, góp phần thúc đẩy tăng trưởng và phát triển kinh tế của địa phương.

Khách quốc tế

Từ bảng số liệu 2.3, nhận thấy số lượng khách du lịch quốc tế có dấu hiệu phục hồi nhanh sau dịch bệnh Covid năm 2024 lượng khách là 41,300 tăng 11,300 so với năm 2020 là 30,000 lượt khách. Tuy nhiên, lượng khách quốc tế đến Kim Bảng còn hạn chế so với khách nội địa và tăng trưởng chậm. Điều này phần nào xuất phát từ đặc thù của loại hình du lịch tâm linh, vốn chủ yếu thu hút du khách trong nước hơn là khách quốc tế. Trong số du khách nước ngoài ghé thăm, một phần lớn chỉ dừng chân trong hành trình liên tuyến với chùa Hương, trong khi một số khác đến với mục đích khám phá làng nghề truyền thống và tìm kiếm cơ hội hợp tác thương mại. Khách quốc tế đến Kim Bảng phân bố không đều, trải dài rải rác trong các tháng khác nhau, khác với xu hướng tập trung của khách nội địa. Điều này cho thấy tiềm năng khai thác thị trường khách quốc tế của Kim Bảng vẫn chưa được phát huy mạnh mẽ.

Khách nội địa

Giai đoạn 2020–2024, lượng khách nội địa đến Kim Bảng chiếm tỷ lệ cao hơn so với lượng khách quốc tế, luôn duy trì trên 96% tổng lượt khách du lịch mỗi năm. Cụ thể, năm 2020, Kim Bảng đón 974.000 lượt khách nội địa, chiếm 97,01%. Con số này tăng mạnh vào năm 2021, đạt 1.486.700 lượt, tương đương 98,59%, cho thấy sự phục hồi rõ rệt sau đại dịch. Năm 2022 và 2023 tiếp tục ghi nhận mức tăng trưởng ổn định, lần lượt đạt 2.070.000 lượt (98,15%) và 2.560.000 lượt (98,46%), phản ánh hiệu quả từ việc tổ chức các lễ hội văn hóa – tâm linh và

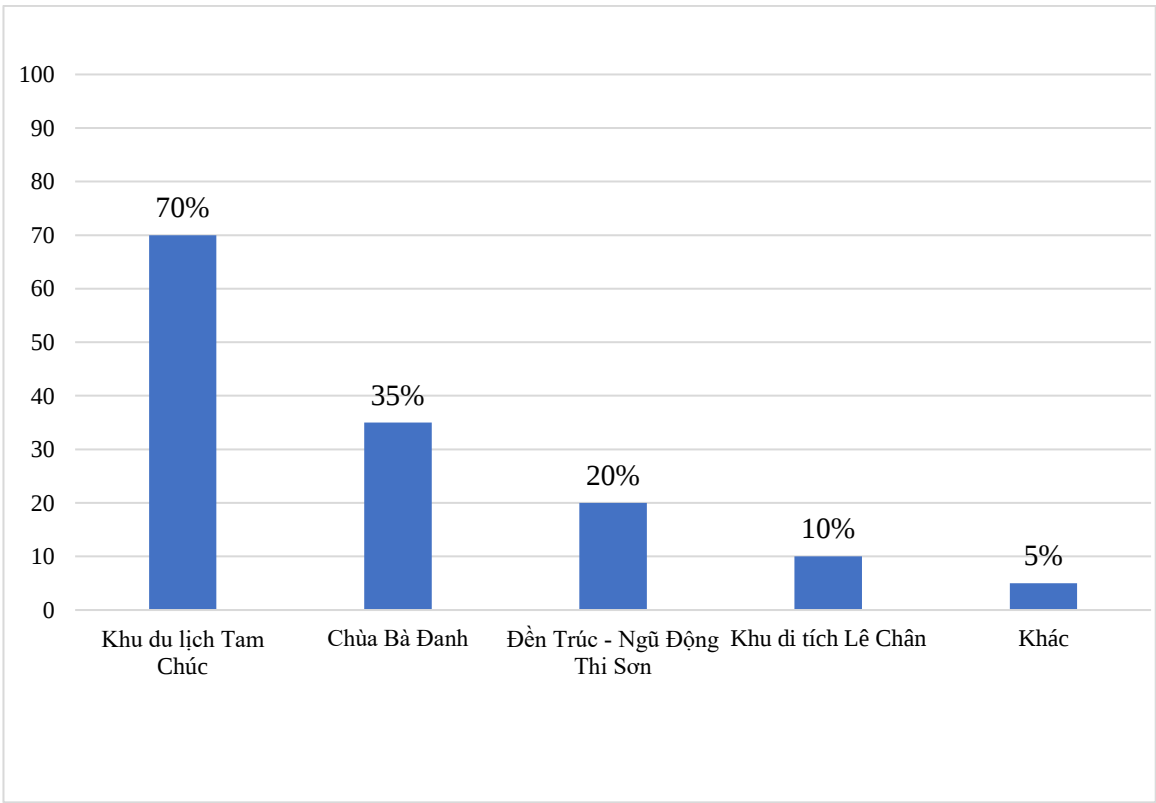
nâng cao chất lượng điểm đến. Tuy nhiên đến năm 2024, lượng khách nội địa đến Kim Bảng có xu hướng sụt giảm còn 1.286.550 lượt, chiếm 96,89% tổng lượt khách. Nguyên nhân có thể xuất phát từ việc một số lễ hội truyền thống quy mô lớn được tổ chức giãn cách hoặc giảm lược nhằm đảm bảo an toàn, tiết kiệm chi phí. Bên cạnh đó, xu hướng du lịch trong nước có dấu hiệu chững lại do ảnh hưởng của yếu tố kinh tế, thời tiết bất lợi hoặc sự cạnh tranh từ các địa phương lân cận có sản phẩm mới, hấp dẫn hơn. Dù vậy, nhóm du khách trong nước, đặc biệt là những người có nhu cầu tham quan, tìm hiểu văn hóa và tín ngưỡng, vẫn giữ vai trò chủ đạo trong việc duy trì hoạt động tham quan tại Kim Bảng.

Qua các chỉ tiêu đánh giá, có thể nhận thấy công tác thu hút khách tại Kim Bảng ngày càng hiệu quả, trở thành điểm đến thu hút du khách lớn nhất trong tỉnh. Tuy nhiên, du lịch huyện Kim Bảng vẫn cần tăng thêm về số lượng cũng như tăng sự chi tiêu của khách để nâng cao doanh thu từ du lịch. Bên cạnh đó vẫn còn nhiều hạn chế mà hiện nay huyện đã và đang cố gắng khắc phục đó là: Sản phẩm dùng cho ngành du lịch không nhiều, không phong phú, chất lượng chưa cao, các cơ sở lưu trú còn thiếu nhiều, phần lớn du khách đến Kim Bảng hiện nay vẫn tự tổ chức chuyến đi, ít thông qua các công ty lữ hành; trong trường hợp đi theo tour, các đơn vị lữ hành thường chỉ lựa chọn Tam Chúc là điểm dừng chính, khiến mức độ phân bổ khách tại các điểm du lịch khác trong huyện chưa đồng đều. Đặc biệt, du khách còn hạn chế các lựa chọn chi tiêu tại các điểm tham quan.

Qua khảo sát về thông tin cá nhân của khách du lịch cho thấy nữ giới chiếm 50% nhiều hơn so với nam giới (46%), phản ánh xu hướng gia tăng nhu cầu du lịch văn hóa ở nhóm du khách nữ. Về độ tuổi, du khách từ 18–30 tuổi chiếm tỷ lệ cao nhất (48%), tiếp theo là nhóm 31 - 45 tuổi (28%), cho thấy đối tượng khách chủ yếu là người trẻ và trung niên có động cơ khám phá văn hóa và cảnh quan địa phương. Xét về nghề nghiệp, học sinh – sinh viên và nhân viên văn phòng chiếm phần lớn (lần lượt là 32% và 30%), chứng tỏ Kim Bảng thu hút nhóm khách có thời gian linh hoạt và mức thu nhập trung bình. Tuy nhiên, 60% khách chỉ đến một lần, cho thấy tỷ lệ khách quay lại còn thấp, đặt ra yêu cầu nâng cao chất lượng

dịch vụ và giá trị trải nghiệm tại điểm đến. Nguồn thông tin về điểm đến chủ yếu qua Internet (40%) và bạn bè/người thân (36%), phản ánh vai trò ngày càng quan trọng của truyền thông số và truyền miệng trong việc định hướng hành vi du lịch.

Qua khảo sát ý kiến của du khách về điểm đến du lịch văn hóa ưa thích tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam, cho thấy yếu tố tâm linh và cảnh quan thiên nhiên đóng vai trò quan trọng trong việc thu hút khách tham quan. Các điểm đến như chùa Tam Chúc, chùa Bà Đanh, đền Trúc – Ngũ Động Sơn được du khách đánh giá cao nhờ giá trị lịch sử, văn hóa và không gian thanh tịnh, phong cảnh hữu tình. Điều này giúp Kim Bảng bước đầu định hình xu hướng du lịch kết hợp giữa trải nghiệm tâm linh và khám phá cảnh quan thiên nhiên, phản ánh nhu cầu ngày càng tăng của du khách trong việc tìm kiếm các giá trị văn hóa bản địa gắn với không gian sinh thái đặc trưng.”

Biểu đồ 1: Những điểm đến du lịch văn hóa tại Kim Bảng được khách du lịch ưa thích

Nguồn: Số liệu khảo sát tháng 2/2025

Dựa trên kết quả khảo sát về các điểm đến du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng, có thể nhận thấy một xu hướng rõ rệt trong sở thích của du khách khi họ ưu tiên các điểm đến gắn liền với giá trị tâm linh và văn hóa truyền thống. Điểm đến nổi bật nhất khu du lịch Tam Chúc thu hút sự chú ý của đông đảo khách du lịch. Chiếm tỷ lệ 70% du khách lựa chọn yêu thích, Tam Chúc là điểm đến trọng tâm cho những du khách tìm kiếm sự kết nối với không gian linh thiêng và các giá trị văn hóa đặc sắc. Tiếp theo là chùa Bà Đanh chiếm 35% lựa chọn, đây là nơi khách du lịch tìm đến để trải nghiệm không gian tôn nghiêm, tìm hiểu về các giá trị văn hóa dân gian, cũng như tham gia vào các nghi lễ truyền thống. Sự hấp dẫn của chùa Bà Đanh đến từ sự kết hợp giữa tín ngưỡng và văn hóa dân tộc, tạo ra sự thu hút mạnh mẽ đối với du khách yêu thích khám phá lịch sử và tín ngưỡng. Dù chỉ chiếm 10 - 20% tổng lượng khách, Đền Trúc – Ngũ Động Thi Sơn và khu di tích Lê Chân vẫn là điểm đến tiêu biểu, góp phần làm phong phú chuỗi sản phẩm du lịch văn hóa – lịch sử tại Kim Bảng. Các điểm đến khác tuy chiếm khoảng 5%, nhưng cũng đóng góp vào sự đa dạng của sản phẩm du lịch, đáp ứng nhu cầu tìm kiếm những trải nghiệm mới mẻ và khác biệt của khách du lịch.

Qua đó có thấy được, các điểm đến tại Kim Bảng chủ yếu thu hút du khách với mục đích tham quan, tìm hiểu văn hóa và tín ngưỡng. Du khách đến với những địa danh này không chỉ để tham gia vào các hoạt động tham quan mà còn để thực hiện các nghi lễ tâm linh, cầu xin may mắn cho bản thân và gia đình. Điều này phản ánh rõ nét xu hướng du lịch tâm linh của khách. Về mặt chi tiêu, du khách chủ yếu chi cho các dịch vụ như lễ vật và dịch vụ tín ngưỡng, dịch vụ ẩm thực và lưu trú, mua sắm đặc sản và quà lưu niệm. Dịch vụ du lịch tại các điểm đến văn hóa, tâm linh tại Kim Bảng nhìn chung được du khách đánh giá tích cực. Đặc biệt, các điểm du lịch nổi bật như khu du lịch Tam Chúc và chùa Bà Đanh đều nhận được phản hồi tốt về không gian yên bình, thanh tịnh, phù hợp với nhu cầu tĩnh tâm của du khách. Tuy nhiên, một số du khách cho rằng cơ sở vật chất ở một số khu vực có thể cần được nâng cấp để đáp ứng tốt hơn nhu cầu của du khách, đặc biệt trong những mùa du lịch cao điểm. Đối với nhóm du khách này, các chuyến hành hương, tham gia lễ bái và các nghi thức tâm linh là một phần quan trọng

trong đời sống tinh thần. Do vậy, họ thường xuyên quay lại các địa điểm tâm linh để củng cố niềm tin và thực hiện các lễ nghi tôn thờ. Nhìn chung, du lịch văn hóa và tâm linh tại Kim Bảng không chỉ đáp ứng nhu cầu tham quan, tìm hiểu văn hóa, mà còn tạo dựng một môi trường thuận lợi cho sự phát triển bền vững của ngành du lịch. Các yếu tố như chất lượng dịch vụ, sự phát triển cơ sở hạ tầng và đa dạng hóa sản phẩm du lịch sẽ góp phần quan trọng vào sự thành công lâu dài của điểm đến này.

2.3.2. Doanh thu

Bảng 2.4. Doanh thu du lịch tại Kim Bảng giai đoạn từ 2020 -2024

<i>Năm</i>	<i>Tổng doanh thu (tỷ đồng)</i>	<i>Tăng trưởng doanh thu (%)</i>
2020	0.75	-
2021	1.131	50,8%
2022	1.718	51,9%
2023	2.131	24,03%
2024	0,992	-53.44%

Nguồn: UBND huyện Kim Bảng năm 2025

Doanh thu du lịch tại Kim Bảng trong những năm gần đây phản ánh sự phát triển mạnh mẽ của ngành du lịch, đặc biệt là du lịch văn hóa tâm linh, vì phần lớn doanh thu đến từ nhóm du khách tham gia các hoạt động du lịch văn hóa tâm linh, đặc biệt là các chuyến hành hương và tham quan các di tích như Tam Chúc, Chùa Bà Đanh và Đền Trúc. Du khách chủ yếu đến với mục đích tìm hiểu văn hóa, tham gia các nghi lễ tâm linh, điều này tạo nên một nguồn thu bền vững cho ngành du lịch văn hóa. Các dịch vụ lưu trú, ăn uống và sản phẩm văn hóa địa phương cũng đóng góp đáng kể vào doanh thu chung của Kim Bảng. Từ năm 2020 đến năm 2023, huyện Kim Bảng đã chứng kiến sự tăng trưởng vượt bậc trong doanh thu và số lượng khách du lịch, đặc biệt là từ năm 2021 đến 2023. Doanh thu du lịch

năm 2021 đạt 1.131 tỷ đồng, tăng 50,8% so với năm 2020. Đây là một dấu hiệu cho thấy sự phục hồi mạnh mẽ sau ảnh hưởng của dịch bệnh COVID-19. Bước sang năm 2022, doanh thu du lịch tiếp tục có sự tăng trưởng ấn tượng đạt 1.718 tỷ đồng, tăng 51,9% so với năm trước đó. Sự phục hồi này có thể được lý giải bởi nhu cầu tham quan, du lịch của người dân sau một thời gian dài bị gián đoạn bởi đại dịch. Đến năm 2023, du lịch Kim Bảng tiếp tục duy trì sự phát triển với doanh thu đạt 2.131 tỷ đồng, tăng 24,03% so với năm 2022. Đây là mức tăng trưởng ổn định và bền vững, cho thấy huyện đã dần

cải thiện chất lượng sản phẩm du lịch, tăng cường các dịch vụ và cơ sở hạ tầng phục vụ du khách. Trong giai đoạn từ 2020 đến 2023, ngành du lịch huyện Kim Bảng chứng kiến sự phục hồi mạnh mẽ sau đại dịch Covid-19, với sự tăng trưởng đáng kể trong cả doanh thu và lượng khách du lịch. Tuy nhiên năm 2024 lại sụt giảm so với năm 2023, doanh thu giảm nguyên nhân chủ yếu là do mức chi tiêu bình quân của du khách giảm sút và đặc biệt là do lượng khách giảm dẫn đến doanh thu cũng giảm theo. Ngoài ra, du khách có xu hướng cắt giảm các khoản chi không thiết yếu trong hành trình như mua sắm, trải nghiệm dịch vụ cao cấp hoặc lưu trú dài ngày. Tình trạng này phần nào phản ánh sự thay đổi trong hành vi tiêu dùng du lịch, chịu tác động từ những biến động kinh tế - chính trị trên phạm vi toàn cầu, khiến du khách thận trọng hơn và ưu tiên lựa chọn hình thức du lịch tiết kiệm, ngắn ngày hoặc tự túc.

Mặc dù lượng khách tăng trưởng qua các năm nhưng doanh thu từ du lịch văn hóa chưa tương xứng do hạn chế về sản phẩm và dịch vụ đặc thù, chưa đáp ứng đầy đủ nhu cầu đa dạng của du khách. Tuy nhiên, doanh thu từ du lịch văn hóa năm 2024 có giảm so với năm 2023 có thể do biến động trong xu hướng tiêu dùng của du khách và tác động từ tình hình kinh tế hiện nay. Một trong những giải pháp để cải thiện doanh thu là phát triển thêm các sản phẩm du lịch văn hóa độc đáo, kết hợp với các hoạt động trải nghiệm mới lạ, giúp du khách sẵn sàng chi tiêu nhiều hơn khi tham gia các tour du lịch. Để tiếp tục thúc đẩy ngành du lịch phát triển, Kim Bảng cần tập trung vào nâng cao chất lượng dịch vụ, phát

triển các sản phẩm du lịch đặc sắc và cải thiện công tác quảng bá, từ đó tạo ra một mô hình du lịch bền vững và hấp dẫn hơn cho du khách.

2.3.3. Sản phẩm du lịch

Các sản phẩm du lịch văn hóa chủ yếu bao gồm du lịch lịch sử, du lịch tâm linh và làng nghề, góp phần đa dạng hóa và nâng cao giá trị trải nghiệm tại địa phương. Đặc biệt, huyện Kim Bảng chú trọng vào phát triển và ưu tiên các sản phẩm du lịch sinh thái, du lịch tâm linh được đầu tư với quy mô lớn. Trọng điểm phát triển là Khu du lịch quốc gia Tam Chúc với tổ hợp du lịch tâm linh, văn hóa, nghỉ dưỡng và thể thao, liên kết với các điểm tâm linh đền Trúc - Ngũ Động Sơn, chùa Bà Đanh - Núi Ngọc, đền Bà Lê Chân.

Kim Bảng, với lợi thế sở hữu quần thể chùa Tam Chúc – một trong những trung tâm Phật giáo lớn nhất Việt Nam, đã trở thành điểm đến quan trọng trên bản đồ du lịch tâm linh. Nhận thấy tiềm năng này, nhiều doanh nghiệp lữ hành đã và đang khai thác các sản phẩm du lịch tâm linh nhằm đáp ứng nhu cầu chiêm bái, trải nghiệm văn hóa tín ngưỡng của du khách trong và ngoài nước. Hiện nay, nhiều doanh nghiệp lữ hành đã và đang khai thác các tour du lịch tâm linh tại khu vực chùa Tam Chúc, đáp ứng nhu cầu tham quan và chiêm bái của du khách. Một số sản phẩm tour tiêu biểu:

+ *Tour chùa Tam Chúc - Địa Tạng Phi Lai 1 ngày*: Được tổ chức bởi Antamtour, tour này khởi hành vào các ngày thứ Ba, thứ Bảy và Chủ Nhật hàng tuần. Giá tour khoảng 590.000 VNĐ/người, bao gồm xe vận chuyển, ăn uống và hướng dẫn viên.

+ *Tour Tam Chúc – Tam Cốc – Bái Đính – Tràng An 2 ngày 1 đêm*: The Sinh Tour cung cấp tour này với lịch trình tham quan các danh thắng nổi tiếng như Tam Chúc, Tam Cốc, Bái Đính và Tràng An.

+ *Tour du lịch chùa Tam Chúc 1 ngày*: Công ty Cổ phần Du lịch Leadtour tổ chức tour này dành cho khách đoàn với lịch trình linh hoạt và giá cả phải chăng.

+ *Tour du lịch chùa Tam Chúc 2 ngày 1 đêm*: The Sinh Tour cung cấp tour này, đưa du khách khám phá chùa Tam Chúc và các điểm đến văn hóa khác trong khu vực.

+ *Tour chùa Tam Chúc - Địa Tạng Phi Lai*: Vietlux Tour tổ chức tour này với lịch trình tham quan chi tiết và dịch vụ chất lượng.

Các chương trình du lịch tâm linh tại Kim Bảng được thiết kế theo nhiều mô hình khác nhau, phù hợp với đa dạng đối tượng khách. Các sản phẩm tour này được các công ty lữ hành khai thác chủ yếu là tour Tam Chúc, còn các điểm đến khác như chùa Bà Đanh, đền Trúc, đền Lê Chân,... là do người dân địa phương và du khách nội địa thập phương tự tổ chức.

Tour du lịch hành hương ngắn ngày (1 ngày): Các hành trình này tập trung vào tham quan chùa Tam Chúc kết hợp với những điểm đến tâm linh lân cận như chùa Địa Tạng Phi Lai. Với thời lượng linh hoạt, các chương trình này đặc biệt phù hợp với khách nội địa, nhóm gia đình hoặc những người có quỹ thời gian hạn chế nhưng vẫn mong muốn có một chuyến đi ý nghĩa.

Tour Chùa Hương – Chùa Tam Chúc (1 ngày): Kết hợp tham quan danh thắng Hương Sơn và khu du lịch Tam Chúc với các công trình Phật giáo đồ sộ.

Tour du lịch kết hợp nhiều điểm đến (2 ngày 1 đêm): Loại hình này mang đến trải nghiệm toàn diện hơn khi kết hợp du lịch tâm linh với tham quan danh thắng thiên nhiên như Tràng An, Tam Cốc – Bích Động hay chùa Bái Đính. Việc mở rộng phạm vi tham quan giúp nâng cao giá trị trải nghiệm, thu hút nhóm khách du lịch nghỉ dưỡng kết hợp hành hương.

Tour du lịch chuyên sâu, trải nghiệm tâm linh: Những chương trình có sự tham gia của các bậc tu hành, cho phép du khách trải nghiệm các hoạt động như thiền định, tụng kinh, tìm hiểu giáo lý Phật giáo hoặc tham gia vào đời sống sinh hoạt tại chùa. Đây là xu hướng du lịch mới, hướng tới nhóm khách có nhu cầu tìm kiếm sự cân bằng tâm lý, cải thiện sức khỏe tinh thần.

Huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam, nổi bật với nhiều sản phẩm du lịch văn hóa, lịch sử và tâm linh phong phú, phản ánh bản sắc văn hóa đặc trưng của địa phương với tổng 37 di tích, trong đó có 15 di tích cấp quốc gia, 20 di tích cấp tỉnh và 2 di sản văn hóa. Với hệ thống sản phẩm du lịch văn hóa phong phú, phản ánh bản sắc văn hóa đặc trưng của địa phương. Các sản phẩm này không chỉ hấp dẫn khách tham quan mà còn góp phần gìn giữ và phát huy giá trị di sản văn hóa truyền thống. Bên cạnh các chương trình tour hiện có, sản phẩm du lịch văn hóa của huyện còn được tích hợp với các loại hình du lịch khác như:

Du lịch tâm linh kết hợp nghỉ dưỡng: Khu du lịch Tam Chúc là trọng điểm trong chiến lược phát triển du lịch tâm linh của huyện. Với tổ hợp chùa Tam Chúc, hồ Tam Chúc, khu nghỉ dưỡng và các hoạt động thể thao, đây là mô hình du lịch tâm linh kết hợp nghỉ dưỡng hiện đại, đáp ứng nhu cầu đa dạng của du khách. Các tour du lịch như "Chùa Tam Chúc - Địa Tạng Phi Lai 1 ngày" hay "Tam Chúc – Tam Cốc – Bái Đính – Tràng An 2 ngày 1 đêm" được nhiều doanh nghiệp lữ hành khai thác, mang đến trải nghiệm phong phú cho du khách.

Du lịch sinh thái gắn với di sản thiên nhiên: Huyện Kim Bảng sở hữu nhiều danh thắng thiên nhiên như Bát Cảnh Sơn, Ngũ Động Sơn, hồ Tam Chúc, tạo điều kiện phát triển du lịch sinh thái. Các hoạt động như tham quan hang động, leo núi, chèo thuyền trên hồ không chỉ giúp du khách gần gũi với thiên nhiên mà còn góp phần bảo vệ môi trường và phát triển bền vững.

Du lịch làng nghề truyền thống: Các làng nghề như làng gốm Quyết Thành, làng dệt thổ cẩm ở Đồng Hóa, làng mây tre đan Ngọc Sơn không chỉ sản xuất các sản phẩm thủ công mỹ nghệ mà còn mở cửa đón khách tham quan, trải nghiệm. Du khách có thể tham gia vào quá trình sản xuất, tìm hiểu về kỹ thuật truyền thống, từ đó nâng cao giá trị sản phẩm và tạo sinh kế bền vững cho cộng đồng.

Du lịch văn hóa kết hợp lễ hội truyền thống: Huyện Kim Bảng tổ chức nhiều lễ hội truyền thống như lễ hội chùa Bà Đanh, lễ hội đền Trúc, lễ hội chùa Địa Tạng Phi Lai, thu hút người dân địa phương và du khách thập phương tham gia. Các lễ hội không chỉ giúp du khách khám phá tín ngưỡng và văn hóa địa

phương mà còn tạo cơ hội trải nghiệm các hoạt động văn hóa đặc trưng như múa rồng, hát chèo và trò chơi dân gian.

Du lịch tâm linh tại Kim Bảng đang trên đà phát triển mạnh mẽ, trở thành một trong những sản phẩm chiến lược của địa phương. Để tận dụng tốt tiềm năng sẵn có và phát triển bền vững trong tương lai, việc mở rộng loại hình sản phẩm, nâng cao chất lượng dịch vụ và đẩy mạnh quảng bá là những yếu tố then chốt. Với những bước đi đúng hướng, huyện Kim Bảng có thể trở thành một trung tâm du lịch tâm linh hàng đầu, thu hút du khách trong nước và quốc tế.

Bảng 2.5. Mức độ hài lòng của khách du lịch đối với các dịch vụ của điểm đến

Yếu tố Phiếu và tỷ lệ	Rất hài lòng	Hài lòng	Bình thường	Hoàn toàn không hài lòng	Rất không hài lòng
Cảnh quan thiên nhiên	57(57%)	29(29%)	10%	3(3%)	1(1%)
Chất lượng dịch vụ	30(30%)	43(43%)	13(13%)	10(10%)	4(4%)
Giao thông hạ tầng	21(21%)	36(36%)	30(30%)	10(10%)	3(3%)
Giá cả dịch vụ	26(26%)	43(43%)	20(20%)	8(8%)	3(3%)
Bảo tồn di sản văn hóa	36(36%)	44(44%)	14(14%)	5(5%)	2(2%)

Nguồn: Số liệu khảo sát tháng 1/2025

Qua bảng đánh giá, có thể thấy du khách rất hài lòng với cảnh quan thiên nhiên và công tác bảo tồn di sản văn hóa tại Kim Bảng, với 57% du khách rất hài lòng với cảnh quan thiên nhiên và 44% du khách hài lòng về công tác bảo tồn di

sản văn hóa, cho thấy nỗ lực của địa phương trong việc gìn giữ các giá trị văn hóa truyền thống. Tuy nhiên, chất lượng dịch vụ vẫn cần cải thiện khi 10% du khách chưa hài lòng, và giao thông hạ tầng cùng giá cả dịch vụ cũng nhận được phản hồi chưa tích cực từ một bộ phận khách hàng. Vì vậy, việc phát huy các yếu tố mạnh như cảnh quan thiên nhiên và bảo tồn di sản văn hóa, đồng thời cải thiện chất lượng dịch vụ và cơ sở hạ tầng giao thông là những giải pháp quan trọng để nâng cao sự hài lòng của du khách và thúc đẩy sự phát triển bền vững của ngành du lịch tại Kim Bảng.

2.4. Đánh giá chung

2.4.1. Thuận lợi

Thứ nhất, tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng

Kim Bảng là một huyện có nhiều tiềm năng phát triển du lịch, đặc biệt trong lĩnh vực du lịch văn hóa, nhờ vào sự đa dạng và phong phú của các tài nguyên du lịch. Huyện sở hữu các di tích lịch sử quan trọng, các lễ hội truyền thống đặc sắc và những làng nghề thủ công lâu đời, tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển các sản phẩm du lịch văn hóa hấp dẫn. Bên cạnh đó, những phong tục tập quán độc đáo của cộng đồng dân cư Kim Bảng đã góp phần làm phong phú thêm sản phẩm du lịch, thu hút du khách và tạo ra nhiều cơ hội phát triển cho ngành du lịch tại địa phương. Với vị trí thuận lợi tạo điều kiện cho việc thu hút lượng khách lớn, nhất là trong các dịp lễ hội hoặc các kỳ nghỉ dài.

Thứ hai, chính sách của tỉnh, huyện

Chính quyền địa phương đã nhận thức rõ tầm quan trọng của du lịch văn hóa trong việc thúc đẩy kinh tế và đã triển khai nhiều chính sách hỗ trợ, khuyến khích đầu tư vào lĩnh vực này, như việc cải thiện cơ sở hạ tầng và cơ sở vật chất kỹ thuật phục vụ du lịch, đồng thời tạo môi trường thuận lợi cho các doanh nghiệp du lịch phát triển. Hệ thống hạ tầng du lịch không ngừng hoàn thiện, sự đầu tư vào cơ sở vật chất như giao thông kết nối, bến thuyền, khu vực lưu trú và dịch vụ ăn uống giúp nâng cao trải nghiệm của du khách. Điều này mở ra cơ hội để phát triển các chương trình du lịch chuyên sâu, kéo dài thời gian lưu trú và tăng giá trị

chi tiêu; Định hướng khai thác thị trường khách quốc tế, với sự quan tâm lớn từ du khách đến từ các quốc gia có nền Phật giáo phát triển như Hàn Quốc, Nhật Bản, Trung Quốc, việc xây dựng các sản phẩm du lịch dành riêng cho thị trường này sẽ là một bước đi chiến lược, giúp Kim Bảng mở rộng phạm vi thu hút du khách quốc tế. Điều này mở ra cơ hội lớn cho các doanh nghiệp du lịch trong và ngoài tỉnh khi có thể đầu tư phát triển các sản phẩm du lịch mới, góp phần tăng trưởng ngành du lịch.

Thứ ba danh hiệu và cơ hội phát triển

Vào năm 2024, du lịch Hà Nam đã được công nhận là "Điểm đến du lịch mới nổi hàng đầu Châu Á", điều này không chỉ phản ánh sự phát triển mạnh mẽ của ngành du lịch trong tỉnh mà còn mở ra nhiều cơ hội mới cho Kim Bảng trong việc thu hút du khách quốc tế và nội địa. Bên cạnh đó, Kim Bảng cũng sở hữu một nguồn lao động dồi dào, đặc biệt là lao động trẻ, có khả năng tiếp cận nhanh chóng với các mô hình du lịch hiện đại, điều này mang lại lợi thế lớn trong việc phát triển các dịch vụ du lịch chuyên nghiệp.

Thông qua các số liệu thống kê của tỉnh, lượng khách du lịch đến Kim Bảng có xu hướng gia tăng đáng kể trong những năm gần đây. Tăng trưởng khách du lịch kéo theo sự phát triển mạnh mẽ của các dịch vụ hỗ trợ như lưu trú, ăn uống, vận chuyển và các dịch vụ trải nghiệm văn hóa. Đặc biệt, qua khảo sát ý kiến của khách du lịch, tỷ lệ hài lòng về các dịch vụ du lịch tại Kim Bảng đang ở mức cao, cho thấy tiềm năng lớn để nâng cao chất lượng và phát triển các sản phẩm du lịch đặc sắc hơn trong tương lai, đáp ứng nhu cầu tham quan, khám phá của du khách và góp phần vào sự phát triển bền vững của nền kinh tế địa phương.

Thứ tư về lực lượng lao động

Huyện Kim Bảng sở hữu nguồn lao động dồi dào và có cơ cấu dân số trẻ, đây là một lợi thế quan trọng trong quá trình phát triển du lịch văn hóa tại địa phương. Lực lượng lao động trẻ không chỉ có khả năng thích ứng nhanh với những xu hướng mới trong ngành du lịch mà còn dễ dàng tiếp thu, đào tạo và ứng dụng

các kỹ năng chuyên môn như hướng dẫn du lịch, thuyết minh văn hóa, quản lý điểm đến hay phục vụ khách du lịch. Đồng thời, lực lượng này đóng vai trò then chốt trong phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng mang đậm bản sắc văn hóa địa phương, nâng cao trải nghiệm khách và thúc đẩy tăng trưởng du lịch bền vững.

2.4.2. Khó khăn

Trong những năm qua, ngành du lịch huyện Kim Bảng đã có những nỗ lực đáng kể trong việc giải quyết các vấn đề cấp bách, đồng thời tạo ra một số chuyển biến tích cực để hòa nhập vào nền kinh tế thị trường. Những nỗ lực này đã góp phần thúc đẩy sự phát triển chung của du lịch tỉnh Hà Nam. Tuy nhiên, du lịch Kim Bảng vẫn còn nhiều hạn chế và đang trong quá trình đầu tư phát triển, tiến độ phát triển của huyện còn chậm so với các khu vực khác của tỉnh và các tỉnh trong khu vực phía Bắc. Mặc dù trong những năm gần đây, chính quyền tỉnh đã đầu tư mạnh mẽ vào cơ sở hạ tầng và các dịch vụ kỹ thuật phục vụ du lịch, nhưng vẫn còn một số hạn chế nhất định. Tiềm năng du lịch của huyện vẫn chưa được khai thác hiệu quả và thiếu sự đồng bộ trong phát triển nhằm tận dụng tối đa nguồn tài nguyên sẵn có.

+ Thực trạng phát triển du lịch tại Kim Bảng hiện vẫn còn tồn tại nhiều hạn chế, ảnh hưởng đến hiệu quả khai thác tài nguyên và chất lượng phục vụ du khách. Đặc biệt năm 2024 doanh thu lại có sự sụt giảm so với năm 2023, cho thấy mức chi tiêu bình quân của du khách có xu hướng giảm, do ảnh hưởng bởi dịch bệnh, khủng hoảng kinh tế.

+ Điều kiện tài nguyên chưa phát triển các loại dịch vụ khác, tài nguyên du lịch ít, chưa phát triển mạnh như Ninh Bình.

+ Một số điểm đến vẫn gặp khó khăn trong việc cung cấp nước sạch, vệ sinh môi trường chưa được đảm bảo, gây ảnh hưởng không nhỏ đến sự hài lòng của du khách. Những yếu tố này làm giảm sức hấp dẫn của điểm đến và ảnh hưởng đến khả năng kéo dài thời gian lưu trú và chi tiêu của khách, từ đó làm suy giảm nguồn thu cho ngành du lịch địa phương và cản trở mục tiêu phát triển du lịch bền vững.

+ Đội ngũ lao động trong ngành du lịch của huyện còn thiếu kỹ năng chuyên môn và kinh nghiệm thực tiễn, dẫn đến chất lượng phục vụ chưa được cải thiện một cách rõ rệt. Việc nâng cao tay nghề của đội ngũ nhân viên là yêu cầu cấp thiết để nâng cao chất lượng dịch vụ và cải thiện trải nghiệm của khách du lịch.

+ Hiện nay, sản phẩm du lịch tại Kim Bảng điểm đến chủ yếu tập trung vào chùa Tam Chúc, trong khi nhiều điểm đến văn hóa khác chưa được khai thác hiệu quả. Do đó, cần đẩy mạnh phát triển các điểm đến vệ tinh nhằm đa dạng hóa sản phẩm, phân bổ dòng khách và nâng cao sức hấp dẫn của du lịch địa phương. Việc phát triển các sản phẩm du lịch đặc sắc, sáng tạo và khác biệt là yếu tố quan trọng trong việc thu hút khách du lịch dài hạn và tạo dựng dấu ấn riêng cho du lịch Kim Bảng. Tuy nhiên, hệ thống dịch vụ hỗ trợ như khu vui chơi, giải trí hiện còn hạn chế, ít và không hấp dẫn, dẫn đến khó giữ chân du khách. Phần lớn khách đến với mục đích hành hương, chiêm bái tâm linh nên thời gian lưu trú ngắn, mức chi tiêu thấp, thậm chí có trường hợp không sử dụng dịch vụ ăn uống do mang theo lễ vật hoặc dùng lộc thụ. Bên cạnh đó, dịch vụ mua sắm tại các cửa hàng lưu niệm vẫn còn hạn chế quy mô nhỏ lẻ phân bố giải rác điều này làm ảnh hưởng đến việc phát triển du lịch văn hóa địa phương. Cần khuyến khích đầu tư xây dựng các cửa hàng lưu niệm tại các điểm du lịch trọng điểm như Khu du lịch Tam Chúc, nhằm cung cấp đa dạng sản phẩm và nâng cao chất lượng dịch vụ.

+ Các chương trình hợp tác du lịch giữa huyện Kim Bảng và các công ty lữ hành, đặc biệt là các chương trình kết hợp giữa du lịch văn hóa, làng nghề và di tích danh thắng còn khá hạn chế. Điều này làm giảm khả năng kết nối du lịch giữa các điểm đến và các thị trường du lịch rộng lớn hơn.

Hiện nay, công tác xúc tiến và quảng bá du lịch tại Kim Bảng chưa thực sự được triển khai một cách bài bản và chuyên nghiệp. Cần có chiến lược quảng bá du lịch được xây dựng chi tiết, với các kênh truyền thông phù hợp và nội dung truyền tải hiệu quả để tăng trưởng lượng khách du lịch. Lực lượng lao động tại huyện Kim Bảng vẫn thiếu các chuyên gia có tay nghề cao trong lĩnh vực du lịch.

Tình trạng này tác động trực tiếp đến chất lượng dịch vụ và trải nghiệm của du khách.

Mặc dù lượng khách đến Kim Bảng tăng, nhưng chi tiêu bình quân lại giảm do phần lớn khách du lịch là khách nội địa đi tự túc, thường chỉ tham quan một điểm tâm linh rồi rời đi, dẫn đến thời gian lưu trú ngắn và chi tiêu thấp. Bên cạnh đó, sản phẩm du lịch chưa đa dạng, dịch vụ hỗ trợ chưa hấp dẫn cũng là nguyên nhân khiến du khách ít phát sinh chi tiêu. Phát triển sản phẩm du lịch độc đáo, cải thiện chất lượng dịch vụ và mở rộng điểm đến là yếu tố quyết định gia tăng chi tiêu và kéo dài thời gian lưu trú của du khách.

Du lịch văn hóa huyện Kim Bảng sở hữu nhiều tiềm năng nhưng cũng đối mặt với không ít thách thức. Để khai thác hiệu quả nguồn lực này, cần xây dựng chiến lược phát triển đồng bộ, bao gồm đầu tư hạ tầng, nâng cao chất lượng dịch vụ, sáng tạo sản phẩm du lịch đặc sắc và tăng cường xúc tiến quảng bá. Phát triển du lịch văn hóa không chỉ cải thiện kinh tế địa phương mà còn bảo tồn, phát huy các giá trị truyền thống, góp phần thúc đẩy sự phát triển bền vững du lịch của tỉnh Hà Nam.

TIỂU KẾT CHƯƠNG 2

Kim Bảng là một huyện có nhiều tiềm năng với các lễ hội truyền thống và di tích lịch sử lâu đời. Các điểm du lịch nổi bật như chùa Tam Chúc, chùa Bà Đanh, đền Trúc và các làng nghề thủ công truyền thống đã và đang thu hút một lượng lớn du khách. Phần thực trạng phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng đã khái quát tổng quan về địa bàn, làm rõ các yếu tố thuận lợi cho hoạt động du lịch, phân tích hiện trạng khai thác du lịch văn hóa tại địa phương. Đồng thời, nội dung cũng chỉ ra những lợi thế và thách thức trong quá trình phát triển loại hình du lịch này trên địa bàn huyện. Về thuận lợi tiềm năng phát triển du lịch văn hóa có vị trí địa lý thuận lợi, tài nguyên về di tích đa dạng tạo điều kiện thuận lợi cho việc thu hút khách du lịch. Tuy nhiên, việc khai thác các sản phẩm du lịch văn hóa còn chưa đồng bộ, chủ yếu tập trung vào một số điểm du lịch nhất định, chưa phát huy hết tiềm năng của các điểm đến khác. Bên cạnh đó, hệ thống hạ tầng du lịch còn thiếu đồng bộ, chất lượng dịch vụ chưa ổn định, trong khi sản phẩm du lịch còn đơn điệu, chưa đủ sức hấp dẫn để giữ chân du khách lưu trú lâu dài.

CHƯƠNG 3. MỘT SỐ GIẢI PHÁP ĐỂ PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HÓA TẠI HUYỆN KIM BẢNG TỈNH HÀ NAM

3.1. Quan điểm định hướng chính sách của tỉnh và của huyện Kim Bảng.

3.1.1. Quan điểm định hướng chính sách của tỉnh Hà Nam

Nắm bắt được xu thế phát triển chung của đất nước cũng như các quốc gia trên thế giới là chú trọng lĩnh vực du lịch – ngành công nghiệp “không khói” vốn mang lại nhiều giá trị to lớn cho kinh tế và cộng đồng xã hội, tỉnh Hà Nam đã xác định mục tiêu quyết tâm đưa du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của tỉnh; góp phần khai thác, hỗ trợ và thúc đẩy phát triển các ngành công nghiệp, thương mại, y tế, khoa học, đào tạo, nông nghiệp chất lượng cao và các ngành sản xuất khác trong tỉnh. Theo tinh thần Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 16/01/2017 của Bộ Chính trị về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, tỉnh Hà Nam đã ban hành Quyết định số 2025/QĐ-UBND ngày 15/9/2021 phê duyệt Đồ án Quy hoạch chung đô thị Kim Bảng đến năm 2030, tầm nhìn đến 2050, trong đó định hướng xây dựng Kim Bảng trở thành trung tâm du lịch văn hóa – tâm linh trọng điểm của tỉnh, gắn kết với Khu du lịch quốc gia Tam Chúc. Ngoài ra, Chương trình phát triển đô thị Kim Bảng theo Quyết định số 433/QĐ-UBND ngày 18/4/2023 cũng chú trọng phát triển các khu vực dịch vụ, du lịch, đặc biệt là khu vui chơi giải trí và nghỉ dưỡng nhằm nâng cao sức hút và đa dạng hóa sản phẩm du lịch tại địa phương. Theo đó, tỉnh định hướng phát triển du lịch trên cơ sở khai thác hiệu quả tiềm năng tài nguyên tự nhiên và văn hóa, đồng thời gắn với bảo tồn cảnh quan, gìn giữ môi trường và phát huy bản sắc văn hóa truyền thống.

+ Về chính sách đầu tư hạ tầng và phát triển không gian du lịch

Một trong những nội dung cốt lõi trong chính sách phát triển du lịch của tỉnh là ưu tiên hoàn thiện hạ tầng kỹ thuật phục vụ du lịch, đặc biệt tại các khu, điểm du lịch trọng điểm. Cụ thể, Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Hà Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050 phê duyệt tại Quyết định số 622/QĐ-UBND ngày 25/4/2018 của UBND tỉnh, đã xác định Khu du lịch Tam Chúc là hạt nhân, cùng các điểm du lịch khác như Ngũ Động Sơn, Địa Tạng Phi Lai Tự, Làng

nghề truyền thống... hình thành các cụm, tuyến du lịch tiêu biểu như tuyến du lịch tâm linh, du lịch làng nghề - trải nghiệm văn hóa. Việc thực hiện các dự án trọng điểm như hạ tầng khu du lịch Tam Chúc, kết nối giao thông đến quốc lộ 1A, tuyến liên kết với khu vực Bái Đính, Tràng An (Ninh Bình) đã tạo bước đột phá, cải thiện khả năng tiếp cận và nâng cao sức hấp dẫn cho du khách. Nhờ đó, năm 2023, Tam Chúc được vinh danh là "Điểm du lịch văn hóa hàng đầu châu Á" tại World Travel Awards 2023 minh chứng rõ ràng cho hiệu quả định hướng và đầu tư đúng trọng tâm của tỉnh.

+ Về chính sách phát triển du lịch văn hóa gắn với bảo tồn di sản

Hà Nam ưu tiên lồng ghép nhiệm vụ bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa trong chiến lược phát triển du lịch bền vững. Điều này được thể hiện rõ trong kế hoạch số 1143/KH-UBND ngày 02/6/2020 của UBND tỉnh về việc triển khai “Đề án phát triển du lịch cộng đồng tỉnh Hà Nam giai đoạn 2020 – 2025”. Chính sách này hướng tới xây dựng các sản phẩm du lịch đặc thù dựa trên văn hóa bản địa như du lịch làng nghề, du lịch lễ hội, du lịch trải nghiệm gắn với các di tích lịch sử - văn hóa. Việc tổ chức các hoạt động văn hóa như hát chèo, lễ hội chùa Bà Đanh... không chỉ quảng bá hiệu quả hình ảnh địa phương mà còn nâng cao ý thức cộng đồng trong bảo vệ và phát huy di sản. Đây là hướng đi bền vững, góp phần gia tăng giá trị gia tăng cho sản phẩm du lịch văn hóa và đảm bảo tính kế thừa trong phát triển du lịch địa phương.

+ Về chính sách phát triển nguồn nhân lực du lịch

Nguồn nhân lực du lịch đóng vai trò cốt lõi trong nâng cao chất lượng và tính cạnh tranh của ngành. Thực hiện “Đề án phát triển nguồn nhân lực du lịch Hà Nam giai đoạn 2020 - 2025” theo Quyết định số 879/QĐ-UBND ngày 12/5/2020, tỉnh đã triển khai nhiều chương trình đào tạo nghề cho lao động địa phương, từ kỹ năng hướng dẫn viên đến nghiệp vụ khách sạn, nhà hàng. Tính đến năm 2023, trên 60% lao động trong ngành đã được đào tạo, góp phần nâng cao chất lượng phục vụ, tạo dựng hình ảnh chuyên nghiệp cho ngành du lịch tỉnh nhà. Tuy nhiên, so với nhu cầu phát triển thực tiễn, đội ngũ lao động du lịch tại Hà Nam vẫn còn

hạn chế cả về quy mô lẫn trình độ chuyên môn. Đặc biệt, thiếu hụt lao động có trình độ cao và đội ngũ quản lý chuyên nghiệp vẫn là một thách thức lớn trong quá trình hội nhập và cạnh tranh.

+ Về chính sách xúc tiến, liên kết và thu hút đầu tư

Xác định liên kết vùng và hợp tác quốc tế là yếu tố quyết định để nâng cao sức cạnh tranh, tỉnh đã tích cực triển khai các hoạt động hợp tác phát triển du lịch với các địa phương trọng điểm như Hà Nội, Ninh Bình, Nam Định, Thái Bình... trong khuôn khổ liên kết tiểu vùng Đồng bằng sông Hồng. Đồng thời, thông qua các sự kiện như Hội chợ du lịch quốc tế VITM, ITE và các hội thảo xúc tiến đầu tư, Hà Nam đã quảng bá tiềm năng du lịch đến các nhà đầu tư chiến lược, thúc đẩy thu hút nguồn lực phát triển ngành. Theo Văn bản số 1469/UBND-KGVX ngày 28/5/2021, UBND tỉnh Hà Nam đã thống nhất chủ trương đầu tư dự án Khu đô thị nghỉ dưỡng và vui chơi giải trí cao cấp Ba Sao tại huyện Kim Bảng dự án hứa hẹn trở thành điểm nhấn trong chuỗi sản phẩm du lịch nghỉ dưỡng cao cấp của tỉnh.

Tóm lại, các chính sách mà tỉnh Hà Nam ban hành đã và đang tạo nền tảng thuận lợi cho việc phát triển du lịch, đặc biệt là du lịch văn hóa. Việc cụ thể hóa chủ trương của Trung ương bằng những nghị quyết, đề án, quy hoạch và văn bản chỉ đạo cụ thể như Nghị quyết số 12-NQ/TU ngày 15/9/2021, quy hoạch tổng thể phát triển khu du lịch Tam Chúc, đề án phát triển du lịch cộng đồng giai đoạn 2020–2025, hay văn bản số 1469/UBND-KGVX ngày 28/5/2021... cho thấy tỉnh đã có cái nhìn chiến lược, toàn diện trong việc thúc đẩy du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng. Đặc biệt, trong lĩnh vực du lịch văn hóa, tỉnh đã chú trọng bảo tồn di sản, phát huy giá trị truyền thống, xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù gắn với văn hóa bản địa, đồng thời tích cực đầu tư hạ tầng, đào tạo nguồn nhân lực, và đẩy mạnh liên kết vùng. Điều này không chỉ giúp nâng cao năng lực cạnh tranh điểm đến mà còn góp phần gìn giữ bản sắc văn hóa trong quá trình phát triển du lịch bền vững.

3.1.2. Quan điểm định hướng chính sách của huyện Kim Bảng

Trên cơ sở nhận thức rõ vai trò của ngành du lịch trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, huyện Kim Bảng đã ban hành nhiều văn bản chỉ đạo nhằm định hướng phát triển du lịch bền vững, gắn với bảo tồn và khai thác hiệu quả các giá trị văn hóa truyền thống. Cụ thể, theo Nghị quyết số 06-NQ/HU ngày 15/12/2021 của Huyện ủy Kim Bảng về “Phát triển du lịch huyện Kim Bảng giai đoạn 2021–2025, định hướng đến năm 2030”, huyện đặt mục tiêu xây dựng Tam Chúc trở thành trung tâm du lịch trọng điểm của tỉnh, đồng thời khẳng định du lịch văn hóa là trụ cột trong cơ cấu sản phẩm du lịch địa phương. Bên cạnh đó, kế hoạch số 121/KH-UBND ngày 20/6/2022 của UBND huyện Kim Bảng về phát triển du lịch năm 2022 đã cụ thể hóa các nhiệm vụ như: đẩy mạnh số hóa di tích, tăng cường quảng bá du lịch trên nền tảng số, tổ chức các sự kiện văn hóa truyền thống nhằm thu hút khách du lịch, đồng thời huy động cộng đồng địa phương tham gia hoạt động du lịch. Những nội dung này cho thấy định hướng chính sách của huyện tập trung vào phát triển du lịch gắn với văn hóa bản địa – một trong những nguyên tắc quan trọng của phát triển du lịch bền vững.

Trên thực tế, huyện đã ghi nhận những kết quả khởi sắc ban đầu trong công tác phát triển du lịch. Nhiều dự án du lịch, thương mại, dịch vụ đã được khởi động và thu hút đầu tư như Dự án Khu dân cư mới, chế biến nông sản kết hợp du lịch trải nghiệm tại xã Thụy Lôi được quyết định phê duyệt ngày 10/9/2022, hay Dự án Flamingo Golden Hill tại thị trấn Ba Sao – góp phần tăng cường cơ sở hạ tầng và hình thành chuỗi sản phẩm du lịch mới mang tính liên kết vùng. Ngoài ra, việc công bố quy hoạch chi tiết 1/500 Khu đô thị đồi Hoa Sen – khu vực sinh thái, nghỉ dưỡng, giải trí thể thao (golf) cho thấy sự tích cực trong công tác quy hoạch không gian phát triển du lịch.

Trong lĩnh vực quảng bá, huyện đã chủ động ứng dụng công nghệ thông tin và nền tảng số để lan tỏa giá trị văn hóa địa phương. Một số di tích như Đền Trúc – Ngũ Động Sơn, Chùa Bà Đanh – Núi Ngọc... đã được tích hợp vào hệ thống thông tin du lịch trực tuyến, phục vụ tra cứu và dẫn đường, tạo điều kiện cho

khách du lịch tự do tiếp cận thông tin. Song song, các lễ hội truyền thống, chương trình nghệ thuật dân gian như hát chèo, múa rối nước được phục dựng và tổ chức thường xuyên, thể hiện nỗ lực gìn giữ bản sắc văn hóa. Tuy nhiên, quá trình thực hiện vẫn còn một số tồn tại như: chất lượng nguồn nhân lực du lịch còn hạn chế; hạ tầng tại một số điểm du lịch còn thiếu đồng bộ; liên kết giữa các điểm đến trong huyện và giữa huyện với các địa phương lân cận chưa thực sự chặt chẽ. Điều này đặt ra yêu cầu cần tiếp tục triển khai có hiệu quả các chính sách hỗ trợ đào tạo nhân lực, thu hút đầu tư và phát triển sản phẩm du lịch đặc thù.

Tổng thể, quan điểm và chính sách phát triển du lịch của huyện Kim Bảng, với trọng tâm là phát triển du lịch văn hóa, đã và đang góp phần quan trọng trong việc định hình không gian du lịch bền vững, khai thác hiệu quả tiềm năng sẵn có và khẳng định vai trò của văn hóa như một “chất keo” gắn kết phát triển kinh tế với bảo tồn di sản. Định hướng chiến lược này phù hợp với xu thế phát triển du lịch hiện đại và kỳ vọng sẽ tạo bước đột phá đưa Kim Bảng trở thành điểm đến du lịch văn hóa đặc sắc của khu vực Đồng bằng sông Hồng.

3.2. Một số giải pháp cụ thể của du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng

Với tiềm năng văn hóa phong phú và cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp, huyện Kim Bảng, đang nỗ lực phát triển du lịch văn hóa nhằm thu hút du khách và nâng cao giá trị kinh tế địa phương. Để thực hiện mục tiêu này, huyện cần áp dụng các giải pháp đồng bộ và mang tính thực tiễn cao.

3.2.1. Tăng cường công tác quản lý nhà nước về phát triển du lịch văn hóa.

Tăng cường công tác quản lý nhà nước đối với việc phát triển du lịch văn hóa bền vững là rất cần thiết. Một hệ thống quản lý hiệu quả không chỉ bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa mà còn thúc đẩy phát triển ngành du lịch. Cần xây dựng và hoàn thiện các chính sách quản lý du lịch văn hóa, bao gồm các quy định về bảo tồn di sản văn hóa, phát triển cơ sở hạ tầng du lịch, và quản lý dịch vụ du lịch. Các chính sách cần xây dựng trên cơ sở phối hợp chặt chẽ giữa chính quyền địa phương, doanh nghiệp và cộng đồng dân cư, nhằm đảm bảo tính đồng bộ và hiệu quả trong triển khai. Đồng thời, huyện cần tăng cường thanh tra, giám sát hoạt

động du lịch để nâng cao chất lượng quản lý. Các cơ quan chức năng cần thường xuyên kiểm tra các cơ sở lưu trú, nhà hàng, và các điểm tham quan để đảm bảo chất lượng dịch vụ và tuân thủ các quy định về bảo vệ môi trường và di sản văn hóa. Điều này góp phần nâng cao chất lượng dịch vụ đồng thời bảo tồn giá trị văn hóa bản địa.

Huyện cũng cần đẩy mạnh truyền thông nhằm nâng cao nhận thức của cộng đồng và du khách về giá trị văn hóa và du lịch. Các chiến dịch truyền thông nên được triển khai để giới thiệu về các điểm đến văn hóa, các sản phẩm du lịch đặc trưng, và các hoạt động văn hóa diễn ra trên địa bàn. Việc này không chỉ giúp thu hút du khách mà còn tạo ra sự gắn kết giữa cộng đồng và du lịch. Bên cạnh đó, cũng cần xây dựng một hệ thống thông tin quản lý du lịch để thu thập, phân tích và quản lý dữ liệu liên quan đến hoạt động du lịch. Hệ thống này sẽ giúp các cơ quan chức năng theo dõi tình hình phát triển du lịch, đánh giá hiệu quả các chính sách và chương trình phát triển du lịch. Thông qua việc sử dụng ứng dụng công nghệ thông tin giúp huyện tối ưu hóa quản lý và nâng cao hiệu quả ra quyết định trong phát triển du lịch văn hóa.

Tăng cường quản lý nhà nước trong phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng là yếu tố then chốt đảm bảo sự phát triển bền vững của ngành. Thông qua các giải pháp cụ thể, huyện không chỉ bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa mà còn tạo dựng môi trường thuận lợi thúc đẩy du lịch, góp phần nâng cao thu nhập và đời sống kinh tế cộng đồng địa phương.

3.2.2. Đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao

Việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao để phát triển du lịch văn hóa bền vững tại Kim Bảng là một yếu tố then chốt. Nguồn nhân lực không chỉ là lực lượng lao động trực tiếp phục vụ du khách mà còn là những người đại diện cho văn hóa và bản sắc địa phương. Huyện Kim Bảng cần phát triển các chương trình đào tạo chuyên sâu, phù hợp với từng nhóm lao động trong ngành du lịch. Đào tạo hướng dẫn viên tập trung vào kiến thức lịch sử, văn hóa, phong tục địa phương cùng kỹ năng giao tiếp và chăm sóc khách nhằm nâng cao chất lượng dịch vụ.

Các khóa học này nên được thiết kế để giúp cho họ có thể tự tin giới thiệu và giải thích về các điểm tham quan văn hóa cho du khách. Đối với đào tạo nhân viên khách sạn và nhà hàng, tập trung vào kỹ năng phục vụ, quản lý dịch vụ, và chăm sóc khách hàng. Các chương trình đào tạo nên kết hợp kiến thức lý thuyết và thực hành thực tiễn, nhằm nâng cao năng lực ứng dụng trực tiếp trong hoạt động du lịch. Đối với đào tạo nghệ nhân và thủ công mỹ nghệ, đặc biệt đối với những người làm trong lĩnh vực sản xuất hàng thủ công mỹ nghệ, cần có các khóa đào tạo về kỹ thuật sản xuất, bảo tồn nghề truyền thống và marketing sản phẩm.

Huyện nên thiết lập mối quan hệ hợp tác với các trường đại học, cao đẳng và các tổ chức đào tạo nghề để phát triển chương trình đào tạo phù hợp với nhu cầu thực tế của ngành du lịch nhằm tạo cơ hội cho sinh viên và nhân viên thực tập tại các cơ sở du lịch, khách sạn, nhà hàng và các điểm tham quan văn hóa. Điều này không chỉ giúp họ có kinh nghiệm thực tế mà còn tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cho ngành du lịch địa phương. Huyện cũng nên tổ chức hội thảo kết nối sinh viên với doanh nghiệp du lịch, tạo điều kiện thúc đẩy cơ hội nghề nghiệp. Bên cạnh đó, các trường đại học có thể cung cấp tài liệu, giảng viên và các khóa học ngắn hạn cho người dân địa phương, giúp nâng cao trình độ chuyên môn và kỹ năng cho nguồn nhân lực.

Để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực trong du lịch văn hóa Kim Bảng, việc thúc đẩy sự tham gia của cộng đồng đóng vai trò then chốt. Sự đóng góp này không chỉ phát triển lực lượng lao động có năng lực mà còn bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa địa phương. Huyện có thể tổ chức định kỳ các hội thảo, tọa đàm với sự tham gia của chuyên gia du lịch, văn hóa và giáo dục để chia sẻ kinh nghiệm, nâng cao nhận thức về phát triển du lịch văn hóa bền vững. Đồng thời, các chương trình này tạo sân chơi cho cộng đồng trao đổi, học hỏi về bảo tồn di sản, phát triển sản phẩm du lịch và kỹ năng chuyên môn trong ngành.

Bên cạnh đó, huyện cũng nên tạo điều kiện cho các nghệ nhân, người có kinh nghiệm trong lĩnh vực du lịch văn hóa chia sẻ kiến thức và kỹ năng với thế hệ trẻ. Việc tổ chức các lớp học, buổi chia sẻ kinh nghiệm do chính các nghệ nhân

và người có kinh nghiệm dẫn dắt sẽ giúp bảo tồn các nghề truyền thống và tạo ra một nguồn nhân lực có trình độ cao. Điều này không chỉ nâng cao năng lực nghề nghiệp cho cộng đồng mà còn thúc đẩy sự gắn kết giữa các thế hệ trong địa phương. Huyện Kim Bảng có thể khuyến khích người dân tham gia vào các chương trình đào tạo và thực tập tại các cơ sở du lịch, khách sạn, và nhà hàng. Việc này không chỉ giúp họ có cơ hội học hỏi và rèn luyện kỹ năng thực tế mà còn tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cho ngành du lịch địa phương.

Ngoài ra, huyện có thể tổ chức các chương trình hỗ trợ khởi nghiệp, cung cấp thông tin và tư vấn cho những người có ý tưởng kinh doanh trong lĩnh vực du lịch. Ngoài những yếu tố trên, huyện Kim Bảng nên xây dựng một mạng lưới hỗ trợ và kết nối giữa các cá nhân, tổ chức và doanh nghiệp trong lĩnh vực du lịch. Việc xây dựng cộng đồng đồng thuận góp phần tăng cường trao đổi thông tin, kinh nghiệm và hỗ trợ lẫn nhau trong phát triển du lịch văn hóa. Huyện có thể tổ chức các sự kiện giao lưu, kết nối giữa các doanh nghiệp du lịch, nghệ nhân và người dân để tạo ra một môi trường hợp tác và phát triển bền vững. Khuyến khích sự tham gia của cộng đồng trong đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao là một giải pháp quan trọng để phát triển du lịch văn hóa tại Kim Bảng, bằng cách tạo ra các cơ hội học hỏi, chia sẻ và kết nối không chỉ nâng cao chất lượng nguồn nhân lực mà còn góp phần bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa địa phương, để từ đó tạo ra một môi trường du lịch hấp dẫn và bền vững.

3.2.3. Phát triển cơ sở hạ tầng và dịch vụ du lịch

Đầu tư vào hạ tầng và dịch vụ là yếu tố thiết yếu để thúc đẩy phát triển du lịch văn hóa. Cơ sở hạ tầng tốt không chỉ tạo điều kiện thuận lợi cho du khách mà còn nâng cao trải nghiệm của họ khi tham quan và khám phá văn hóa địa phương. Hệ thống giao thông là một trong những yếu tố đóng vai trò quan trọng trong phát triển ngành du lịch. Huyện Kim Bảng cần tiến hành nâng cấp và mở rộng các tuyến đường giao thông, đặc biệt là các tuyến đường dẫn đến các điểm tham quan văn hóa như chùa Bà Đanh, đền Trần và các khu vực có giá trị văn hóa khác. Việc cải thiện hệ thống giao thông công cộng, bao gồm xe buýt và taxi, cũng

cần được xem xét để tạo điều kiện thuận lợi cho du khách di chuyển. Ngoài ra, huyện có thể phát triển các tuyến đường đi bộ và xe đạp quanh các khu vực du lịch, giúp du khách dễ dàng khám phá các điểm đến và tận hưởng không gian thiên nhiên. Bên cạnh đó, cần triển khai và xây dựng các hệ thống nước sạch để phục vụ cho các cơ sở lưu trú, ăn. Bên cạnh đó, hệ thống nước sạch cần được đảm bảo để cung cấp và phục vụ cho người dân.

Để đáp ứng nhu cầu của du khách, huyện Kim Bảng cần đầu tư vào việc xây dựng và cải thiện các cơ sở lưu trú. Các khách sạn, nhà nghỉ, homestay và các loại hình lưu trú khác cần được phát triển với tiêu chuẩn chất lượng cao, đảm bảo sự thoải mái và tiện nghi cho du khách. Huyện nên thúc đẩy thu hút đầu tư vào lĩnh vực này thông qua chính sách ưu đãi và hỗ trợ phù hợp. Bên cạnh đó, việc phát triển các cơ sở lưu trú mang đậm bản sắc văn hóa địa phương sẽ giúp du khách có những trải nghiệm độc đáo và sâu sắc hơn về văn hóa huyện Kim Bảng.

Huyện Kim Bảng cần tập trung phát triển dịch vụ du lịch chất lượng cao nhằm nâng tầm trải nghiệm khách tham quan. Điều này bao gồm việc đào tạo nhân viên phục vụ, hướng dẫn viên du lịch và các dịch vụ hỗ trợ khác. Nhân sự cần được đào tạo về văn hóa, lịch sử địa phương cùng kỹ năng giao tiếp nhằm nâng cao chất lượng phục vụ du khách. Huyện cũng nên khuyến khích các doanh nghiệp du lịch phát triển các sản phẩm dịch vụ độc đáo, như tour du lịch trải nghiệm văn hóa, ẩm thực địa phương, và các hoạt động giải trí gắn liền với văn hóa truyền thống. Hoạt động này vừa gia tăng sức hút du lịch, đồng thời góp phần cải thiện thu nhập cho cộng đồng địa phương.

Bên cạnh đó, huyện Kim Bảng cần phát triển các không gian công cộng và khu vui chơi giải trí để thu hút du khách và tạo ra một môi trường du lịch thân thiện. Các công viên, khu vực dạo bộ, và các khu vực tổ chức sự kiện văn hóa sẽ tạo ra không gian cho du khách và người dân địa phương giao lưu, thưởng thức các hoạt động văn hóa nghệ thuật. Ngoài ra, huyện có thể tổ chức các sự kiện văn hóa, lễ hội, và các hoạt động giải trí tại các không gian công cộng này, từ đó tạo ra sự hấp dẫn cho du khách và nâng cao trải nghiệm của họ khi đến với Kim Bảng.

Tóm lại, việc phát triển cơ sở hạ tầng và dịch vụ du lịch là một yếu tố quan trọng trong việc nâng cao chất lượng dịch vụ nhằm đáp ứng yêu cầu của khách du lịch, ngoài ra việc phát triển cơ sở hạ tầng và dịch vụ cũng sẽ giúp huyện thu hút được các nhà đầu tư trong việc xây dựng và phát triển du lịch văn hóa của huyện.

3.2.4. Đẩy mạnh công tác xúc tiến, quảng bá và tiếp thị du lịch văn hóa.

Để phát triển một chiến lược quảng bá du lịch văn hóa riêng biệt cho Kim Bảng cần tập trung vào các giá trị văn hóa đặc sắc của địa phương như lễ hội, ẩm thực, và các di sản văn hóa. Việc khai thác đa dạng kênh truyền thông như mạng xã hội, website du lịch và nền tảng trực tuyến giúp mở rộng phạm vi tiếp cận khách hàng. Đồng thời, tổ chức sự kiện văn hóa và lễ hội truyền thống góp phần thu hút du khách và quảng bá hiệu quả hình ảnh điểm đến Kim Bảng. Các hoạt động như hội chợ ẩm thực, trình diễn nghệ thuật dân gian, và các buổi giao lưu văn hóa sẽ giúp giới thiệu nét đẹp văn hóa địa phương đến với du khách. Cần đầu tư vào việc sản xuất nội dung truyền thông chất lượng cao, bao gồm video, hình ảnh và bài viết giới thiệu về các điểm đến văn hóa tại Kim Bảng.

Bên cạnh đó, cũng cần thiết lập mối quan hệ hợp tác với các doanh nghiệp du lịch, công ty lữ hành và các tổ chức du lịch để xây dựng các gói tour hấp dẫn, kết hợp giữa tham quan văn hóa và trải nghiệm địa phương. Điều này không chỉ nâng cao hiệu quả truyền thông mà còn tạo thêm nguồn thu cho cộng đồng. Đồng thời, cần đào tạo đội ngũ nhân sự du lịch về kiến thức văn hóa, lịch sử và kỹ năng giao tiếp khách hàng. Nhân viên được đào tạo tốt sẽ tạo ấn tượng tích cực và nâng cao trải nghiệm của du khách khi đến với Kim Bảng. Ngoài ra, ứng dụng công nghệ thông tin phát triển các nền tảng di động và website du lịch thông minh, hỗ trợ du khách tra cứu thông tin và lập kế hoạch hành trình thuận tiện. Việc này cũng giúp cập nhật thông tin về các sự kiện, điểm đến và dịch vụ du lịch một cách nhanh chóng và hiệu quả. Việc đẩy mạnh công tác xúc tiến, quảng bá và tiếp thị du lịch văn hóa tại Kim Bảng cần sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan chức năng, doanh nghiệp và cộng đồng địa phương.

TIỂU KẾT CHƯƠNG 3

Trên cơ sở phân tích tiềm năng, hiện trạng và chính sách phát triển du lịch văn hóa của tỉnh Hà Nam và huyện Kim Bảng đã tập trung đề xuất một hệ thống giải pháp có tính khả thi nhằm thúc đẩy phát triển du lịch văn hóa trên địa bàn huyện Kim Bảng theo hướng bền vững. Các nhóm giải pháp gồm: bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa; nâng cao năng lực nguồn nhân lực du lịch; phát triển hạ tầng kỹ thuật và dịch vụ hỗ trợ; đẩy mạnh xúc tiến, quảng bá và marketing điểm đến; đồng thời hoàn thiện công tác quản lý nhà nước về du lịch. Mỗi giải pháp được định hướng rõ ràng trên cơ sở gắn kết với chủ trương chính sách phát triển du lịch của tỉnh và huyện, đồng thời phù hợp với xu thế phát triển của ngành du lịch trong giai đoạn hiện nay. Các nội dung đề xuất không chỉ hướng đến việc khai thác hiệu quả nguồn tài nguyên du lịch văn hóa phong phú mà còn góp phần xây dựng hình ảnh Kim Bảng trở thành điểm đến hấp dẫn đối với du khách trong và ngoài nước. Qua đó, du lịch văn hóa được xác định là động lực thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, góp phần nâng cao chất lượng đời sống người dân và bảo đảm tính bền vững trong chiến lược phát triển du lịch địa phương.

KẾT LUẬN

Phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng, tỉnh Hà Nam là một hướng đi chiến lược nhằm khai thác tối đa tiềm năng văn hóa và lịch sử phong phú của địa phương. Với bề dày di sản văn hóa, các lễ hội truyền thống đặc sắc và cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp, Kim Bảng có cơ hội lớn để trở thành một điểm đến hấp dẫn cho du khách trong và ngoài nước. Các giá trị văn hóa cốt lõi là nền tảng hình thành các loại hình du lịch văn hóa đặc trưng và sản phẩm du lịch sáng tạo, đáp ứng nhu cầu ngày càng đa dạng của khách. Để hiện thực hóa mục tiêu này, cần sự phối hợp đồng bộ giữa cơ quan quản lý, doanh nghiệp và cộng đồng địa phương. Việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, phát triển cơ sở hạ tầng và dịch vụ du lịch, cùng với công tác xúc tiến, quảng bá hiệu quả sẽ tạo ra một môi trường du lịch hấp dẫn và bền vững. Sự tham gia chủ động của cộng đồng trong hoạt động du lịch vừa nâng cao nhận thức về giá trị văn hóa, vừa tạo thêm thu nhập cho người dân địa phương. Điều này sẽ góp phần cải thiện đời sống kinh tế, bảo tồn gìn giữ và phát huy bản sắc văn hóa và xây dựng hình ảnh Kim Bảng như một điểm đến du lịch văn hóa độc đáo.

Hiện nay, du lịch đã trở thành một hiện tượng kinh tế - xã hội phổ biến ở nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam. Cùng với sự phát triển kinh tế và nâng cao đời sống xã hội, du lịch ngày càng trở thành nhu cầu thiết yếu trong đời sống văn hóa. Hoạt động du lịch không chỉ khai thác, bảo tồn các giá trị lịch sử - văn hóa mà còn mang ý nghĩa giáo dục sâu sắc, góp phần nâng cao nhận thức thế hệ trẻ về bảo tồn và phát huy di sản văn hóa. Trên cơ sở tổng hợp, phân tích các khái niệm liên quan đến du lịch văn hóa và sản phẩm du lịch văn hóa, luận văn tập trung đánh giá thực trạng phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng và đề xuất các giải pháp cụ thể nhằm xây dựng, phát triển sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù của địa phương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1/Tiếng Việt

1. Nguyễn Thị Vân Anh (2010), *Hiện trạng và giải pháp phát triển du lịch của huyện Kim Bản*, Trường Đại học Dân lập Hải Phòng.
2. Luyện Hồng Anh (2023), *Nghiên cứu phát triển du lịch văn hoá tỉnh Vĩnh Phúc*, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.
3. Đồng Thị Huệ (2015), *Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa ở tỉnh Quảng Ninh*, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.
4. Hội Du lịch của Anh năm 1976, khái niệm về du lịch.
5. Nguyễn Thị Huệ (2023), *Tìm hiểu các di tích lịch sử văn hóa nhằm phát triển du lịch văn hóa ở huyện Duy Tiên tỉnh Hà Nam trong giai đoạn hiện nay*, Trường Đại học Dân lập Hải Phòng.
6. Luật Du lịch 2017, khoản 1 điều 3 quy định về quản lý và phát triển du lịch, Thư viện pháp luật, Hà Nội.
7. Vũ Thị Phương Nhung (2014), *Nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tỉnh Hà Nam*, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.
8. Huỳnh Thị Thu Năm, (2023), *Xây dựng và phát triển văn hóa, con người Long An đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa*, Trường Chính trị Long An.
9. Lê Ngọc Thắng (2012), *Nghiên cứu phát triển du lịch tâm linh tại tỉnh Hà Nam*, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.
10. Tỉnh ủy Hà Nam (2018), Quyết định số 1606/QĐ-UBND phê duyệt quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh đến năm 2030, tầm nhìn 2050.
11. Võ Thị Thiên Thanh (2016), *Đánh giá các yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển du lịch văn hóa tại tỉnh Sóc Trăng*, Trường Đại học Văn Hiến.

12. Nguyễn Minh Triết (2017), *Nghiên cứu tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tâm linh tỉnh Đồng Tháp*, Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm TP. Hồ Chí Minh
13. Đoàn Thị Ánh Tuyết (2019), *Tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tại khu du lịch Đặng Thùy Trâm – Quảng Ngãi*, Trường Đại học Quản lý và Công nghệ Hải Phòng.
14. Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2017), *Luật Du lịch*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.

2/Website

15. Báo Hà Nam, *Kim Bảng phát triển du lịch cộng đồng gắn với khu du lịch quốc gia Tam Chúc*, <https://baohanam.com.vn/du-lich/kim-bang-phat-trien-du-lich-cong-dong-gan-voi-khu-du-lich-quoc-gia-tam-chuc45914.html> (30/01/2021)
16. Cục Du lịch Quốc gia Việt Nam, *Kim Bảng thúc đẩy phát triển thương mại – dịch vụ*, <https://vietnamtourism.gov.vn/post/57340> (7/7/2024)
17. UBND Huyện Kim Bảng, *Giới thiệu chung về huyện Kim Bảng*, <https://kimbang.hanam.gov.vn/Pages/gioi-thieu-chung-ve-huyen-kim-bang.aspx> (1/1/2023)
18. Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch Hà Nam, 2024, <https://bvhttdl.gov.vn>

PHỤ LỤC

Phụ lục 1. Phiếu điều tra dành cho khách du lịch

PHIẾU ĐIỀU TRA

Phục vụ nghiên cứu phát triển du lịch văn hóa tại huyện Kim Bảng

Với mong muốn hoàn thành khóa luận tốt nghiệp và mang đến cho huyện Kim Bảng tài liệu tham khảo về phát triển du lịch văn hóa của huyện. Chúng tôi đang thực hiện một nghiên cứu về việc cải thiện chất lượng dịch vụ và phát triển du lịch bền vững tại Kim Bảng và mong muốn nhận được ý kiến đánh giá của Quý khách về du lịch văn hóa mà Quý khách vừa trải nghiệm.

Kính mong Quý khách dành chút thời gian tham gia khảo sát dưới đây. Mọi thông tin được cung cấp sẽ được bảo mật và chỉ sử dụng cho mục đích nghiên cứu.

1. Thông tin cá nhân của Quý Khách

Giới tính: ☐ Nam. ☐ Nữ. ☐ Khác.

Độ tuổi: ☐ Dưới 18. ☐ 18 -30. ☐ 31 – 45. ☐ 46 – 60. ☐ Trên 60.

Nghề nghiệp: ☐ Học sinh/Sinh viên. ☐ Nhân viên văn phòng. ☐ Công nhân.

☐ Kinh doanh. ☐ Khác: _____

2. Bạn đã từng đến Kim Bảng để du lịch bao nhiêu lần?

☐ Một lần . ☐ Ba lần. ☐ Nhiều lần.

3. Bạn biết đến Kim Bảng qua kênh thông tin nào?

☐ Internet. ☐ Bạn bè/Người thân. ☐ TV/Báo chí. ☐ Khác.

4. Bạn thích đến những địa điểm du lịch văn hóa nào tại Kim Bảng?

☐ Khu du lịch chùa Tam Chúc. ☐ Đền Trúc – Ngũ Động Thi Sơn.

☐ Khu di tích Lê Chân. ☐ Chùa Bà Đanh. ☐ Khác.

5. Anh/chị vui lòng đánh giá mức độ hài lòng với các yếu tố sau:(√)

<i>Yếu tố</i>	<i>Rất hài lòng</i>	<i>Hài lòng</i>	<i>Bình thường</i>	<i>Chưa hài lòng</i>	<i>Không hài lòng</i>
<i>Cảnh quan</i>					

Chất lượng					
Giao thông hạ tầng					
Giá cả dịch vụ					
Bảo tồn di sản văn hóa					

6. Anh/chị có muốn quay lại du lịch tại Kim Bảng không?

☐ Có. ☐ Không. ☐ Chưa chắc.

7. Theo anh/chị, huyện Kim Bảng cần cải thiện điều gì để phát triển du lịch văn hóa?

.....

.....

.....

.....

.....

Trân trọng cảm ơn sự đóng góp của Quý khách.

Phụ lục 2

Một số hình ảnh các di tích lịch sử văn hóa, làng nghề tại Kim Bảng

Khu du lịch chùa Tam Chúc

Chùa Bà Đanh

Đền Trú

Gốm Quyết Thành